

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DEKİ BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ DESTEK
PROGRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (2006-2011)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuba GÜNAY

MART – 2013

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DEKİ BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ DESTEK
PROGRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (2006-2011)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuba GÜNAY

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Metin BERBER

MART – 2013

TRABZON

ONAY

Tuba GÜNAY tarafından hazırlanan “Türkiye’deki Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Destek Programlarının Değerlendirilmesi (2006-2011)” adlı bu çalışma 29.03.2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İktisat Anabilim dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Metin BERBER (Başkan-Danışman)

Doç. Dr. Birol KARAKURT

Y. Doç. Dr. Murat Can GENÇ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. .../.../2013

Prof. Dr. Ahmet ULUSOY

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Tuba GÜNAY

.../.../2013

ÖNSÖZ

Çalışmada Türkiye'deki bölgesel kalkınma ajanslarının uyguladığı destek programları üzerinde durulmuştur. Bu amaçla çalışmada bölgesel kalkınma ajanslarının ortaya çıkışı, gelişimi, genel özellikleri ve uyguladıkları destek programları ele alınarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Tez konumun seçiminde, düzenlenmesinde yardımlarını esirgemeyen ve çalışmam boyunca değerli önerileriyle yol gösteren danışmanım Sayın Prof. Dr. Metin BERBER'e teşekkür ederim. Ayrıca manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler.

Mart, 2013

Tuba GÜNAY

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	IX
ABSTRACT	X
TABLolar LİSTESİ.....	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XIII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIV
GİRİŞ	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ GENEL YAPISI	4-20
1.1. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Tanımı ve Genel Özellikleri.....	4
1.2. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Ortaya Çıkışı	7
1.3. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Türleri ve Yasal Statüleri	9
1.3.1. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Türleri.....	9
1.3.2. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yasal Statüleri.....	11
1.4. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının İdari Yapısı.....	13
1.5. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Amaç ve Fonksiyonları.	14
1.6. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetleri.....	15
1.6.1. Zayıf Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetleri.....	16
1.6.2. Güçlü Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetleri.....	16
1.7. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Finansmanı	18

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ GELİŞİM

SÜRECİ	21-55
2.1. Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları	21
2.1.1. Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Oluşumu	22
2.1.2. Türkiye’deki Kalkınma Ajanslarının Genel Yapısı.....	26
2.1.2.1. Kalkınma Ajanslarının Görev ve Yetkileri.....	26
2.1.2.2. Kalkınma Ajanslarının Teşkilat Yapısı.....	27
2.1.2.3. Kalkınma Ajanslarının Gelir ve Giderleri.....	31
2.1.2.4. Kalkınma Ajanslarının Denetimi	32
2.2. Türkiye’de Aktif Halde Bulunan Kalkınma Ajansları.....	32
2.2.1. İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)	33
2.2.2. Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA)	34
2.2.3. İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA).....	35
2.2.4. Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA).....	35
2.2.5. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA).	36
2.2.6. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA).....	37
2.2.7. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)	38
2.2.8. İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA).	38
2.2.9. Karacadağ Kalkınma Ajansı (KARACADAĞ).....	39
2.2.10. Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA).....	40
2.2.11. Trakya Kalkınma Ajansı (TRAKYAKA).....	41
2.2.12. Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA).....	41
2.2.13. Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA).	42
2.2.14. Zafer Kalkınma Ajansı (ZEKA)	43
2.2.15. Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA)	44
2.2.16. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA)	44
2.2.17. Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA).....	45
2.2.18. Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA).....	46
2.2.19. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA).....	46
2.2.20. Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİKA)	47
2.2.21. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN)	48

2.2.22. Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)	48
2.2.23. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)	49
2.2.24. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA).....	50
2.2.25. Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)	50
2.2.26. Fırat Kalkınma Ajansı (FKA)	51
2.3. Kalkınma Ajanslarının Personel Yönünden Değerlendirilmesi	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DEKİ KALKINMA AJANSLARININ VERDİĞİ DESTEKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	56-101
3.1. Kalkınma Ajanslarının Verebileceği Destek Türleri	56
3.1.1. Teknik Destekler.....	58
3.1.2. Mali Destekler	59
3.1.2.1. Doğrudan Finansman Desteği	59
3.1.2.1.1. Proje Teklif Çağrısı Yöntemi.....	60
3.1.2.1.2. Doğrudan Faaliyet Desteği.....	61
3.1.2.1.3. GÜDÜMLÜ Proje Desteği	61
3.1.2.2. Faiz Desteği ve Faizsiz Kredi Desteği	62
3.2. Kalkınma Ajanslarının Verdiği Mali Destekler.....	63
3.2.1. Proje Teklif Çağrısı Yöntemiyle Verilen Mali Destekler.....	63
3.2.2. Verilen Doğrudan Faaliyet Destekleri	70
3.2.3. Verilen GÜDÜMLÜ Proje Destekleri	73
3.3. Kalkınma Ajanslarının Verdiği Teknik Destekler	76
3.4. Destek Programı Uygulama Sonuçları.	78
3.5. DÜZEY 2 Bölge İtibariyle Destek Programlarının Uygunluğu	79
3.5.1. Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİKA).	82
3.5.2. Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA).....	83
3.5.3. Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA).....	83
3.5.4. Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)	84
3.5.5. Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA)	85
3.5.6. Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA)	86
3.5.7. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)	86

3.5.8. Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA).....	87
3.5.9. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA).....	88
3.5.10. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA).....	89
3.5.11. Fırat Kalkınma Ajansı (FKA).....	89
3.5.12. Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA).....	90
3.5.13. Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA).....	91
3.5.14. İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA).....	92
3.5.15. İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA).....	92
3.5.16. İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA).....	93
3.5.17. Karacadağ Kalkınma Ajansı (KARACADAĞ).....	94
3.5.18. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA).....	94
3.5.19. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA).....	95
3.5.20. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA).....	96
3.5.21. Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA).....	96
3.5.22. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA).....	97
3.5.23. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN).....	98
3.5.24. Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA).....	99
3.5.25. Trakya Kalkınma Ajansı (TRAKYAKA).....	99
3.5.26. Zafer Kalkınma Ajansı (ZEKA).....	100

SONUÇ VE ÖNERİLER	102
YARARLANILAN KAYNAKLAR	105
ÖZGEÇMİŞ	112

ÖZET

Bölgelerarası gelişmişlik farklılıkları, yalnızca gelişmekte olan ülkelerin değil gelişmiş ülkelerin de karşı karşıya kaldıkları bir sorundur. Hükümetlerin merkezden yönlendirilen bölgesel kalkınma politikaları, bölgelerarası gelişmişlik farklarını azaltmadığı gibi beraberinde ciddi kaynak israfını da getirmiştir. Bu durum da ülkeleri bölgesel kalkınma konusunda yeni bir bakış açısına yöneltmiştir. Geçmişte tabandan tabana doğru uygulanan, teşvik ve devlet müdahalesi ile desteklenen bölgesel kalkınma anlayışı yerini tabandan tabana doğru filizlenen bir anlayışa bırakmıştır. Bu anlayışın uygulayıcı aktörü olarak da Bölgesel Kalkınma Ajansları karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye, Bölgesel Kalkınma Ajansları ile Avrupa birliğine uyum sürecinde tanışmıştır. Kuruluş süreci ise 2006 yılında iki pilot ajansın kurulmasıyla başlamış 2009'un sonunda toplamda 26 ajansın kurulmasıyla tamamlanmıştır. Türkiye'de aktif halde bulunan Bölgesel Kalkınma Ajanslarının verdiği mali ve teknik desteklerin incelenmesi ile bölge planları itibariyle uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan bu çalışmada; ajansların kuruluşu, yapısı, özellikleri, verdikleri destekler ile yürütülen destek programları üzerinde durulmaktadır.

Türkiye'deki ajanslar, ilk iş olarak hizmet verdikleri bölgeler için bölge planı hazırlamaktadırlar. Bu planlarda bölgenin sosyal ve ekonomik yapıları incelenerek gelişme eksenleri ve stratejik amaçlar belirlenmektedir. Daha sonra ajanslar bunları temel alarak çalışmalarını sürdürmekte ve uygun projelere destek vererek bölge potansiyelini harekete geçirmektedirler. Bu yüzden Bölgesel Kalkınma Ajansları ve destek programları bölgesel kalkınmada pozitif bir etkiye sahiptir. Bu pozitif etki zamanla daha fazla gözle görülür hale gelecektir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma Ajansı, Destek Programı, Bölge Planı.

ABSTRACT

Inter-regional differences in terms of development are not only the problem of the developing countries but also they are the problem of the developed countries. Regional development policies of the governments which are directed from the center do not reduce the differences of development among the regions but on the contrary, they generate a serious waste of the resources. So, this situation has oriented the countries to a new point of view upon regional development. The regional development understanding which is implemented from bottom to top has superseded the one which was implemented from top to bottom in the past and which was supported with incentive and the government intervention. The implementing institutions of this understanding are The Regional Development Agencies.

Turkey has met with Regional Development Agencies during the EU harmonization process. Founding process started with the foundation of 2 pilot agencies in 2006 and was completed with the foundation of totally 26 agencies at the end of 2009. In this work which has been prepared with the aim of evaluation of the feasibility of the financial and technical support given by the Development Agencies, which are active in Turkey, in consideration of the region plans; founding and form of the agencies and support programmes which are enforced by the given support of the agencies are emphasized.

Agencies in Turkey, firstly prepare a region plan for the regions they work for. In these plans, development axis of the region and the strategic goals are set by analyzing the social and economic structure of the regions. Subsequently, agencies sustain their work by basing upon these and arouse the region's potential by supporting suitable projects. Therefore, Regional Development Agencies and support programmes have got a positive impact on regional development. This positive impact will burst more with time.

Keywords: Regional Development Agency, Support Programme, Region Plan.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Ülkelere Göre Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yasal Statüleri.....	12
2	Ülkelere Göre Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Finans Kaynakları	19
3	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına Göre Alt Bölgeler	23
4	Ajansların Personel Dağılımı (2011)	53
5	2009 Yılında Duyurulan Mali Destek Programları	64
6	2010 Yılında Duyurulan Mali Destek Programları	65
7	2011 Yılında Duyurulan Mali Destek Programları	68
8	2010 Yılında Duyurulan Doğrudan Faaliyet Desteği Programları	71
9	2011 Yılında Duyurulan Doğrudan Faaliyet Desteği Programları	72
10	2010 Yılında Duyurulan Teknik Destek Programları	76
11	2011 Yılında Duyurulan Teknik Destek Programları	77
12	Bölge Planı Onay Durumu	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil Nr.</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	26 İstatistiki Bölge Birimleri Düzey 2 Bölgesi.....	24
2	Kalkınma Ajanslarının Destek Mekanizmaları	58

GRAFİKLER LİSTESİ

<u>Grafik Nr.</u>	<u>Grafik Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Ajans Personelinin Eğitim Düzeyi	54
2	Ajans Personelinin Yabancı Dil Bilgisi	55
3	Ajans Personelinin Cinsiyet Dağılımı	55
4	Proje Teklif Çağrısı Yöntemiyle Verilen Desteklerin Yıllara Göre Dağılım (TL)	70
5	Verilen Doğrudan Faaliyet Desteklerinin Yıllara Göre Dağılımı (TL)	73
6	Verilen Teknik Desteklerin Yıllara Göre Dağılımı (TL)	78

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABKF	: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AHİKA	: Ahiler Kalkınma Ajansı
ANKARAKA	: Ankara Kalkınma Ajansı
Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
BAKA	: Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
BAKKA	: Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı
BEBKA	: Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı
BİP	: Bölgelerarası İşbirliği Programı
BKA	: Bölgesel Kalkınma Ajansı
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
ÇKA	: Çukurova Kalkınma Ajansı
DAKA	: Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
DİKA	: Dicle Kalkınma Ajansı
DOĞAKA	: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
DOKA	: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EGEV	: Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı
EURADA	: European Association of Development Agencies
FKA	: Fırat Kalkınma Ajansı
GAP	: Güney Doğu Anadolu Projesi
GEKA	: Güney Ege Kalkınma Ajansı
GİDEM	: Girişimci ve Destekleme Merkezleri
GMKA	: Güney Marmara Kalkınma Ajansı
İBB	: İstatistikî Bölge Birimleri
İGEME	: İhracatı Geliştirme Merkezleri

İKA	: İpekyolu Kalkınma Ajansı
İSTKA	: İstanbul Kalkınma Ajansı
İŞGEM	: İş Geliştirme Merkezi
İZKA	: İzmir Kalkınma Ajansı
İZTEKGEP	: İzmir Teknoloji Geliştirme Bölgesi
KARACADAĞ	: Karacadağ Kalkınma Ajansı
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme
KUDAKA	: Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı
KUZKA	: Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
MARKA	: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
MDP	: Mali Destek Programı
MEVKA	: Mevlana Kalkınma Ajansı
MTSO	: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası
NUTS	: Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemi
OKA	: Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
ORAN	: Orta Anadolu Kalkınma Ajansı
ÖKYAF	: Ön Katılım İçin Yapısal Araç Fonu
PFDY	: Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği
RDA	: Regional Development Agencies
SERKA	: Serhat Kalkınma Ajansı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TRAKYAKA	: Trakya Kalkınma Ajansı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TVA	: Tennessee Valley Authority
YDO	: Yatırım Destek Ofisi
YGHP	: Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi
ZEKA	: Zafer Kalkınma Ajansı

GİRİŞ

Ulusal ve uluslararası alanda yaşanan değişimler kalkınma kavramına olan bakış açısını farklılaştırmıştır. Artık sınırların ardını düşünmeyi gerekli kılan küreselleşmeyle birlikte yerel olanı küresel, küresel olanı yerel boyutta düşünme ve harekete geçme anlayışı kalkınma için öncelikli hale gelmiştir. Bu noktadan hareketle bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmak, rekabet edebilirliği ulusal ve uluslararası alana taşımak adına Bölgesel Kalkınma Ajansları (BKA) oluşturulmuştur.

İlk örneklerine 1930'lu yıllarda rastlanan BKA'lar, günümüzde Avrupa Birliği ülkeleri ile adeta özdeşleşmiş durumdadır. BKA'lar, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde savaşın ortaya çıkardığı tahribatı gidermek ve çeşitli nedenlerle ortaya çıkan gelişmişlik farklarını minimize etmek amacıyla birçok Avrupa ülkesinde kurulmuştur. Birliğe 1990'lı yıllardan itibaren eski Doğu Bloğu ülkelerinin (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Litvanya, Letonya ve Polonya) katılımıyla Birlik içindeki gelişmişlik farkları daha da belirginleşmiştir. Bu durum bölgesel kalkınmanın ve BKA'ların önemini daha da artırmıştır. Böylece BKA'lar, Birliğin bölgesel politikalarının temel uygulama aracı konumuna gelmiştir.

Avrupa Birliği, küreselleşme ve yapısal uyum politikalarıyla ilgili araç ve değişimler çerçevesinde, üye olacak ülkelerde bölgesel planlamanın yeni bir anlayışla ele alınarak BKA'ların kurulmasını talep etmektedir. İşte bu çerçevede Türkiye'de, BKA'lara yönelik ilk ciddi adım üyeliğinin tescillendiği 1999 tarihli Helsinki Zirvesi sonrasında atılmıştır. Avrupa Birliği Komisyonu'nun hazırlamış olduğu Katılım Ortaklığı Belgesi'nde orta vadede yapılması gereken düzenlemeler arasında yer alan BKA'ların kurulması amacıyla yasal düzenleme süreci başlatılmıştır.

Yasal düzenleme sonrası 2006 yılından itibaren Türkiye'de BKA'lar kurulmaya başlanmıştır. İlk olarak 31 Mayıs 2006 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile Çukurova Kalkınma Ajansı ve İzmir Kalkınma Ajansı kurulmuştur. Bu iki ajansı diğer bölgelerde

kurulan BKA'lar izlemiştir. 2009 sonu itibariyle kurulması hedeflenen toplam 26 BKA'nın kuruluşu tamamlanmıştır. Bu ajansların kurulması ile bir bakıma Türkiye coğrafyası, 26 ekonomik bölgeye ayrılmış olmaktadır.

Bölgesel gelişme farklarını ortadan kaldırmayı amaçlayan BKA'ların ana amaçları; hizmetler vererek bölgedeki ekonomiyi canlandırmak, bölgesel yatırımları artırmak ve bölge halkının kalkınmaya katılımını sağlamaktır. BKA'lar bu amaçlar doğrultusunda faaliyetlerini yürütmekte ve yine bu amaçlara hizmet eden proje ile faaliyetlere teknik ve mali destekler sağlamak için destek programları yürütmektedirler.

Çalışmanın temel amacı, ülkemizdeki BKA'ların uyguladıkları destek programlarını nasıl, neye göre yaptığını ve hangi türde ne kadar destek verdiklerini belirleyerek bu desteklerin bölgesel gelişmeye olan etkilerini değerlendirmektir. Bunun yanı sıra BKA'ların tanıtılması ve ülkemizdeki gelişim süreçlerinin de ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda önce BKA'lar daha sonra destek türleri ve son olarak da bölge planları ve gelişme eksenleri tanıtılmaktadır. Tezde daha çok açıklayıcı ve mukayese edici yaklaşım benimsenmektedir. BKA'ların Türk idari ve ekonomik yapılanmasının en genç aktörleri oluşu ve bilimsel tartışmaların da devam etmesi sebebiyle konunun incelenmesi önem arz etmektedir.

Bölgesel Kalkınma Ajanslarının yeni oluşu, yaptıkları çalışma ve uygulama sonuçlarının henüz tam anlamıyla görülmemiş olması ve kaynak azlığı tezin sınırlılıklarıdır. Bu yüzden ülkemizdeki ajanslar ve uygulamalarıyla ilgili bazı bilgiler kişisel görüşme ve ilgili kurumlardan bilgi edinme talebiyle elde edilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, dünyada BKA'ların ilk ortaya çıkışı ve genel yapıları incelenmiştir. Genel yapı başlığı altında BKA'ların tanımı, genel özellikleri, türleri, yasal statüleri, idari yapısı, amaç ve fonksiyonları son olarak faaliyetleri ve finansmanı ele alınmıştır. Ayrıca anlatımı pekiştirmek adına bazı başlıklar altında farklı ülkelere göre ajans örnekleri verilmiştir.

İkinci bölümde, öncelikle Türkiye'de BKA'ların nasıl ortaya çıktığı, kurulma aşamasına kadar hangi süreçlerden geçtiği ve kurumsallaşma süreci adına ülkemizdeki

ajansların genel yapısı üzerinde durulmaktadır. Ayrıca ülkemizde aktif halde bulunan 26 ajans kısa bir şekilde tek tek tanıtıldıktan sonra ajansların genel bir personel değerlendirilmesi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise BKA'ların verdiği desteklerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Öncelikle, ajansların hangi projeleri destekleyip hangilerini destekleyemediklerini belirterek ülkemizdeki ajansların verebileceği destek türleri incelenmektedir. Daha sonra ise Ajanslarımızın 2006-2011 yılları arasında yürüttükleri destek programları ile projelere verilen destek miktarları tablo ve grafikler yardımıyla ele alınmıştır. Ayrıca verilen bu desteklerin uygulama sonuçları da bazı ajans örnekleriyle belirtilmiştir. Son olarak da yürütülen mali destek programlarının bölge planları itibarıyla uygunluğu denetlenmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ GENEL YAPISI

İkinci Dünya Savaşı sonunda başta Avrupa ülkeleri –özellikle de Batı Avrupa ülkeleri- olmak üzere pek çok ülke, savaştan olumsuz etkilenmiş ve ağır ekonomik tahribatlara uğramıştır. Bu çerçevede ekonomide yaşanan durgunluk ve tedirgin hava, ülkeleri ekonomik canlanmayı ve kalkınmayı sağlamak üzere daha fazla çaba harcamaya yöneltmiştir. Ancak İkinci Dünya Savaşının ülkelerin gündemine getirdiği başka bir önemli sorun da bölgelerarası gelişmişlik farklılıkları olmuştur. Böylece savaş sonrasında bölgesel ekonomi, başlı başına bir bilim dalı olarak kabul edilmeye başlanmış ve bölgesel ekonomik sorunlara daha fazla önem verilmiştir (İldırar, 2004: 5; Kumral, 1993: 1-2).

Bu anlayış değişikliği beraberinde bölgesel kalkınmayı sağlamak için birtakım araçlara başvurmayı gerekli kılmıştır. Bu çalışmanın da konusunu oluşturan Bölgesel Kalkınma Ajansı ortaya çıkan araçlardan biridir. Bu bölümde BKA'ların tanımı, genel özellikleri, ortaya çıkış ve gelişim süreci üzerinde durulacaktır.

1.1. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Tanımı ve Genel Özellikleri

BKA'lar ile ilgili birçok tanım yapmak mümkün olmakla birlikte üzerinde uzlaşılmış bir tanım mevcut değildir. Bunun en önemli nedeni kalkınma ajanslarının ülkeden ülkeye gerek kuruluş gerekse işlevleri noktasında farklılık göstermesidir (Özen, 2005: 7).

BKA'lar, merkezi hükümetten bağımsız olarak belirli bir bölgenin temel gelişme dinamiklerini harekete geçirerek kalkınmasına yardımcı olmayı hedefleyen kurumlardır. Bölgesel kalkınmanın en önemli aktörlerinden birisi olan bu kurumlar amaçları ve

üstlendikleri fonksiyonlar itibariyle çeşitli şekillerde tanımlanabilmektedir (Bandırma İktisadi Araştırmalar Enstitüsü, 2007: 32).

BKA'lar, bir ülkenin belli bir coğrafi bölgesi içerisindeki özel ve kamusal tüm şirketler, yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği sağlayarak, o bölgenin ekonomik kalkınmasını hedefleyen ve yasal bir hükme dayanarak kurulan yapılar olarak tanımlanmaktadır (Koçberber, 2006: 37).

Halkier (2006: 3-4)'e göre ise BKA'lar, merkezi hükümet ve yerel yönetim ana yapısının dışında, çoğunlukla yumuşak politika araçlarını entegre biçimde kullanarak yerel iktisadi kalkınmayı destekleyen, bölgesel bazda yerleşik, kamu tarafından finanse edilen kurumlardır.

Diğer bir ifadeyle BKA'lar, sınırları belirli bir alanda, toplumsal kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla, kalkınmanın tüm aktörlerinin aktif katılımı ile yerel ekonomik kalkınmanın stratejik planını hazırlayan, bu planı hayata geçirmek için yerel aktörler arasında koordinasyonu sağlayan, bu amaçla yerel kaynakları harekete geçiren ve bölge dışındaki kaynakları bölgeye çeken, finansal bakımdan tamamen veya kısmen merkezi veya yerel yönetimlere bağımlı yönetsel anlamda ise duruma göre değişen düzeylerde özerkliğe sahip olan kurumlardır (Çakmak, 2006: 66).

Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği (EURADA – European Association of Development Agencies) tarafından ise şu şekilde tanımlanmaktadır: “Bölgesel Kalkınma Ajansları, sektörel veya genel gelişim problemlerini tanımlayan, çözüm için çeşitli fırsatlar ve yöntemler sunan ve problemlerin çözümlerini en iyi şekilde uygulamak için projeler geliştiren yapılardır” (EURADA, 1999: 16). Bu tanımdan ve bölgesel kalkınmadan yola çıkarak BKA'ların, belirli bir bölgede, sivil toplum kuruluşlarının, özel sektörün ve kamunun dikkatlerini bir noktaya çekmek ve kaynaklarını bu doğrultuda kullanmalarını sağlamak şeklinde bir fonksiyona sahip olduğunu söyleyebiliriz (Altınışık ve Peker, 2010: 146).

BKA'lar, özellikle yeni bölgesel gelişme paradigması çerçevesinde, bölgesel gelişmenin sağlanması için tasarlanmış bir araç olarak değerlendirilmektedir. Yani bunlar, bölgesel kalkınma uygulamalarına ilişkin kararların ve politikaların katılımcı bir yapı içerisinde bölgede yaşayanlar (özellikle kilit aktör ve paydaşlar) tarafından alındığı ve uygulandığı yerinden yönetim ve bölgesel strateji tasarım kurumlarıdır (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2008: 18).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu'na göre ise BKA'lar, merkezi hükümetlerden bağımsız bir idari yapıda, sınırları çizilmiş bir bölgenin girişimcilik potansiyelini geliştirip canlandırmak ve böylece ekonomik kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla kurulmuş ve faaliyetlerini kamunun veya özel sektörün finanse ettiği kuruluşlar olarak tanımlanır (DPT, 2000: 193-194).

EURADA'ya göre bir BKA'nın aşağıdaki özellikleri sağlaması gerekmektedir (EURADA, 1999: 17):

- BKA var olan siyasi yapı tarafından kabul edilmeli ve anlaşılmalı,
- Gerçekleştirmeyi planladığı bütün amaçlarını projelendirebilmeli,
- Politikalarını diğer bölgesel kurumlarla koordineli biçimde yürütmeli,
- Temel yapısını sürdürebilmek ve yeni projeler geliştirebilmek için gerekli finansal kaynakları temin edebilmeli,
- Bölgeye özgü karar alma açısından özerk bir yapıya sahip olmalı,
- Etkili sonuçlar alabilmesi için güçlü teknik personele sahip olmalıdır.

EURADA'nın değerlendirmesi dışında farklı yazarlarca BKA'nın genel olarak aşağıdaki özellikleri sağlaması gerektiği düşünülmektedir (Hughes, 1998: 616; Roberts ve Lloyd, 2005: 75).

- Siyasi otorite karşısında yarı özerk bir organizasyon şekline sahip olmalı,
- Stratejik olarak yerli firmaları yumuşak politika önlemleriyle desteklemeli,
- Uygulama kapsamlı ve bütüne yönelik olmalı,

- Bölgesel rekabet gücünün artırılması, bölgesel büyüme, küçük ve orta büyüklükteki işletme (KOBİ)'lerin artırılması ve bölgesel yatırımların teşviki gibi amaçlar net olarak belirlenmeli,
- Çevrenin geliştirilmesi, endüstriyel altyapı, işletmelere rehberlik hizmeti ve risk sermayesi gibi çoklu politika araçlarına sahip olmalıdır.

1.2. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Ortaya Çıkışı

BKA'ların bilinen ilk örneği Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde 1933 yılında faaliyete geçen Tennessee Valley Authority (TVA)'dir. 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran'ın olumsuz etkilerini azaltmak için kurulan bu kalkınma ajansı, tarımda verimliliği artırmak için çiftçileri eğitmek, ormanları yeşillendirmek, bölgeye barajların kurulmasıyla elektriğin getirilmesine öncülük etme gibi faaliyetlerde bulunmuştur. Günümüzde, önemli bir bölümü Avrupa'da olmak üzere pek çok BKA mevcuttur (TVA, t.y.).

TVA, katı merkezîyetçilikten uzak ve bölgesel birlikler ile halkın katılımına açık bir örgütlenme modeline sahip aynı zamanda bazı kamusal güç ve yetkilerin yanı sıra bir şirketin hareket serbestisi ve esnekliği ile donatılmış, idari ve mali açıdan özerk bir yapı olarak sonraki deneyimler için örnek bir model olmuştur (Ozansoy, 2004: 219).

1950'li yıllardan itibaren ise BKA'lar özellikle Avrupa'da kurulmaya başlamış ve zamanla yaygınlaşarak sayıları hızla artmıştır (Kayasü ve diğerleri, 2003: 37-79). Kalkınma ajanslarının yaygınlaşmaya başlaması ve önem kazanmasındaki en önemli etkenler; İkinci Dünya Savaşı, Avrupa Birliği (AB)'nin kurulması ve küreselleşme olmuştur.

İkinci Dünya Savaşının getirdiği ekonomik ve sosyal yıkım ile beraberinde görülen hızlı teknolojik ve bilimsel ilerlemeler, Avrupa'da bölgeler arasında gelişmişlik farklılıklarının ortaya çıkmasına yol açmış, zaten var olan bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarını daha da artırmıştır. Özellikle Fransa'da, Paris ve çevresinin diğer bölgelerinin toplamından daha büyük bir gelişme göstermesi, İtalya'da var olan kuzey-güney gelişmişlik farkının daha da derinleşmesi ve İngiltere'de İskoçya ve Galler

bölgelerinde eski sanayilerin çökmesi sonucu yeniden yapılanma probleminin ortaya çıkması gibi bazı sosyo-ekonomik gelişmeler, Avrupa'da bölgesel politika ve araçların önem kazanmasında etkili olmuştur (Berber ve Çelepçi, 2005: 150-151; Hasanoğlu ve Aliyev, 2006: 87-88; Ildırar, 2004: 117-118).

Avrupa ülkelerinde, günümüze kadar kamu otoriteleri tarafından çeşitli ekonomik politikalar uygulansa da AB'nin oluşması ve küreselleşmenin artmasıyla ülkelerin kendi içlerinde “belirgin bölgeler” ortaya çıkardıkları görülmektedir. Ülkeler, genel politikaları bölgelerin ekonomik gelişimleri açısından gittikçe yetersizleştiği için ve yabancı yatırımcıları ülkelere çekmek amacıyla sağlıklı bir bölgelerarası kalkınma yarışına katılmak gerektiğine inanmaktadırlar. Bu inanç içerisinde, bütün bölgelerin kendi kalkınma örgütlerini kurdukları görülmektedir. Bu örgütlenmelerin başında BKA'lar gelmektedir (Ildırar, 2003: 138-139).

AB'deki BKA'ların ilk örnekleri 1950-60'lı yıllarda Belçika, Fransa ve İtalya'da kurulmuştur. Bu ülkeleri, 1970'li yıllarda İngiltere ve Hollanda'da kurulan kalkınma ajansları izlerken, 1980'li yıllarda ise İspanya, İrlanda ve Almanya ülkelerinde kurulan kalkınma ajansları izlemiştir. 1990'lı yıllar ise Avrupa'da BKA'ların kurulması için bir zirve dönemi olmuştur. Bulgaristan, Polonya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, İsveç, Slovenya, Estonya, Romanya, Portekiz gibi birçok ülkede bu dönemde kalkınma ajansları kurulmuştur (Can, 2011: 35).

Nitekim bugün başta Avrupa olmak üzere bütün dünyada, hukuki ve kurumsal yapıları, görev ve yetkileri, faaliyet alanları ve işlevleri farklı olabilen, birbirinden çok değişik özellikler gösteren BKA'lar vardır (Çakmak, 2006: 64). Bunun yanı sıra bu çok sayıda BKA'yı bir araya getirmek üzere Brüksel'de Aralık 1991'de, “EURADA” kurulmuştur. Bu birliğin başlıca kuruluş amaçları şu şekilde sıralanabilir (EURADA, t.y.):

- Kalkınma ajansları arasındaki bilgi ve tecrübe paylaşımını teşvik etmek,
- Yerel ve bölgesel ekonomik kalkınma alanındaki en iyi uygulamaları desteklemek ve tanıtmak,

- Kalkınma ajanslarının başlı başına bir mekanizma ve bir ekonomik kalkınma girişimi olarak tanıtımını yapmak,
- Şirketler ve özellikle KOBİ'lere yönelik bölgesel kalkınma ve/veya destek programlarının gelişmesi ve dağılımı konusunda katkıda bulunmak,
- Hem AB ile hem de diğer topluluk kuruluşlarıyla teknik işbirliğini kuvvetlendirmek ve daha iyi hale getirmek,
- AB dışındaki ülkelerde yeni kurulan kalkınma ajanslarına yardım etmek,
- Çeşitli ülkelerdeki kalkınma ajansları arasındaki işbirliği projelerinin oluşmasını teşvik etmek.

EURADA'nın bugün AB ile Orta ve Doğu Avrupa'dan yaklaşık 25 ülkeden 150 civarında üyesi bulunmakta ve bir sivil toplum kuruluşu olarak amaçları doğrultusunda çeşitli faaliyet ve projeler yürütmektedir (Tamer, 2008: 10).

1.3. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Türleri ve Yasal Statüleri

1.3.1. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Türleri

BKA'lar kuruluş biçimlerine, faaliyetlerine, sundukları hizmetin niteliğine, fonksiyonlarına ve mali kaynaklarına göre sınıflandırılırlar:

- 1) Kuruluş biçimlerine göre BKA'lar dört gruba ayrılabilir (EURADA, 1999: 18):
 - Merkezi hükümetler tarafından kurulan BKA'lar: Genellikle kısa vadeli hedefler için kurulan bu tür kalkınma ajanslarının, hedefleri bakımından gerekli mali kaynaklara daha kolay ulaşabilme avantajları vardır.
 - Yerel yönetimler tarafından kurulan BKA'lar: Bunların en önemli avantajı, yerel potansiyellere ve ihtiyaçlara yakın olmaları nedeniyle daha gerçekçi ve etkili politikalar üretebilmeleridir.
 - Yerel ve bölgesel yönetimler tarafından kurulan BKA'lar: Bu tür kalkınma ajanslarının ise daha esnek ve dinamik yapılarıyla daha hızlı karar alabilmeleri ve politik müdahalelere daha sınırlı olarak maruz kalmaları avantajı vardır.

- Kamu ve özel sektör ortaklığıyla kurulan BKA'lar: Hem yöntem hem de hedef olarak, kamunun ve özel sektörün görüş ve tecrübelerini birleştirme olanağına sahiptirler. Bu nedenle bu tür kalkınma ajanslarının diğerlerine göre çok daha verimli oldukları ve gelecekte esas kalkınma ajansı tipi olarak kabul edilecekleri söylenebilir.

2) BKA'lar faaliyetlerine göre dörde ayrılabilir (EURADA, 1999: 25):

- Stratejik BKA'lar: Bilgi bankalarının oluşturulması, ekonomik ve sosyal alanda araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerinin yürütülmesi, bölgenin ulusal ve uluslararası arenada tanıtımının yapılması ve desteklenmesi, KOBİ'lere danışmanlık ve bilgi desteği temin edilmesi ile mevcut girişim potansiyellerinin harekete geçirilmesi ve farkındalığın sağlanması amacıyla yönelirler.
- Genel BKA'lar: Stratejik BKA'ların da işlevlerini dikkate almak suretiyle, sektörler arası gelişme projelerini oluşturmak, desteklemek ve yönetmek faaliyetiyle uğraşırlar.
- Sektörel BKA'lar: Gelişme potansiyellerini ayrıntılı olarak değerlendirmek suretiyle, belli bir sektörü, yöreyi veya bir girişimi desteklemek üzere faaliyette bulunurlar.
- Yatırım çekici BKA'lar: İç ve dış yatırımları bölgeye çekmek için kurulan kalkınma ajanslarıdır.

3) BKA'lar yine faaliyetleri açısından sundukları hizmetin geleneksel veya yenilikçi olmasına göre ikiye ayrılabilir (EURADA, 1999: 18-19):

- Geleneksel BKA'lar: Bazı danışmanlık hizmetleri verme, altyapıyı geliştirme ve yerel işletmelere destek sağlama faaliyetiyle uğraşan ajanslardır.
- Yenilikçi BKA'lar: Yerel işletmelerin daha iyi yönetilmesine ve üretim yöntemlerinin geliştirilmesine yönelik faaliyet gösteren, vadeli borçlar ve krediler veren, ayrıca fiziki olmayan altyapının da geliştirilmesi için uğraşan ajanslardır.

4) BKA'lar fonksiyonlarına göre de ikiye ayrılabilir (Çakmak, 2006: 72):

- Küçük (Zayıf) BKA'lar: Bölgeye yatırım ve yatırımcı çekmek, yatırımcılara bilgi sunmak ve teknoloji transferi yapmakla görevli ajanslardır.
- Çok fonksiyonlu BKA'lar: Uluslararası fonları yönetmekten altyapıyı geliştirmeye, geniş kapsamlı danışmanlık hizmetleri vermektten stratejik planlar oluşturmaya kadar pek çok görev üstlenmiş ajanslardır.

5) BKA'lar mali kaynakları açısından da ikiye ayrılırlar (Çakmak, 2006: 72):

- Güçlü BKA'lar: Çok çeşitli finansman kaynaklarıyla donatılmış, düzenli ve yeterli miktarda mali kaynağa sahiptirler.
- Zayıf BKA'lar: Kaynaklarının çoğunu AB ve diğer uluslararası fonlardan sağlarlar ve bunun dışındaki kaynakları yetersizdir.

1.3.2. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yasal Statüleri

BKA'ların yasal statülerini; yapıları, özerklikleri, kuruluş amaçları ve eylemleri belirlemektedir. Avrupa'dakiler genellikle bağımsız birer kuruluştur ve devlete belirli bir mesafede dururlar. Ancak varlıkları ekonomik ve politik desteğe bağlı olduğundan tamamen bağımsız olmaları oldukça zordur (Hasanoğlu ve Aliyev, 2006: 90).

AB bünyesinde ajansların kuruluş statülerine ilişkin genel bir kural yoktur. Bu çerçevede, her ülke BKA'ların kuruluşunda kendi iktisadi düzeni ve kurumsal yapısına uygun gördüğü kuruluş statüsünü tercih etmektedir. Ükelere göre BKA'ların yasal statüleri Tablo 1'deki gibi özetlenebilir.

BKA'ların yasal statüleri hemen her Avrupa ülkesinde farklı olup ülkelere özgüdür. Tablo 1 incelendiğinde genel olarak BKA'ların Almanya'da yarı-özerk kamu şirketleri İspanya'da belediyeler arası ajanslar; Çek Cumhuriyeti, Estonya, Slovakya ve Polonya'da kamu-özel sektör şirketleri, Fransa'da özel hukuka tabi kamu kuruluşları statüsünde kurulmuş oldukları görülmektedir. Ayrıca Hollanda, İtalya, İrlanda ve Portekiz'de kamu

limited şirketleri, İngiltere’de bakanlık dışı kamu kurumları, İspanya’da karma ekonomi şirketleri, İsveç’te limited şirket, Litvanya’da kar amacı gütmeyen kuruluşlar, Romanya ve Danimarka’da vakıf, Yunanistan’da ise belediye girişimleri statüsünde kurulan ajanslar bulunmaktadır (Karaarslan, 2008: 78).

Tablo 1: Ülkelere Göre Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yasal Statüleri

Ülke Adı	Yasal Statü
Almanya	Sınırlı sorumlu şirketler, kamu hukuku organizasyonları
Avusturya	Kar amacı gütmeyen tüzel kişilik
Belçika	Belediyeler arası ajans, kamu hukuku organizasyonları, limited şirket
Bulgaristan	Kar amacı gütmeyen organizasyonlar
Çek Cumhuriyeti	Limited şirket, vakıf ya da kamu özel hisseli ortaklıklar
Estonya	Kamu kuruluşu
Fransa	Kar amacı gütmeyen tüzel kişilik, karma ekonomi şirketi
Hollanda	Kamusal sınırlı şirketler
İngiltere	Bakanlık dışı kamu kuruluşu, özerk örgüt
İrlanda	Kamu kuruluşu
İspanya	Kamu/özel hukuk kuruluşu
İsveç	Kar amacı gütmeyen limited şirket
İtalya	Kamu limited şirketi
Macaristan	Kar amacı gütmeyen limited şirket
Polonya	Anonim şirket
Portekiz	Limited şirket, kar amacı gütmeyen organizasyonlar, kamu/özel hisseli ortaklıklar
Romanya	Kar amacı gütmeyen tüzel kişilik
Slovakya	Anonim şirket
Slovenya	Limited şirket, kamu kuruluşu, sivil toplum kuruluşu (STK)
Türkiye	Görev ve yetkileri kanunla düzenlenmiş, özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişilik

Kaynak: İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA), 2008: 14.

1.4. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının İdari Yapısı

BKA'lar merkezi hükümetten bağımsız bir idari yapıda ve bölgesel bazda faaliyet göstermelerine rağmen büyük bir kısmının merkezi hükümetler tarafından kurulduğu görülmektedir. BKA'ların içsel örgütlenmesinin ikili bir yapısı vardır. Bu ikili yapıdan ilki Genel Kurul, Denetim Kurulu, Denetleme Komitesi ve Genel Müdür gibi temel öğelerden oluşan bir yapıdır. İkincisi ise belli bir konuyu ele alan çalışma grupları ile teknik konuları inceleyen komitelerden oluşmaktadır (Kayasü ve diğerleri, 2003: 139).

Ayrıca, BKA'ların yönetiminde ajansların politikalarını oluşturmak ve yürütmekle görevli bir Yönetim Kurulu bulunmaktadır. Kurulun üye sayıları her ajansta farklı olmakla birlikte, bu kurul genellikle hükümet tarafından atanan ve ajansın kurulmasına katkıda bulunan kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır. Yönetim Kurulunun görevleri stratejik planları ve bütçeyi onaylamak, bunun yanı sıra çalışmaların etkinliğini değerlendirmek şeklinde özetlenebilir. Kurulun önemli görevlerinden biri de Genel Müdürü seçmektir. Genel Müdürün önemli işlevi ise teknik ekibi yetiştirmektir. BKA'lar, harcamaları bakımından kamu idarelerine karşı sorumlu, politikalarının oluşturulması ve uygulanması bakımından ise kuruluş kanun ve mevzuatları çerçevesinde serbest bırakılmışlardır (Demirci, 2003: 16; Kayasü ve diğerleri, 2003: 13).

Bölgesel kalkınma anlayışında ajanslar ulusal-merkezi anlayıştan sıyrılıp, esnek yönetim anlayışı ile merkezi idarenin öncü olduğu yukarıdan aşağıya anlayış yerine bölgesel-yerel aktörlerin öncü olduğu aşağıdan yukarıya anlayışı benimsemektedirler. BKA'lar yukarıdan aşağıya işleyen anlayışı tamamen reddetmektedirler. Bu reddedişin ardında, kamu yararına dayalı yönetim anlayışının bölgesel kalkınmaya olumlu bir katkısının bulunmadığı ve bölgedeki gerçek işletmecilik veya girişimcilik fikrini engellediği düşüncesi yatmaktadır. Buna rağmen, bütün BKA'lar hükümetleriyle yakın bir işbirliği içinde olmak zorundadır. Bu, bazen idare heyeti başkanlığına bir hükümet üyesinin seçilmesi bazen de bir bakanın yılda birkaç kez yönetim kurulu toplantılarına katılması ile sağlanmaktadır. Üst düzey politikacılarla direkt temas olanağının hükümet ve ajanslara çok büyük faydası vardır. Bütün ajansların bölgesel ya da mahalli idarelerle temas kurmaları gerekmektedir (Demirci, 2005: 182).

Personel yapılarına bakıldığında ise farklı ülke deneyimleri çerçevesinde ortak bir personel çıkartmak oldukça zordur. Büyük ölçüde mevcut idari yapının dışında konumlandırılan BKA'lar personel rejimi bakımından da kendine özgü bir yapı sergilemektedir. Genellikle BKA personellerinin mali haklar ve ücretler açısından BKA'nın kendi kuruluş kanunlarına tabi olduğu, sosyal güvenceler bakımından da kamu görevlilerinin bağlı olduğu kanuna tabi olduğu ifade edilebilir (Demirci, 2005: 189).

1.5. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Amaç ve Fonksiyonları

BKA'ların amacı, bölgelerin sorunlarını ve dinamiklerini ele alarak geliştirdikleri politikayla bölgelerin iç dinamiklerini harekete geçirmek ve tüm bölgelerin ulusal ekonomiye katkısını maksimum düzeye çıkarmaktır. Bu doğrultuda; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmesi, temin edilen kaynakları etkin ve yerinde kullanarak yerel potansiyelin harekete geçirilmesi, ayrıca bölgenin yatırım imkanlarının iç ve dış yatırımcılara tanıtılması suretiyle bölgede yapılacak yatırımlar ile ulusal kalkınma planı ve programlarında öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasının gerçekleştirilmesi, rekabet gücünün artırılması ve sürekli kılınması temel amaçlar arasında sayılabilir. Dolayısıyla, BKA'ların temel amacı; hizmetler vererek bölgedeki ekonomiyi canlandırmak, bölgenin girişimci potansiyelini geliştirmek, bölge halkının kalkınmaya katılımını ve kalkınmadan yararlanmasını sağlamak olmaktadır (DPT, 2000: 175). Bu asıl amacın yanı sıra BKA'ların diğer amaçları da; istihdamı artırmak, istihdam edilen işgücünün verimliliğini artırmak ve sosyo-kültürel değerlerin gelişmesini sağlamaktır (İldıran, 2004: 124).

BKA'ların belirtilen amaçları doğrultusunda üstlendikleri özellikli fonksiyonları ise şunlardır (Roberts ve Lloyd, 2000: 76):

- Bölgesel iktisadi kalkınma stratejisinin hazırlanması,
- Sosyal, fiziki ve ekonomik yenilikler için yol gösterilmesi,
- İçsel yatırımların bölgesel koordinasyonu,
- İşletmeleri desteklemek, yatırım yerlerinin ıslahı,
- Bölgesel yardımlarla ilgili hükümete tavsiyelerde bulunmak,

- Kırsal alanların ekonomik kalkınmalarının ve yenilenmesinin sağlanması,
- Yatırımların kolaylaştırılması,
- İşletme yeri olarak bölgenin pazarlanması,
- Teknoloji transferinin teşvik edilmesi,
- Bir bölgenin beceri yapısının iyileştirilmesi,
- Ulaşım, toprak kullanımı, çevre, sürdürülebilir kalkınma, yüksek eğitim, suçların önlenmesi, kamu sağlığı, barınma, turizm, kültür ve spor altyapısı projeleri ile ilgili program ve politikalara katkıda bulunulmasıdır.

1.6. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetleri

BKA'ların faaliyetleri altı ana grupta toplanabilir (Kayasü ve diğerleri, 2003: 13):

- İçsel kalkınmanın sağlanması: Bölgenin içsel potansiyelini harekete geçirmek için bölgenin potansiyeline ilişkin bilgilerin toplanması, çevre koruma, altyapı, turizm, endüstri parkları, teknokentler gibi bölge potansiyellerinin geliştirilmesi için yapılan faaliyetlerdir.
- Yabancı yatırımı çekme: Yabancı yatırımcıyı çekmek için değişik araçlar kullanılır. Bu araçlar ya doğrudan doğruya yurt dışında bir ofis kurmak ya da ihtisaslaşmış kurumlarla işbirliği sağlama, bilgilendirme kampanyaları, ticaret fuarları gibi araçlardır.
- Girişimcilere verilen hizmetler: Girişimcilere verilen destekler finansman danışmanlığı veya hizmetleri ile finansman dışı hizmetler olarak ikiye ayrılır. Finansman dışı hizmetler ise potansiyel ve var olan girişimcilere ve KOBİ'lere kuruluş aşamasında verilen hizmetler, KOBİ'lerin uluslararasılaştırılmasına verilen hizmetlerdir.
- Yerel ve bölgesel yetkililere verilen hizmetler: Bu hizmetler danışmanlık ve yönetimlerin belli finansal işlemlerini onlar adına yürütmek olabilir.
- Eğitim hizmetleri: BKA'ların bir diğer faaliyeti girişimcilere, yöneticilere ve işgücüne eğitim vermektir. Bunların dışında bazı ajanslar bölge için gerekli olan kalifiye işgücününün hesaplanması gibi alanlarda da görev alırlar.

- Uluslararası faaliyetler: Avrupa'daki BKA'lar, AB'nin programlarına, Avrupa'daki ve Dünya'daki ağlara katılmakta projeler ve danışmanlık hizmetleri de yürütmektedirler.

Diğer taraftan BKA'lar faaliyetleri açısından çeşitlilik göstermekle birlikte temel olarak iki kategoride ele alınmalıdır. Bunlardan ilki Zayıf BKA'lar olarak adlandırılan küçük teşkilatlardır ve amaçları genellikle sadece bölgeye dışarıdan yatırım çekmektir. İkincisi ise Güçlü ya da Çok Fonksiyonlu BKA'lar olarak adlandırılan, bölge dışından yatırım çekme amacına ek olarak çeşitli alanlarda faaliyet gösteren ajanslardır (DPT, 2000: 178). Sınıflandırılan bu iki tür BKA'nın faaliyetlerini daha detaylı incelemek için ayrı ayrı başlıklar altında değerlendirelim:

1.6.1. Zayıf Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetleri

AB Fonları bütçelerinin çok önemli bir kısmını oluşturduğundan bu fonların dışında finansman kaynakları yetersiz veya az olan ajanslardır (Özen, 2005: 6-7).

Zayıf BKA'lar amaçlarını gerçekleştirmek için bilgi bankaları, enformasyon hizmetleri tesis etmektedirler. Yabancı ülkelerle bağlantı kurmak için yurt dışında, etkinliklerini artırmak için de kendi ülkelerinin başkentlerinde ve AB nezdinde ofisler açtıkları görülmektedir. Avrupa'daki BKA'ların %70'i bu niteliktedir (Demirci, 2005: 187).

1.6.2. Güçlü Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetleri

Süreç içinde çok çeşitli finansman kaynakları oluşturabilmişlerdir. Düzenli ve yeterli miktarda gelir kaynakları vardır. Bu tür ajansların bütçelerinin büyük bölümü yerel ve bölgesel yönetimlerin gelirleri ile genel bütçe gelirlerinden oluşur. Buna ek olarak yönetim kurulu üyeleri ve hissedarları olan yerel bankaların, ticaret sanayi ve meslek odalarının, tarım, turizm birlikleri ve bölgede yatırımları bulunan özel sektör kuruluşlarının da finansman katkılarından söz edilebilmektedir (Özen, 2005: 6).

Güçlü BKA'ların bölgeye yatırım çekme amacına ek olarak bölgesel ekonomi ve iş hayatının gelişmesi dışında, bölgesel kentleşme ve çevrenin düzenlenmesi, istihdamın artırılması ve sosyo-kültürel hayatın gelişmesi gibi amaçları da vardır (Demirci, 2005: 182). Ayrıca bu ajansların organize sanayi bölgeleri kurdukları, bilim parkları ve iş merkezleri açtıkları ve çeşitli konularda profesyonel danışmanlık hizmetleri verdikleri aynı zamanda da kapsamlı bilgi bankaları oluşturdukları gözlenir (Özen, 2005: 7).

Güçlü ya da çok fonksiyonlu kalkınma ajansları tüm bunlara ek olarak farklı alanlarda da faaliyet gösterebilmektedirler. Söz konusu alanlar şunlardır (DPT, 2000: 178-179):

- Yardım hibelerinin verilmesi: BKA'lar merkezi hükümetin bölgesel mali yardımlar çerçevesinde verdiği hibelere aracılık etmektedir. Bu hibeler ajanslara endüstrinin bölgeye gelmesini doğrudan etkileme şansı sağlamaktadır.
- Ticari ve sınai gayrimenkul faaliyetleri: Gayrimenkul açısından zayıf olan bölgelerde yerel sanayinin geliştirilmesi ve bölgeye yeni yatırımları çekmek zor olmaktadır. Bu nedenle, ajansların bir kısmı gayrimenkul ve sanayinin geliştirilmesi konusunda faaliyet göstermektedirler. Ajansların sınai tesisler için arazi temin ettiği, bunun üzerine fabrika bina inşa ettikleri ve bunları kiraya verdikleri ya da sattıkları görülmektedir.
- İşyeri danışmanlık hizmetleri: Yatırımcıları bölgeye çekip işletmeler için arazi ve bina temininden sonra ajansların en sık rastlanan fonksiyonlarından biri de bölgedeki sanayinin gelişimine fon temini gibi danışmanlık hizmetleriyle yardımcı olmaktadır. Danışmanlık hizmetleri çok çeşitlilik göstermekle birlikte vergi mevzuatı hakkında bilgilendirme, Pazar hakkında bilgi verme, en uygun teknoloji ve uygulaması, personel temini, stratejik iş planlaması gibi hizmetler olarak sayılabilir.
- Konut üretmek: Bazı ajanslar konut yapanlar için arazi temin etmekte ve hizmet götürmektedirler. Bu faaliyet bölgeye yerleşen sanayilerde çalışacak işgücünün konut gereksinimini karşıladığı için ekonomik kalkınma amacını destekleyen bir işlev olmaktadır.

- Altyapının geliştirilmesi: Çok az sayıda kalkınma ajansının bölgelerindeki altyapının geliştirilmesinde rol oynadıkları görülmektedir. Bunlar genelde merkezi idare organı olarak hareket etmektedirler.
- Arazilerin geliştirilmesi: Bir zamanlar iyi durumda olan sanayi bölgelerinin gerilemesi sonucu ortaya çıkan kötü durumdaki arazilerin geliştirilmesine ve yeniden kazanımına yönelik olarak yapılan faaliyetlerdir.
- İşletmelere fon temini: BKA'lar, bölgelerindeki işletmeleri fonlar aracılığıyla destekleyebilmektedir. Fon verme faaliyetinde bulunan ajansların çoğunluğu bu faaliyeti sermayeye doğrudan katılım ya da orta ve uzun vadeli krediler aracılığıyla gerçekleştirmektedir.

1.7. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Finansmanı

BKA'lar genel bütçeden ve özel fonlardan finanse edilmektedir. Ajanslara devlet başlangıçta nakdi ve emlak şeklinde aynı sermaye tahsis etmektedir. Ayrıca ajanslar, sanayileşmeyi desteklemeyi hedefleyen çeşitli devlet fonlarına ve bu fonların kullanımına göre proje sunarak kredi almaktadırlar (Berber ve Çelepçi, 2005: 149). AB ve Dünya Bankası tarafından BKA'lara fon sağlanmaktadır. Finansman konusunda özellikle "Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu" (ABKF) ve "Ön Katılım İçin Yapısal Araç Fonu" (ÖKYAF) devreye girmektedir. AB'nin yapısal fonlarından biri olan ABKF altyapıları geliştirmek, yerel kalkınmaya öncelik vermek ve küresel rekabete adapte olma amacıyla yapısal güçlük içindeki ülkelere verilirken ÖKYAF, AB'ye katılıma aday olan ülkelerin altyapı projeleri için verilmektedir (Demirci, 2003: 17).

Ajanslara sağlanan mali teşvikler de finansman kaynağı içerisinde önemli bir yer oluşturmaktadır. Mali teşviklerin büyük bir bölümü merkezi idarenin kontrolü altında verilmektedir. Teşviklerin bütün ülke düzeyinde aynı oranlarda uygulanabildikleri durumlar olduğu gibi, öncelikli yörelere tahsisi gibi farklılaştırılmış ve kademeli teşvik sistemleri de yoğun olarak uygulanmaktadır. Merkezi idarelere ilave olarak bölgesel idarelerin kendi bütçelerinden verdikleri teşviklerde bulunmaktadır. Bunlar sadece o bölge için geçerlidir. Ancak bu tür mali teşviklerin parasal önemi merkezi teşviklere kıyasla çok küçüktür (Demirci, 2005: 190).

Tablo 2: Ülkelere Göre Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Finans Kaynakları

Ülke Adı	Finans Kaynağı
Almanya	Kamu ve özel sektör katkıları
Avusturya	Kamu ve özel sektör katkıları, faaliyet gelirleri ve uluslararası kaynaklar
Belçika	Kamusal finans (bölgesel), faaliyet gelirleri, AB fonları
Bulgaristan	Kamu kaynakları (idari bölge birimleri, belediyeler), AB fonları, yabancı yardım, özel sektör kaynakları
Çek Cumhuriyeti	Devlet ve bölge kaynakları, faaliyet gelirleri, AB fonları
Estonya	Kamusal finans, özel yatırımlar, yabancı yardım
Fransa	Kamusal finans, faaliyet gelirleri
Hollanda	Kamusal finans, faaliyet gelirleri, AB fonları
İngiltere	Kamusal finans (merkezi bakanlıklardan aktarılan paylar), AB fonları
İrlanda	Kamusal finans (merkezi ve bölgesel), faaliyet gelirleri, AB fonları
İspanya	Kamusal finans (bölge hükümetinden aktarılan paylar)
İsveç	Kamusal finans, faaliyet gelirleri, AB fonları
İtalya	Kamusal finans (merkezi ve bölgesel), faaliyet gelirleri
Macaristan	Kamusal finans (merkezi ve bölgesel), faaliyet gelirleri, AB ve diğer kurumlardan sağlanan finansal kaynaklar
Polonya	Kamusal ve özel sektör katkıları, faaliyet gelirleri, uluslararası kaynaklar
Portekiz	Kamusal finans (merkezi ve bölgesel), faaliyet gelirleri, AB fonları
Romanya	Kamusal ve özel sektör katkıları, bankalar, yabancı yatırımcılar, AB ve diğer kurumlardan sağlanan finansal kaynaklar
Slovakya	Kamu kaynakları (idari bölge birimleri, belediyeler), faaliyet gelirleri, uluslararası kaynaklar
Slovenya	Kamusal finans, faaliyet gelirleri
Türkiye	Kamusal finans (genel bütçe, belediye, ticaret ve sanayi odaları, il özel idaresi katkı payları), faaliyet gelirleri, AB fonları

Kaynak: İZKA, 2008: 16-17.

Farklı ülkelerdeki BKA'ların finans kaynakları yasal yapılarına, sundukları hizmetlere göre farklılıklar gösterir. Bu durum Tablo 2'de gösterilmiştir. Tablo 2'de görüldüğü üzere, Almanya'daki BKA'ların finans kaynağını kamu ve özel sektör katkıları

oluştururken, Avusturya'da ise bunlara ek olarak ajansların kendi faaliyet gelirleri ve uluslararası kaynaklar da bütçede yer alır. Bulgaristan ve Estonya'da ise bunların yanı sıra yabancı yardımlar da BKA'ların finans kaynakları arasında yer almaktadır. Ayrıca Hollanda, İngiltere, İsveç ve Portekiz gibi bazı ülkelerde AB fonları da BKA'ların önemli finans kaynaklarındandır.

Tüm bunların yanında BKA'lar, borsa yatırımlarından sağlanan kazançlar, elde edilen kira gelirleri gibi kendi oluşturdukları kaynaklar ile sunulan hizmetlerden de elde edilen gelirlerle bütçe kaynaklarını çeşitlendirmektedir. Hatta bazı ülkelerde, bölgeden elde edilen vergi gelirlerinden alınan paylar ajans bütçelerinin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Bu açıklamalar ışığında BKA'ların finansman kaynakları genel olarak şöyle sıralanabilir (Kayasü ve diğerleri, 2003: 13):

- Politik kaynaklardan direkt olarak sağlanan doğrudan fonlar,
- Politik kaynaklardan dolaylı olarak sağlanan fonlar (çalışma yerleri, iletişim olanakları, personel gibi),
- Hizmetlerden ve dışardan sağlanan gelirler,
- KOBİ'lerin sermayelerine katılma,
- KOBİ'lere sağlanan danışmanlık ve benzeri destek hizmetleri karşılığında alınan ücretler,
- Gayrimenkul yatırımı ve yönetimi,
- Yerel ve bölgesel yönetime verilen danışmanlık hizmetleri,
- Eğitim gelirleri,
- Seminer organizasyonları,
- Fon desteği alınarak yapılan faaliyetler,
- Girişim sermayesi fon yönetimi ücretleri,
- Yabancı yatırımcılara ve şirketlere verilen hizmetler,
- Uluslararası fonlar ve projeler (AB programları gibi)'dir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ GELİŞİM SÜRECİ

Bu bölümde, BKA'ların Türkiye'de nasıl ortaya çıktığı hangi süreçlerden geçildiği ve bu konuda hangi çalışmaların yapıldığı üzerinde durulacaktır. Daha sonra ise ülkemizde kurulan BKA'ların genel yapıları ve özellikleri belirtilerek ajanslar tek tek ele alınacaktır.

2.1. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajansları

Türkiye'de bölgesel kalkınma politikaları ilk olarak 1960'lı yıllarda başlamış ve dokuz kalkınma planında da yer almıştır. Kalkınma planlarının temel amacı, bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasıdır. Ancak kalkınma planlarında öngörülen hedeflerin gerçekleştirilmesi için uygulanan politikalar bölgesel dengesizlikleri giderememiş aksine daha da artırmıştır. Türkiye'de bağımsız yerel kurumların olmaması ve merkezi kurumların yerel düzeydeki birimlerinin işlevlerinin sınırlı olması uygulanan politikaların etkinliğini azaltmaktadır (Maç, 2006: 3).

Türkiye'de BKA'lara yönelik ilk yaklaşımlar 1990'lı yıllarda başlamıştır. Bu sürecin başlatılmasındaki amaç yurtiçinde beklenen yerelliklerin kendi içsel kalkınma dinamiklerinin harekete geçirilmesinin yanı sıra AB'ne katılma sürecini hızlandırmaktadır. Ancak bu örneklerin çoğu proje aşamasında kalmış ya da uygulamanın başında çıkan sorunlar sebebiyle sona ermiştir (Berber ve Çelepçi, 2005: 151-153; Kumral, 1993: 15-20). Bu çabalara şunlar örnek gösterilebilir (Berber ve Çelepçi, 2005: 152-153):

İlk olarak 1989 yılında başlamış olan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ile GAP Bölgesi içinde faaliyet gösteren Girişimci ve Destekleme Merkezleri (GİDEM)'dir. GİDEM Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin illerinde hizmete girmiştir.

GİDEM'in amaçları arasında bölgedeki yatırımcılığı ve girişimciliği özendirmek, yerli ve yabancı sermayeyi bölgeye çekebilmek, yatırımcılar için gerekli danışmanlık hizmetleri vermek ve işgücü üretim ve teknolojisinin gelişmesinde etkin rol almak vardır. Bu hedefler doğrultusunda mikro ölçekli ve sosyal amaçlı projeler yürütülerek girişimcilere ve mevcut işletmelere verilen bilgilendirme hizmetleri dışında, buldukları yörenin özellikleri ve kaynaklarının üretime dönüştürülmesi yoluyla yeni istihdam olanaklarının sağlanması amaçlanmaktadır.

İkinci olarak ise 1992 yılında Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı (EGEV), İzmir ve Ege Bölgesinin ekonomik gelişmesini hızlandırmak için hem yurtiçi hem de yurtdışı yatırımcıların bölgeye ilgisini artırmak, tanıtım ve teşvik çalışmaları yürütmek ve bölgede aynı amacı taşıyan diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak için kurulmuştur. EGEV, Ege Bölgesi Kalkınma Ajansı'nın kurulmasına öncülük etmiştir. EGEV'in hedefleri arasında çeşitli kurum ve kuruluşlarca ayrı ayrı yürütülen bölge ile ilgili çalışmaları koordine etmek, kaynak israfına yol açmadan en etkin ve verimli şekilde tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerini yürütmek de vardır.

BKA'ların kurulması ile ilgili kanun çıkmadan önce kurulan son ajans ise Türkiye'nin en eski odalarından biri olan Mersin Ticaret ve Sanayi Odası (MTSO)'nın bünyesinde, 2002 yılı Haziran ayında faaliyete geçirilen Mersin Kalkınma Ajansıdır. Bu ajans MTSO temsil etmektedir. Bu ajansın temel amacı, Mersin'in ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan canlanmasını, gelişmesini sağlamak ve yaşam kalitesini yükseltmektir.

2.1.1. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Oluşumu

Türkiye, BKA kavramı ile ciddi anlamda ilk kez AB'ye aday üyeliğinin tescil edildiği 1999 Helsinki Zirvesi sonucu tanışmıştır. AB bölgesel politikası ve bu politika kapsamındaki mali desteğin ve yapısal araçların Türkiye'ye de sağlanabilmesi için birlik, Türkiye'nin yapması gereken çalışmaları Katılım Ortaklığı Belgeleri'nde belirlemiştir (Ercin, 2004: 28). BKA'lar konusu AB'ne tam üyelik müzakereleri sürecindeki Katılım Ortaklığı Belgesi'nde orta vadede yapılması gereken işler kapsamında belirtilmiştir. Daha

sonra yeniden düzenlenen ve 14 Nisan 2003 tarihinde kabul edilen Katılım Ortaklığı Belgesi'nde ise kısa vadeli hedefler arasında sayılmaktadır (Ataay, 2005: 193).

Tablo 3: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına Göre Alt Bölgeler

Düzyey 1	Düzyey 2	Düzyey 3
İstanbul TR1	İstanbul	İstanbul
Batı Marmara TR2	Tekirdağ	Tekirdağ-Edirne-Kırklareli
	Balıkesir	Balıkesir-Çanakkale
Ege TR3	İzmir	İzmir
	Aydın	Aydın-Denizli-Muğla
	Manisa	Manisa-Afyon-Kütahya-Uşak
Doğu Marmara TR4	Bursa	Bursa-Eskişehir-Bilecik
	Kocaeli	Kocaeli-Sakarya-Düzce-Bolu-Yalova
Batı Anadolu TR5	Ankara	Ankara
	Konya	Konya-Karaman
Akdeniz TR6	Antalya	Antalya-Isparta-Burdur
	Adana	Adana-Mersin
	Hatay	Hatay-Kahramanmaraş-Osmaniye
Orta Anadolu TR7	Kırıkkale	Kırıkkale-Aksaray-Niğde-Nevşehir-Kırşehir
	Kayseri	Kayseri-Sivas-Yozgat
Batı Karadeniz TR8	Zonguldak	Zonguldak-Karabük-Bartın
	Kastamonu	Kastamonu-Çankırı-Sinop
	Samsun	Samsun-Tokat-Çorum-Amasya
Doğu Karadeniz TR9	Trabzon	Trabzon-Ordu-Giresun-Rize-Artvin-Gümüşhane
Kuzeydoğu Anadolu TRA	Erzurum	Erzurum-Erzincan-Bayburt
	Ağrı	Ağrı-Kars-Iğdır-Ardahan
Ortadoğu Anadolu TRB	Malatya	Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli
	Van	Van-Muş-Bitlis-Hakkari
Güneydoğu Anadolu TRC	Gaziantep	Gaziantep-Adıyaman-Diyarbakır
	Şanlıurfa	Şanlıurfa-Diyarbakır
	Mardin	Mardin-Batman-Şırnak-Siirt

Kaynak: 4720 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 2002.

Bu çerçevede 22 Eylül 2002 tarihli 4720 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nda, bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin yapılması, bölgesel politikaların belirlenmesi ve AB Bölgesel İstatistik Sistemi (NUTS) ile karşılaştırılabilir veri tabanı oluşturulması amacıyla ülke genelinde üç düzeyde İstatistikî Bölge Birimleri (İBB) oluşturulmuştur.

İBB Sınıflandırması Tablo 3'de görüldüğü gibi oluşturulmuştur. Bu sınıflandırmanın Düzey 3 kademesinde 81 adet İBB belirlenmiş olup, her il bir İBB'yi tanımlamaktadır. Düzey 2'deki İBB'ler Düzey 3 kapsamındaki komşu illerin gruplandırılması sonucu tanımlanmış olup 26 adettir. Düzey 1'deki İBB'ler ise Düzey 2'deki İBB'lerin gruplandırılması sonucu tanımlanmış olup 12 adettir. Tablo 3'de görüldüğü üzere bunlar; İstanbul, Batı Marmara, Ege, Doğu Marmara, Batı Anadolu, Orta Anadolu, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz, Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleridir. BKA'lar bu sınıflandırmada merkezleri belirtilmiş olan Düzey 2 kademesindeki 26 ayrı bölgede DPT koordinatörlüğünde kurulacak birimlerdir. Bu 26 Düzey 2 Bölgesi Şekil 1'deki haritada gösterilmektedir. Bu İBB'lerin oluşturulması, AB'ye uyum sürecinde atılan emin adımlardan biri olarak düşünülmektedir (Demirci, 2003: 16).

Şekil 1: 26 İstatistikî Bölge Birimi Düzey 2 Bölgesi

Kaynak: DPT, 2005: 9.

Türkiye’de BKA’ların Düzey 2 kademesinde belirtilmiş olan 26 ayrı bölge merkez kabul edilerek kurulacağı, 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun’un 25.01.2006’da kabul edilmesiyle yasallaşmıştır. Kanun, 08.02.2006 tarihinde de 26074 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun ile birlikte BKA kavramından ‘bölgesel’ kelimesi atılarak Türkiye’de kurulan ajanslar ‘Kalkınma Ajansı’ olarak adlandırılmıştır. Bu yüzden bundan sonraki bölümlerde bu şekilde kullanılacaktır. Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanununun (2006) 1. maddesine göre, kalkınma ajanslarının kuruluş amacı şöyle ifade edilir:

Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarında öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere oluşturulacak kalkınma ajanslarının kuruluş, görev ve yetkileri ile koordinasyonuna ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.

5449 sayılı Kanunun çıkmasını takiben işleyişin sağlanabilmesi amacıyla DPT tarafından kalkınma ajanslarının sağlıklı işleyebilmesine yönelik ve beliren ihtiyaçlar çerçevesinde ikincil mevzuat çıkarılmaktadır. Bu kapsamda; 25.07.2006 tarih ve 26239 sayılı Resmi Gazete’de Kalkınma Ajanslarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 25.07.2006 tarih ve 26239 sayılı Resmi Gazete’de Kalkınma Ajanslarının Personel Yönetmeliği, 28.09.2006 tarih ve 26303 sayılı Resmi Gazete’de Kalkınma Ajansları Kalkınma Ajanslarının Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, 08.11.2008 tarih ve 27048 sayılı Resmi Gazete’de Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği, 03.08.2009 tarih ve 27308 sayılı Resmi Gazete’de Kalkınma Ajansları Denetim Yönetmeliği, Kalkınma Ajansları Mal, Hizmet ve Yapım İşi Satınalma ve İhale Usul ve Esasları yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

5449 sayılı Kanun gereği 26 Düzey 2 bölgelerinin her birinde kalkınma ajansı kurulması öngörülmüştür. 6 Temmuz 2006 tarih ve 26220 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansları Kurulmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı ile Adana, Mersin illerini kapsayan Çukurova ve İzmir ilini kapsayan İzmir

bölgesinde Kalkınma Ajansları kurulmuştur. Kurumsal yapı oluşturulup işlevsellik kazandırıldıktan sonra, Çukurova Kalkınma Ajansı 06.01.2007 tarihinde, İzmir Kalkınma Ajansı da 13.01.2007 tarihinde resmen faaliyete açılmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nde Kanun, Danıştay'da da Çalışma Yönetmeliği ve Kuruluş Kararnameleri aleyhine açılan davalar ve yürütmeyi durdurma kararları nedeniyle kurulmuş olan ajanslar faaliyetlerini yaklaşık bir yıl süreyle durdurmak zorunda kalmışlardır. Anayasa Mahkemesi'nin, Kanun hakkında ki kararının olumlu olması sonucunda kurulmuş olan İzmir ve Çukurova Kalkınma Ajansları Mart 2008'de yeniden faaliyetlerine başlamış ve yeni ajansların kurulması önünde herhangi bir hukuki engel kalmamıştır (Eroğlu ve Müzeyyen, 2010: 181).

22 Kasım 2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 10 Kasım 2008 tarih ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile İstanbul, Samsun, Diyarbakır, Konya, Erzurum, Gaziantep, Mardin ve Van illerinin merkez olduğu 23 ile hizmet edecek sekiz kalkınma ajansı daha kurulmuştur. Son olarak da 25 Temmuz 2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 14.07.2009 tarih ve 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile 55 ili kapsayan 16 yeni ajans daha kurulmuştur. Yeni kurulanlarla birlikte toplam ajans sayısı 26 olmuştur.

2.1.2. Türkiye'deki Kalkınma Ajanslarının Genel Yapısı

Bu başlık altındaki bölümlerde Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'a göre ülkemizdeki ajansların görev ve yetkileri, teşkilat yapısı, gelir ve giderleri son olarak da denetimi konuları üzerinde durulacaktır.

2.1.2.1. Kalkınma Ajanslarının Görev ve Yetkileri

Kalkınma ajanslarının görev yetkileri şunlardır (Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun [5449 sayılı Kanun], 2006: madde 5):

- Bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak,
- Bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını DPT'ye bildirmek,
- Yerel yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek sağlamak,
- Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve STK tarafından yürütülen ve önemli görülen diğer projeleri izlemek,
- Kamu kesimi, özel kesim ve STK arasındaki işbirliğini geliştirmek,
- Ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plan ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak,
- Bölgenin kaynak ve imkanlarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek,
- Bölgedeki iş ve yatırım imkanlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak,
- Bölge illerinde yatırımcıların, kamu ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek,
- Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, KOBİ'leri ve yeni girişimcileri desteklemek,
- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak,
- Bir internet sitesi oluşturarak; ajansın faaliyetleri, mali yapısı ve ajansla ilgili diğer hususları güncel olarak yayınlamaktır.

2.1.2.2. Kalkınma Ajanslarının Teşkilat Yapısı

Kalkınma ajanslarının teşkilat yapısını; kalkınma kurulu, yönetim kurulu, genel sekreterlik ve yatırım destek ofisleri oluşturmaktadır (5449 sayılı Kanun, 2006: madde 7).

Kalkınma kurulu ajansın danışma ve yönlendirme organıdır. Kurulun amacı, bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak; bölgedeki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, STK, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında işbirliğini geliştirmek ve ajansı yönlendirmektir. Kalkınma kurulu, illerin dengeli şekilde temsilini sağlayacak yapıda, en fazla yüz üyeden oluşur. Kalkınma kurulu, kurul başkanının daveti üzerine yılda en az iki defa toplanır. Ayrıca kurul, üye tam sayısının beşte birinin talebi üzerine kurul başkanı tarafından toplantıya çağrılır (5449 sayılı Kanun, 2006: madde 8).

Kanunun 9. maddesine göre kalkınma kurulu görev ve yetkilerinin bazıları şunlardır:

- Tek ilden oluşan bölgelerde yönetim kurulunda yer alacak özel kesim ve/veya STK temsilcilerini ve iki katı yedeklerini seçmek.
- Ajansın yıllık faaliyet ve iç denetim raporlarını görüşmek, değerlendirmek ve yönetim kuruluna önerilerde bulunmak.
- Bölgenin sorunlarına ve çözüm önerilerine, tanıtımına, potansiyeline ve önceliklerine yönelik olarak yönetim kuruluna tavsiyelerde bulunmak.
- Toplantı sonuçlarını DPT Müsteşarlığı'na rapor etmek.

Ajansın karar alma organı ise yönetim kuruludur. Yönetim kurulu, tek ilden oluşan bölgelerde vali, büyükşehir belediye başkanı, il genel meclisi başkanı, sanayi odası başkanı, ticaret odası başkanı ile kalkınma kurulu tarafından özel kesim ve/veya STK'dan seçilecek üç temsilciden; birden fazla ilden oluşan bölgelerde il valileri, büyükşehir belediye başkanları veya büyükşehir olmayan illerde il merkez belediye başkanları, İl genel meclisi başkanları ve her ilden birer kişi olmak kaydıyla ticaret ve sanayi odası başkanlarından oluşur. Ancak, birden fazla ilden oluşan bölgelerdeki illerde; ticaret ve sanayi odalarının ayrı ayrı kurulmuş olması halinde, yönetim kurulunda yer alacak temsilci Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu tarafından belirlenir (5449 sayılı Kanun, 2006: madde 10).

Kanunun 11. maddesine göre yönetim kurulu görev ve yetkilerinin bazıları şunlardır:

- Yıl içinde gerekli görüldüğünde bütçeyi revize etmek.
- Yıllık mali raporu ve kesinleşen bütçe sonuçlarını onaylamak.
- Ara rapor ve yıllık faaliyet raporlarını DPT Müsteşarlığı'na göndermek.
- Sunulan program, proje ve faaliyetlerin desteklenmesine ilişkin teklifler ile kişi ve kuruluşlara yapılacak yatırımları onaylamak.
- Ajansa yapılacak bağış ve hibeleri kabul etmek.
- Genel sekreteri belirlemek ve DPT onayına sunmak. Ayrıca, genel sekreterce belirlenen çalışma birimlerini ve bunlar arasındaki iş bölümünü onaylamak.
- Yıllık çalışma programını kabul etmek ve DPT Müsteşarlığı'nın onayına sunmak.

Genel sekreterlik ajansın icra organıdır. Genel sekreterliğin ve yatırım destek ofislerinin en üst amiri genel sekreterdir. Genel sekreter, yönetim kuruluna karşı sorumludur (5449 sayılı Kanun, 2006: madde 12).

Kanunun 14. maddesine göre genel sekreterin görev ve yetkilerinin bazıları şunlardır:

- Yönetim kurulu kararlarını uygulamak.
- Yıllık çalışma programı ile bütçeyi hazırlamak ve yönetim kuruluna sunmak.
- Bölgesel kalkınmayla ilgili yurt içindeki ve yurt dışındaki ajans ve kuruluşlarla işbirliği yapmak ve ortak projeler geliştirmek.
- Yerel yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.
- Ajans gelirlerini toplamak ve yönetim kurulu kararlarına göre harcamaları yapmak.
- Desteklenen proje ve faaliyetleri izlemek, değerlendirmek, denetlemek ve rapor etmek.

Bölge illerinde, yönetim kurulu kararı ile biri koordinatör olmak üzere, en çok beş uzmandan oluşan yatırım destek ofisleri; yatırımcılara izin ve ruhsat işlemlerinde kolaylık sağlama işlevini yerine getirmektedir. Yatırım destek ofislerinde çalışan uzman personel sayısı, bölge ve ilin ihtiyaçlarına cevap veremez hale geldiği takdirde bu sayı, yönetim kurulu kararı ve DPT Müsteşarlığının onayı ile artırılabilir (5449 sayılı Kanun, 2006: madde 15).

Ajansların ulusal düzeyde koordinasyonundan ise DPT sorumludur. DPT'nin ajanslarla ilgili yetkileri ise şöyledir (5449 sayılı Kanun, 2006: madde 4):

- Bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltıcı tedbirleri alır, planlama, programlama ve projelendirme konularında ajanslara rehberlik ve danışmanlık yapar, plan ve programların uygulanmasını izler ve değerlendirir.
- Ajansların kurumsal performansları ile yürütülen programların performanslarının ölçülmesine dair usul ve esasları belirleyerek, bunların değerlendirmesini yapar veya yaptırır.
- Bölgesel gelişmeye yönelik iç ve dış kaynaklı fonların ajanslara tahsisi ile bunların kullanımına ilişkin usul ve esasları belirler.
- Ajanslar arası işbirliğini sağlar ve ortak proje üretimini destekler.
- Ajansların işlevlerini etkili ve verimli olarak yerine getirebilmesi için merkezi düzeyde ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlar.
- Ajansların yıllık çalışma programlarını onaylar.
- Yönetim kurulu tarafından, nitelikleri uygun kişiler arasında seçilen ve teklif edilen ajans genel sekreterini onaylar.
- Plan ve programlara, yapılacak yardım ve transferlere, personelin nitelik ve istihdamına, bütçe ve muhasebe standartlarının kullanımına, faaliyet raporlarına, izleme, değerlendirme ve denetime ilişkin esas ve usuller ile yatırım destek ofislerinin çalışma esas ve usullerini ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak belirler.

2.1.2.3. Kalkınma Ajanslarının Gelir ve Giderleri

Ajansların gelirleri ve yöneteceği fonlar şunlardır (5449 sayılı Kanun, 2006: madde 19):

- AB ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar,
- Faaliyet gelirleri,
- Bir önceki yıl gerçekleşen genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından, vergi iadeleri ile mahalli idare ve fonlara aktarılan paylar düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden, binde beş oranında her yıl ayrılacak transfer ödeneğinden, Yüksek Planlama Kurulunca her bir ajans için nüfus, gelişmişlik düzeyi ve performans ölçütlerine göre belirlenecek pay,
- Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için borçlanma, tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardım kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir; belediyeler için borçlanma ve tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir oranında cari yıl bütçesinden aktarılacak pay,
- Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirleri yüzde biri oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay,
- Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca yapılan bağış ve yardımlar,
- Bir önceki yıldan devreden gelirlerdir.

Bakanlar Kurulu, il özel idareleri için belirlenen oranı yüzde beşe kadar yükseltmeye ya da bu kanunda belirlenen oranına kadar indirmeye, belediyeler için belirlenen oranı ise yarısına kadar indirmeye ya da bu kanunda belirlenen oranına kadar yükseltmeye yetkilidir.

Kalkınma ajanslarının giderleri ise şöyledir (5449 sayılı Kanun, 2006: madde 20):

- Plan, program ve proje giderleri,
- Proje faaliyet destekleme giderleri,
- Ar-Ge giderleri,

- Tanıtım ve eğitim giderleri,
- Taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri,
- Yönetim ve personel giderleri,
- Görevlerle ilgili diğer giderlerdir.

2.1.2.4. Kalkınma Ajanslarının Denetimi

Ajanslar, finansal kaynaklarının elde edilmesi ve kullanılmasında, denetimin sağlanması amacıyla, kamuoyunu zamanında bilgilendirmekle yükümlüdür. Bu amaçla görev, yetki ve sorumluluklarının açık olarak tanımlanması, yıllık çalışma programı ile bütçenin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması gereklidir. Bunlara ilaveten ajanslar tarafından proje ve faaliyetlere sağlanan desteklerin bir yılı geçmemek üzere belirli dönemler itibariyle kamuoyuna açıklanması, ajans hesaplarının standart bir muhasebe sistemi ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir muhasebe düzenine göre oluşturulması zorunludur (5449 sayılı Kanun, 2006: madde 21).

Kalkınma ajanslarında iç ve dış denetim yapılır. İç denetimde; ajansın faaliyetleri, hesapları, işlemleri ve performansı yönetim kurulu başkanı veya genel sekreter ile bir iç denetçi tarafından denetlenir. İç denetim raporları yönetim kuruluna ve kalkınma kuruluna sunulur. Dış denetimde ise İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile DPT Müsteşarlığınca ortaklaşa belirlenecek esas ve usullere göre ajansın her türlü hesap ve işlemleri, yönetim kurulu tarafından her yıl belirli bir dönemde ve gerekli görülen hallerde bağımsız denetim kuruluşlarına incelenir. İnceleme sonunda hazırlanan rapor eş zamanlı olarak İçişleri Bakanlığı ve DPT Müsteşarlığına sunulur. Suç teşkil eden hususlarla ilgili gerekli işlemleri yapmaya İçişleri Bakanlığı, performansla ilgili değerlendirme yapmaya ve gerekli tedbirleri almaya DPT Müsteşarlığı yetkilidir (5449 sayılı Kanun, 2006: madde 25).

2.2. Türkiye’de Aktif Halde Bulunan Kalkınma Ajansları

Ülkemizde kalkınma ajansı uygulaması ilk olarak Adana ve Mersin illerini kapsayan Çukurova Kalkınma Ajansı ve İzmir ilini kapsayan İzmir Kalkınma Ajansının

faaliyete girmesiyle başlamıştır. Daha sonra bu ajanslara önce 2008 yılında 8 sonra da 2009 yılında 16 ajans daha eklenerek toplam 26 ajans kurulmuştur. Şuan ülkemizdeki bu 26 ajansın hepsi de aktif durumdadır. Bu bölümde 26 kalkınma ajansı kuruluş yılları sıralamasına göre tek tek ele alınarak kısa bir şekilde tanıtımları yapılacaktır.

2.2.1. İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)

İzmir Kalkınma Ajansının öncüsü olarak görülebilecek EGEV, 1992 yılında İzmir’i ve Ege Bölgesi’ni dış yatırımcılara tanıtmak, yatırımcılara gerekli bilgi ve yardımı sağlamak amacıyla kurulmuştur. EGEV’in sayesinde İzmir ili pilot il olarak seçilmiştir (Cilavdaroğlu, 2008: 131). Böylelikle ülkemizdeki ilk kalkınma ajansı, Bazı Düzey 2 Bölgesinde Kalkınma Ajansları Kurulmasını öngören 2006/10550 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesininin 06 Temmuz 2006 tarih ve 26220 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmasıyla, İzmir ili merkez olmak üzere TR31 (İzmir) Düzey 2 Bölgesi’nde İzmir Kalkınma Ajansı adıyla kurulmuştur. İZKA’nın merkezi İzmir’dir ve sadece İzmir ilini kapsamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nun 2011 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre, TR31 Bölge nüfusu 3.623.540’dır.

İZKA’nın vizyonu, sürdürülebilir yerel kalkınmada öncü ve etkin, uluslararası tanınırlığa sahip bir ajans olmak iken misyonu ise İzmir’in sürdürülebilir bir yaklaşım ile yerel potansiyelini harekete geçirecek katılımcı araçlar geliştirmek ve uygulamaktır (İZKA, 2012: 4). Temel amaçları ise 2010-2013 İzmir Bölge Planı’nda belirlenmiş stratejik öncelik ve hedefleri gerçekleştirmeye yönelik olarak kamu, özel, sivil toplum kesimleri arasındaki işbirliğini geliştirmek; İzmir’in ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişmesini hızlandırmak ve bölgenin rekabet gücünü artırmaktır. Son olarak da bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunmak ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır (İZKA, 2012: 18).

Özel sektör, STK, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ve üniversitelerden oluşan Kalkınma Kurulu ajansın danışma organıdır. Kalkınma Kurulu 100 üyeden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu ise ajansın karar organıdır. Kurul, doğal üyeleri olan Vali, Büyükşehir Belediye Başkanı, İl Genel Meclisi Başkanı, Sanayi Odası Başkanı ve

Kalkınma Kurulu tarafından özel kesim ve/veya STK'dan seçilen üç temsilciden oluşmaktadır (İZKA, 2012: 5-6).

2.2.2. Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA)

Çukurova Kalkınma Ajansı, 5449 sayılı Kanun'un Bakanlar Kurulu'na verdiği yetkiye dayanılarak 31 Mayıs 2006 tarih ve 2006/10550 sayılı BKK ile merkez Adana olmak üzere TR62 (Adana, Mersin) Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. Ajans, Adana ve Mersin illerini kapsamaktadır. TÜİK'in 2011 ADNKS sonuçlarına göre, TR62 Bölge nüfusu Adana 1.864.591 ve Mersin 1.303.609 olmak üzere toplam 3.167.609'dur.

Ajans, 2010 yılı sonunda onaylanan Çukurova Bölge Planı'nda ortaya konan vizyon ve stratejiler doğrultusunda tespit edilen alanlara yönelik olarak; bölgesel programlar ve buna uygun olarak belirlenen destek mekanizmaları ile bölge kaynaklarının daha verimli ve etkin kullanımının sağlanması, bölge potansiyelinin harekete geçirilmesi ve bölgenin tanıtımı yoluyla ulusal ve uluslararası yatırımların bölgeye çekilmesini amaçlamaktadır (ÇKA, 2012: 6).

“Faaliyet bölgesi Çukurova'nın kalkınması için iktisadi ve sosyal alanda sürdürülebilir büyümeyi sağlayacak araçları ve faaliyetleri tespit eden, geliştiren ve başarılı bir şekilde uygulayabilen bir ajans olmayı hedefler” misyonu ile çalışmalarını sürdürmekte olan ÇKA'nın kurumsal vizyonu ise “bölgesel kalkınmanın sağlanmasında ve sürdürülebilmesinde öncü ve etkin olmak” ifadesi ile özetlenmektedir (ÇKA, 2012: 6). ÇKA'nın temel amacı, faaliyet alanı olan Çukurova Bölgesi'nin tüm yönleriyle sosyo-ekonomik kalkınmasını sağlamaktır. ÇKA, bu temel amacı gerçekleştirmede bölgenin mevcut potansiyelini harekete geçirmeyi, bölgenin zengin kaynaklarını kullanarak bu potansiyeli artırmayı, yerli ve yabancı yatırımcıları bölgeye çekmeyi ve bölgenin rekabet gücünü artırmayı hedeflemektedir (ÇKA, 2012: 15).

2.2.3. İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)

İstanbul Kalkınma Ajansı, 10 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan BKK ile İstanbul merkez il olmak üzere TR10 (İstanbul) Düzey-2 Bölgesi’nde kurulmuştur. İSTKA’nın kapsadığı il sadece İstanbul’dur. TR10 Bölge nüfusu TÜİK’in 2011 ADNKS sonuçlarına göre 13.483.052’dir.

Ajans, İstanbul’da ekonomik ve sosyal kalkınma üzerine etkili olan aktörleri bir araya getirmeyi, bölgenin kalkınma potansiyelini ulusal ve uluslararası düzeyde stratejik bir bakış açısıyla ele almayı ve sahip olunan yerel kaynakların harekete geçirilmesini temel alan bir yaklaşım benimsemiştir. Ayrıca faaliyetlerinde sürdürülebilir kalkınmada öncü olma ve İstanbul’u bir marka şehre dönüştürme hedefi ile hareket etmektedir (İSTKA, 2012: 9).

Ajans, 31 Aralık 2011 tarihi itibarıyla 97 kurumu temsil eden 100 üyesi bulunan bir Kalkınma Kurulu’na sahiptir. Ayrıca, İstanbul Valisi başkanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı’nın başkan yardımcılığında 6 üyeden oluşan bir de Yönetim Kurulu vardır (İSTKA, 2012: 9-14).

İSTKA’nın temel politika ve öncelikleri şunlardır (İSTKA, 2012: 26):

- 1) 2010-2013 İstanbul Bölge Planı’nın uygulanmasına yönelik stratejilerin desteklenmesi,
- 2) Ajans çalışmalarında katılımcılık, paylaşım, hesap verebilirlik, şeffaflık ve en yüksek kamu faydası sağlamaya yönelik uygulamalar kullanılması
- 3) Kalkınma ile ilgili konularda bütüncül ve sürdürülebilir bir yaklaşım,
- 4) Doğal ve kültürel varlıkların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır.

2.2.4. Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)

Mevlana Kalkınma Ajansı, merkezi Konya olmak üzere Konya ve Karaman illerini kapsayan TR52 Düzey 2 Bölgesi’nde 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmi

Gazete’de yayımlanan BKK ile kurulmuştur. TÜİK’in 2011 ADNKS sonuçlarına göre, TR52 Bölge nüfusu Konya 1.527.937 ve Karaman 162.487 olmak üzere toplam 1.690.424’tür.

MEVKA, ulusal ve uluslararası düzeyde kümelenme, kalite, markalaşma, kurumsallaşma temellerinde rekabetçi üretim yapılan, sağlıklı, eğitilmiş ve kültürlü bireylerin yaşadığı, medeniyet değerlerinin korunduğu ve küresel paylaşımına açıldığı bir bölgede lider kuruluş olma misyonuyla yola çıkarken vizyonu ise ulusal kalkınmanın öncüsü olmaktadır (MEVKA, 2011: 3).

MEVKA Kalkınma Kurulu, 30’u Karaman’dan ve 70’i Konya’dan olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. MEVKA Yönetim Kurulu ise Konya Valisi, Karaman Valisi, Konya Büyükşehir Belediye Başkanı, Karaman Belediye Başkanı, Konya İl Genel Meclisi Başkanı, Karaman İl Genel Meclisi Başkanı, Konya Sanayi Odası Başkanı ve Karaman Ticaret Sanayi Odası Başkanı’ndan oluşmaktadır.

Kuruluş aşamasını tamamlamış olan MEVKA, 2010 yılında mali ve teknik destek programlarının yürütülmesi, bölgede proje hazırlama ve uygulama kapasitesinin artırılması, bölge için önemli olan konularda araştırma, eğitim faaliyetleri düzenlenmesi ve destek verilmesi konularında çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca Ajans, bölgede yatırım yapmayı düşünen yerli ve yabancı yatırımcılara bölgenin potansiyelleri ve fırsatları hakkında bilgi verilmesi faaliyetlerine de öncelik vermiştir.

2.2.5. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan kararname ile merkez ili Samsun olarak kurulmuştur. OKA; Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerini kapsamaktadır. Kapsadığı bu iller TR83 Düzey 2 Bölgesi’ni oluşturmaktadır. TÜİK’in 2011 ADNKS sonuçlarına göre, TR83 Bölge nüfusu Amasya 210.947, Çorum 361.244, Samsun 827.796 ve Tokat 358.872 olmak üzere toplam 1.758.859’dur.

OKA'nın misyonu, "görev alanı olarak belirlenen bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda sağlıklı ve sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak için gereken plan, program ve araçlar ile faaliyetleri belirleyerek paydaşlarıyla birlikte başarıyla uygulanan, daima iyi ve katılımcı bir yönetimle gelişen ve bölgesini geliştiren bir ajans olmak" şeklinde belirtilmiştir (OKA, 2012: 6).

OKA, 100 üyeden oluşan bir Kalkınma Kurulu, 16 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve kapsadığı her ilde bir tane olmak üzere 4 Yatırım Destek Ofisi (YDO)'ne sahiptir. Kalkınma Kurulu üyelerinin 20'si Amasya, 23'ü Çorum, 33'ü Samsun ve 24'ü de Tokat'tandır (OKA, 2012: 8-11).

2.2.6. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı, 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan BKK ile merkez Erzurum olmak üzere TRA1 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuş, kamu tüzel kişiliğine haiz bir kuruluştur. TRA1 Düzey 2 Bölgesi Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerini kapsamaktadır. TÜİK'in 2011 ADNKS sonuçlarına göre, TRA1 Bölge nüfusu Erzurum 505.254, Erzincan 125.324 ve Bayburt 40.334 olmak üzere toplam 670.932'dir.

Ajansın vizyonu, "Anadolu'nun zirvesinde, teknik ve sosyal altyapısını geliştirmiş; sosyal sermayesini ve yenilikçilik kapasitesini ilerletmiş; zengin doğal yapısı, bakir çevresi, alternatif turizm potansiyeli ve sermaye birikimi ile yatırımları cezbeden bir bölge olmak" olarak açıklanmıştır (KUDAKA, 2012: 9).

Ajans kapsamında Erzurum'dan 49, Erzincan'dan 27 ve Bayburt'tan 23 olmak üzere toplam 99 üyeden oluşan bir Kalkınma Kurulu; 12 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve kapsadığı her ilde birer tane olmak üzere 3 YDO mevcuttur (KUDAKA; 2012: 10-11).

2.2.7. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, merkezi Van olmak üzere Bitlis, Hakkari, Muş ve Van illerini kapsayan TRB2 Düzey 2 Bölgesi'nde 10 Kasım 2008 tarih ve 14306 sayılı BKK ile kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Bitlis 178.788, Hakkari 153.860, Muş 152.064 ve Van 526.725 olmak üzere TRB2 Bölge nüfusu toplam 1.011.437'dir.

DAKA, “yer altı ve yer üstü zenginlikleri ile beşeri sermayesini katılımcı bir anlayışla harekete geçirerek, 2023 yılında sosyal ve ekonomik refahını ülke ortalamasının üzerine çıkarmış ve bu refahtan her bireyin adil bir şekilde faydalandığı, doğayla barışık bir bölge olmak” gibi bir vizyona sahiptir. Misyonu ise “TRB2 Bölgesi'nde yerel potansiyelleri, kaynakları ve imkanları katılımcı bir yaklaşımla harekete geçirerek sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak” şeklinde ifade edilmektedir (DAKA, 2012: 11).

DAKA Kalkınma Kurulu'nda, bölgedeki özel sektör, sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ve üniversitelerden seçilen 98 kuruluş 100 üye bulunmaktadır. Yönetim Kurulu ise 16 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca kapsadığı her ilde bir tane olmak üzere toplam 4 YDO bulunmaktadır (DAKA, 2012: 12-15).

DAKA, yerel paydaşların etkin katkısı ile hazırlamış olduğu 2011-2013 TRB2 Bölge Planı ile bölgenin 3 yıllık hedef ve stratejilerini belirlemiştir. Ajans faaliyetlerini bu plan doğrultusunda yürütmektedir.

2.2.8. İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA)

İpekyolu Kalkınma Ajansı 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan kararname ile merkezi Gaziantep olmak üzere kurulmuştur. İKA; Adıyaman, Gaziantep ve Kilis illerini kapsayan TRC1 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Adıyaman 356.595, Gaziantep 1.556.149 ve Kilis 87.93 olmak üzere TRC1 Bölge nüfusu toplam 2.000.683'tür.

İKA, “bölge dinamiklerini ve insan kaynaklarını harekete geçirmek, birimler arası koordinasyonu en etkin şekilde sağlayarak bölgenin ekonomik potansiyelini artırmak, kalkınma yolunda öncelikle gelir ve istihdam olmak üzere ajans kaynaklarının azami şekilde kullanılmasını sağlamak, bölgesel kalkınmayı amaçlayan proje ve faaliyetlere öncülük etmek ve sürdürülebilir kalkınmanın lokomotifi olmak” şeklinde ifade ettiği misyonu ile karma nitelikli ve tüzel kişiliği haiz bir kuruluş olarak TRC1 Bölgesi’nde görev, yetki ve sorumluluklarını yerine getirmektedir (İKA, 2012: 5).

İKA Kalkınma Kurulu 100 üyeden oluşmaktadır. Kalkınma Kurulu’nun %60’ı kamu kurum ve kuruluşları, %40’ını özel kesim ve STK oluşturmaktadır. Ayrıca Kalkınma Kurulu’nda Gaziantep’in temsil oranı %48, Adıyaman’ın temsil oranı %30, Kilis’in temsil oranı ise %22’dir. İKA Yönetim Kurulu ise 12 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca kapsadığı her ilde birer tane olmak üzere 4 YDO bulunmaktadır (İKA, 2012: 8-9).

Ajansın temel politika öncelikleri; doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını, istihdamı ve ihracatı artıran, yüksek katma değerli ürün üretme kapasitesini geliştiren girişimlere destek olunarak bölge ekonomisini dış dünya ile rekabet edebilir bir yapıya kavuşturmasıdır (İKA, 2012: 28).

2.2.9. Karacadağ Kalkınma Ajansı (KARACADAĞ)

Karacadağ Kalkınma Ajansı, TRC2 Düzey 2 Bölgesi’nde faaliyet göstermek üzere 22 Kasım 2008 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan ve 2008/14306 sayılı BKK ile merkezi Diyarbakır olarak kurulmuştur. Ajansın resmi açılış tarihi ise 5 Aralık 2009’dur. TRC2 Bölgesi Diyarbakır ve Şanlıurfa illerini kapsamaktadır. 2011 ADNKS sonuçlarına göre, Diyarbakır 1.132.351 ve Şanlıurfa 951.925 olmak üzere TRC2 Bölge nüfusu toplam 2.084.276’dır.

Ajansın vizyonu, “bölge potansiyelini ortaya çıkaran ve dünyaya tanıtan, aktif işbirliği ağları oluşturarak bölge dinamizmine yön veren, yönetim mekanizmaları ile karar alma süreçlerine katılımı sağlayan, donanımlı uzman kadrosu ve kalite anlayışıyla

bölge kalkınmasına hız kazandıran öncü bir kalkınma ajansı olma” şeklinde belirlenmiştir (KARACADAĞ, 2012: 12).

KARACADAĞ’ın 100 kişilik Kalkınma Kurulu üyelerinin 49’u Diyarbakır ilinden ve 51’i Şanlıurfa ilindedir. Yönetim Kurulu ise 8 kişiden oluşmaktadır. Ayrıca Ajansın kapsadığı iki ilde de birer tane YDO bulunmaktadır (KARACADAĞ, 2012: 13-14).

Ajans, kuruluşunun üçüncü yılına girerken bir taraftan kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının projelerine önemli mali ve teknik destekler sağlamakta diğer taraftan da ulusal ve uluslararası düzeydeki girişimleriyle bölgeye yatırımcı çekmek için tanıtım ve yatırım destek faaliyetleri sürdürmektedir.

2.2.10. Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA)

Dicle Kalkınma Ajansı, 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan BKK ile merkez il Mardin olmak üzere TRC3 Düzey 2 Bölgesi’nde kurulmuştur. TRC3 Bölgesi Batman, Mardin, Şırnak ve Siirt illerini kapsamaktadır. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Batman 388.523, Mardin 446.226, Şırnak 290.307 ve Siirt 189.854 olmak üzere TRC3 Bölge nüfusu toplam 1.314.910’dur.

DİKA’nın vizyonu, “zengin tarihi ve kültürel mirasını, doğal sermayesini ve jeo-stratejik konumunu akıcı, yenilikçi ve katılımcı bir yaklaşımla etkin ve sürdürülebilir bir şekilde değerlendirerek yeniden üretim, ticaret ve medeniyet merkezi olmayı başarmış, istikrar içinde gelişen, herkesin güven ve umutla yaşamak istediği bir bölge oluşturmak” şeklinde belirlenmiştir. Ajans, “kurumsal kapasitesi güçlü akredite bir ajans olarak, katılımcı bir anlayışla hazırladığı plan ve programlar, uyguladığı teknik ve mali destekler ile geliştirdiği etkin işbirlikleri sayesinde bütün aktörlerin ve kaynakların öncelikli ortak hedefle etrafında toplanmasını sağlayarak sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlamayı” kendisine misyon edinmiştir (DİKA, 2010: 67).

2.2.11. Trakya Kalkınma Ajansı (TRAKYAKA)

Trakya Kalkınma Ajansı, 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKK ile merkez ili Tekirdağ olmak üzere TR21 Düzey 2 Bölgesi’nde kurulmuştur. TR21 Bölgesi Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerini kapsamaktadır. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Edirne 272.294, Kırklareli 229.000 ve Tekirdağ 57.359 olmak üzere TR21 Bölge nüfusu toplam 1.073.653’dür.

TRAKYAKA, bölgesinde doğal ve kültürel değerlere sahip çıkarak, yerel potansiyeli harekete geçiren, katılımcılık ve şeffaflık ilkeleri çerçevesinde kalkınmada sürdürülebilirliği sağlayarak bölgesini dünya ile rekabet edebilir bir cazibe merkezi haline getirme yolunda koordinatör ve lider bir ajans olma misyonuna ve küresel rekabette yerel kalkınmanın öncüsü olma gibi bir vizyona sahiptir (TRAKYAKA, 2011: 7).

Ajans Kalkınma Kurulu 41’i Tekirdağ’dan, 30’u Edirne’den ve 29’u Kırklareli’nden olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca, Ajans kapsamında 16 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 3 YDO bulunmaktadır (TRAKYAKA, 2011: 10-12).

Kurumsallaşma, bölgenin kültür ve turizm değerlerinin tanıtımı, bölgesel, ulusal ve uluslararası işbirlikleri oluşturulması, çevreye duyarlı ve kirliliği azaltıcı faaliyetlerin desteklenmesi, bölge için lokomotif olacak sektörlerin belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik analizler yürütülmesi, bölgeye yeni yatırımların çekilmesi Ajans’ın temel önceliklerinden bazılarıdır (TRAKYAKA, 2011: 26).

2.2.12. Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA)

Güney Marmara Kalkınma Ajansı, 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKK ile merkez Balıkesir olmak üzere TR22 Düzey 2 Bölgesi’nde kurulmuştur. TR22 Bölgesi, Balıkesir ve Çanakkale olmak üzere iki ili kapsamaktadır. 2011 ADNKS

sonuçlarına göre, Balıkesir 701.213 ve Çanakkale 268.082 olmak üzere TR22 Bölge nüfusu toplam 969.295'tir.

Sürdürülebilir kalkınmasını sağlamış Güney Marmara'nın bilgi, düşünce, koordinasyon ve destek noktası olma vizyonu doğrultusunda faaliyetlerini sürdüren GMKA'nın misyonu ise "bölgenin sürdürülebilir kalkınması ve rekabet gücünün artırılması için nitelikli insan gücünü kullanarak ulusal ve uluslararası kaynakların etkili bir şekilde değerlendirilmesiyle bölgenin potansiyelini ortaya çıkarmak ve paydaşların kalkınma girişimlerini örgütlemek ve desteklemek" şeklinde ifade edilmektedir. Ajans, faaliyetlerini kanunla belirlenen yasal görevleri çerçevesinde katılımçılık, şeffaflık, tarafsızlık, güvenilirlik, verimlilik, etkinlik, çevreye ve kültürel değerlere duyarlılık ve toplumsal sorumluluk gibi temel ilke ve değerler ekseninde gerçekleştirmektedir. (GMKA, 2012: 5-6).

GMKA Kalkınma Kurulu Balıkesir ve Çanakkale illerinin dengeli bir şekilde temsil edildiği toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca, GMKA kapsamında 8 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 2 YDO bulunmaktadır (GMKA, 2012: 11-14).

Ajans, TR22 Güney Marmara Bölgesi için dönemsel olarak hazırlanan bölge planlarına uyumlu bir şekilde amaçlarını belirleyip çalışmaktadır. Bu doğrultuda; bölgenin bilgi bankası olmak, kurumsal yapısını güçlendirmek, bölgede işbirliği ağını ve güç birliğini geliştirmek GMKA'nın temel amaçlarıdır (GMKA, 2012: 30).

2.2.13. Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA)

Güney Ege Kalkınma Ajansı, 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKA ile Denizli merkez olmak üzere Aydın, Denizli ve Muğla illerini kapsayan TR32 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Aydın 599.973, Denizli 655.322 ve Muğla 362.513 olmak üzere TR32 Bölge nüfusu toplam 1.617.808'dir.

GEKA, TR32 Bölgesi'ndeki sürekli ve dengeli kalkınmayı sağlayan, bölgenin gelişmesinde öncü rol üstlenen, ulusal ve uluslararası saygınlığa sahip bir ajans olma

vizyonu ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu doğrultuda 2011 yılında kurumsallaşma çalışmalarını büyük ölçüde tamamlayan Ajans, bir taraftan kamu sektörü, özel sektör ve STK'ların projelerine önemli mali destekler sağlarken diğer taraftan da bölgeye yönelik araştırma çalışmalarını ve bölgeye yatırımcı çekmek için tanıtım ve yatırım destek faaliyetlerini sürdürmektedir (GEKA, 2012: 3-4).

GEKA Kalkınma Kurulu, illerin dengeli şekilde temsilini sağlamak üzere kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim ve STK temsilcilerinden oluşmaktadır. Aydın'dan 34, Denizli'den 34, Muğla'dan 32 olmak üzere toplam 100 üyeden oluşan Kalkınma Kurulu'nun %40'ı kamu kesimi, %60'ı ise özel kesim ve STK temsilcilerinden oluşmaktadır. Ayrıca, Ajans kapsamında 8 kişilik bir Yönetim Kurulu ve 3 YDO bulunmaktadır (GEKA, 2012: 5-8).

Katma değeri yüksek, bilim ve teknoloji dayanağı kuvvetli sanayi ve hizmet altyapısı oluşturan ve istihdamı artırıcı girişimlere destek sağlanarak bölgenin rekabet düzeyinin artırılması Ajansın temel politika ve öncelikleri arasındadır. Bu politika ve öncelikler şeffaflık, eşitlik, katılımcılık, sürdürülebilirlik, çevreye duyarlılık ve bilimsellik gibi temel ilkeler çerçevesinde yürütülmektedir (GEKA, 2012: 17).

2.2.14. Zafer Kalkınma Ajansı (ZEKA)

Zafer Kalkınma Ajansı, 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKK ile Kütahya merkez olmak üzere Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak illerini kapsayan TR33 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Afyonkarahisar 370.411, Kütahya 362.274, Manisa 891.084 ve Uşak 228. 785 olmak üzere TR33 Bölge nüfusu toplam 1.852.554'tür.

Ajans bölgedeki kaynakların yerinde ve etkin kullanımını gerçekleştirmek, girişimcilik ve inovasyonu özendirerek bölgeyi cazibe merkezi haline getirmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için yürüttüğü faaliyetlerini "bölgenin kalkınması için dinamik bir takım ruhuna sahip, kaliteli hizmet sunan, öğrenen ve öğreten, başlattığı her

girişimi ZAFER’le taçlandıran bir ajans olma” vizyonu doğrultusunda yürütmektedir (ZEKA, 2012: 8).

ZEKA Kalkınma Kurulu, 33’ü Manisa’dan, 24’ü Afyonkarahisar’dan, 23’ü Kütahya’dan ve 20’si Uşak’tan olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Ajans bünyesinde 16 üyeden oluşan bir de Yönetim Kurulu ve 4YDO bulunmaktadır (ZEKA, 2012: 12-15).

2.2.15. Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA)

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı, 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKK ile Bursa merkez olmak üzere Bilecik Bursa ve Eskişehir illerini kapsayan TR41 Düzey 2 Bölgesi’nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Bilecik 153.017, Bursa 2.359.804 ve Eskişehir 700.355 olmak üzere TR41 Bölge nüfusu toplam 3.213.176’dır.

Ajansın misyonu, kapsadığı bölgede sürdürülebilir kalkınmayı hızlandırmak ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla yerel düzeyde işbirlikleri geliştirip koordinasyon sağlayarak bölgesel kalkınmayı planlamak, yönlendirmek ve desteklemektir (BEBKA, 2012: 14).

BEBKA Kalkınma Kurulu, 49’u Bursa’dan, 29’u Eskişehir’den, 22’si Bilecik’ten olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca, Ajans kapsamında 12 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 3 YDO bulunmaktadır (BEBKA, 2012: 8-17).

2.2.16. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA)

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 BKK ile merkez Kocaeli olmak üzere Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya ve Yalova illerini kapsayan TR42 Düzey 2 Bölgesi’nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Bolu 175.553, Düzce 198.756,

Kocaeli 1.499.958, Sakarya 664,813 ve Yalova 142.881 olmak üzere TR42 Bölge nüfusu toplam 2.681.961'dir.

Marmara Kalkınma Ajansı'nın faaliyet alanı olan Doğu Marmara Bölgesi'nin vizyonu, "stratejik konumu ve çok yönlü ekonomik yapısı ile değer üreten, beşeri potansiyeliyle geleceğe yön veren, yaşam kalitesi ile fark yaratan, insan ve bilgi odaklı, yeniliklere açık, küresel rekabette lider ve sürdürülebilir kalkınmada MARKA bölge olmak" şeklindedir. Bu vizyon doğrultusunda MARKA, yerel aktörlerin etkin katılımıyla bölge potansiyellerini harekete geçirecek bölgesel kalkınma politikalarını üretmek ve uygulamalarını yürütmek ve böylece bölgesel kalkınmayı tetiklemeyi amaçlamaktadır (MARKA, 2012: 26).

MARKA Kalkınma Kurulu, Kocaeli'nden 34, Sakarya'dan 24, Düzce'den 15, Bolu'dan 14 ve Yalova'dan 13 temsilci olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Kurul üyelerinin %30'u kamu kesimi, %70'i özel kesim ve STK temsilcilerinden oluşmaktadır. Ayrıca, Ajans kapsamında 20 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 5 YDO bulunmaktadır (MARKA, 2012: 13-35).

2.2.17. Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA)

Ankara Kalkınma Ajansı, 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/1236 sayılı BKK ile merkezi Ankara olan ve sadece Ankara ilini kapsayan TR51 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre, TR51 Bölge Nüfusu 4.762.116'dır.

Ajans, bölgeye yönelik stratejiler geliştirerek, destekler vererek, işbirliği ve koordinasyon sağlayarak, izleme ve değerlendirme ile tanıtım ve iletişim faaliyetlerini yürüterek TR51 Bölgesi'nde kalkınmayı hızlandırmayı ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmayı amaçlamaktadır. Ajansın vizyonu ise "Ankara'yı ekonomik, kültürel ve siyasal açıdan küresel bir başkente dönüştürecek kalkınma stratejilerinin geliştirilmesinde ve hayata geçirilmesinde öncü olmak" şeklinde ifade edilmektedir (ANKARAKA, 2012: 9).

Ajans kapsamında 100 üyeden oluşan bir Kalkınma Kurulu, 5 daimi üye ve Kalkınma Kurulu tarafından özel kesim ve STK'dan seçilen 3 temsilci olmak üzere toplam 8 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 1 YDO bulunmaktadır (ANKARAKA, 2012: 13-19).

2.2.18. Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA)

Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKK ile merkezi Isparta olmak üzere Antalya, Isparta ve Burdur illerini kapsayan TR61 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. BAKA, kamu tüzel kişiliğine haiz olup bu bağlamda kamusal görev ve yetkilerle donatılmıştır. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Antalya 1.450.209, Burdur 152.408 ve Isparta 277.327 olmak üzere TR61 Bölge nüfusu toplam 1.879.944'tür.

Sürdürülebilir bölgesel kalkınmada öncü ve etkin, uluslararası tanınırlığa sahip bir Ajans olma vizyonu doğrultusunda BAKA'nın belirlediği misyon, "Antalya, Isparta ve Burdur'un kalkınması için bütüncül bir yaklaşım ile yerel potansiyeli harekete geçirecek katılımcı araçlar geliştirmek ve uygulamak" şeklindedir (BAKA, 2012: 8).

BAKA Kalkınma Kurulu, illerin dengeli şekilde temsilini sağlayacak yapıda 100 üyeden oluşmaktadır. Kurulda Antalya 50, Isparta 26 ve Burdur 24 üye ile temsil edilmektedir. Bunun dışında Ajans kapsamında 12 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 3 YDO bulunmaktadır (BAKA, 2012: 10).

2.2.19. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKK ile Hatay merkez olmak üzere Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerini kapsayan TR63 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Hatay 732.802, Kahramanmaraş 656.783 ve Osmaniye 354.054 olmak üzere TR63 Bölge nüfusu toplam 1.743.639'dur.

DOĞAKA'nın misyonu, "yenilikçilik ve girişimcilik kültürü ile yerel potansiyelleri harekete geçirerek, ulusal ve uluslararası düzeyde kamu, özel sektör ve STK arasında

köprüler oluşturarak ekonomik ve sosyal kalkınmaya giden yolu inşa etmek” şeklindedir. Bölgenin ekonomik, sosyal ve demokratik birikimini geliştirerek, doğal ve kültürel çevreyi koruyarak tarım, teknoloji, ticaret, taşımacılık ve turizm alanlarında Türkiye’nin ve Orta Doğu’nun lider bölgesi olmak ise TR63 Bölgesi’nin vizyonunu ifade etmektedir. Ajans, belirlediği vizyon ve misyon doğrultusunda yürüttüğü faaliyetlerini katılımcılık, yenilikçilik, şeffaflık, erişilebilirlik, verimlilik, tarafsızlık, esneklik, çevreye duyarlılık, çözüm odaklılık ve pozitif ayrımcılık gibi temel ilkeler çerçevesinde sürdürmektedir (DOĞAKA, 2012: 9).

DOĞAKA Kalkınma Kurulu, Hatay’dan 40, Kahramanmaraş’tan 34 ve Osmaniye’den 26 temsilci olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca, Ajans kapsamında 12 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 3 YDO bulunmaktadır (DOĞAKA, 2012: 13).

2.2.20. Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİKA)

Ahiler Kalkınma Ajansı, merkez Nevşehir olmak üzere Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde illerini kapsayan TR71 Düzey 2 Bölgesi’nde, 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKK ile kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Aksaray 233.005, Kırıkkale 23.768, Kırşehir 158.179, Nevşehir 157.462 ve Niğde 168.596 olmak üzere TR71 Bölge nüfusu toplam 951.010’dur.

AHİKA’nın vizyonu, “stratejik konumu ile sürdürülebilir kalkınmayı sağlamış, verimli toprakları ile tarım ve hayvancılıkta gelişmiş, sevgi ve hoşgörü içinde kendini yetiştirmiş insanları, büyüleyici Kapadokya’sı, kültürel ve tarihi zenginlikleri ve termal kaynakları ile farklılaşmış, dünya markası bir bölge olmak” şeklinde ifade edilmektedir (AHİKA, 2012: 1).

AHİKA Kalkınma Kurulu, 23’ü Aksaray, 21’i Niğde, 19’u Kırıkkale, 19’u Nevşehir ve 18’i Kırşehir olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca, Ajans kapsamında 20 kişiden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 5 YDO bulunmaktadır (AHİKA, 2012: 3-4).

Ajans, bölge ile ilgili amaç ve hedeflerin belirlendiği 2010-2013 TR71 Bölge Planı'nı oluşturmuştur. Ajans, bu planda yer alan amaç ve hedeflerini gerçekleştirebilmek için yine planda belirlenen temel öncelikler doğrultusunda bölgedeki insan kaynaklarının geliştirilmesi, bölgenin yaşam kalitesinin artırılması, bölgenin rekabetçiliğinin artırılması ve bölgenin dünya çapında turizm merkezi haline getirilmesine yönelik faaliyetlerini yürütmektedir (AHİKA, 2012: 17).

2.2.21. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN)

Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2009/15236 sayılı BKK ile merkez Kayseri olmak üzere Kayseri, Sivas ve Yozgat illerini kapsayan TR72 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Kayseri 1.090.530, Sivas 425.297 ve Yozgat 269.439 olmak üzere TR72 Bölge nüfusu toplam 1.758.266'dır.

ORAN'ın misyonu, "bölge halkının daha mutlu ve huzurlu yaşaması için, mevzuatlarca Ajansa verilen yetkileri kullanıp, görevleri yerine getirerek bölgenin sosyal ve ekonomik olarak kalkınmasını sağlamaktır" şeklinde ifade edilirken vizyonu ise "Türkiye'nin merkezinde çok boyutlu, planlı ve orantılı olarak kalkınan dinamik ve güçlü bir Orta Anadolu" olarak ifade edilmektedir (ORAN, 2012: 1).

Ajansın temel hedefi faaliyet alanı olan TR72 Bölgesi'nin sadece ekonomik yönden değil sosyal, kültürel yönden de kalkınmasını sağlamaktır. Ajans kapsamında 100 üyeden oluşan bir Kalkınma Kurulu, 12 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 3 YDO bulunmaktadır (ORAN, 2012: 5-6).

2.2.22. Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)

Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı, 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKK ile merkez Zonguldak olmak üzere Bartın, Karabük ve Zonguldak illerini kapsayan TR81 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Bartın 65.856,

Karabük 169.698 ve Zonguldak 286.032 olmak üzere TR81 Bölge nüfusu toplam 521.586'dır.

“Kalkınma sürecinde yerel dinamiklere öncülük eden, yenilikçi bir ajans olma” vizyonuyla kurulan BAKKA, bölgede işbirliği kültürünün geliştirilmesini ve potansiyellerin akılcı değerlendirilmesini koordine ederek bölgesel kalkınma sağlamayı amaçlamaktadır. Ajansın amaçlarına uygun faaliyetlerini sürdürürken dikkat ettiği bazı temel değerler vardır. Bunlar; öncülük ve yetkinlik, insan odaklılık, kaynak kullanımında etkinlik ve kamu yararını gözetme, girişimcilik, çözüm üretme ve sonuç odaklılık, güvenilirlik, saydamlık, sürdürülebilir üretkenlik, kültürel ve çevresel değerlere duyarlılıktır (BAKKA, 2012: 1).

BAKKA Kalkınma Kurulu, 44'ü Zonguldak'tan, 29'u Karabük'ten ve 27'si Bartın'dan olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca, Ajans kapsamında 12 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 3 YDO bulunmaktadır (Organizasyon Yapısı (t.y.), <http://www.bakka.gov.tr/38/Sayfa/organizasyon-yapisi.aspx>).

2.2.23. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2009/15236 sayılı BKK ile merkezi Kastamonu olmak üzere Çankırı, Kastamonu ve Sinop illerini kapsayan TR82 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Çankırı 113.191, Kastamonu 197.704 ve Sinop 109.807 olmak üzere TR82 Bölge nüfusu toplam 420.702'dir.

KUZKA, kısa sürede önemli bir mesafe kaydederek bölge planı hazırlıkları kapsamında bölgemizdeki kamu kesimi, özel kesim ve STK ile yerinde ziyaret yöntemi ile hem Ajansın tanıtımını yapmış hem de bağlantılar kurmuştur. Ajansın temel amacı; bölgede kalıcı ve öncü bir teşkilat şeklinde yapılanarak bölgenin kalkınma odaklı çalışmalarında lider rolü oynayabilen, TR82 Bölgesi'nin iktisadi ve sosyal kalkınmasına dönük nitelikli politikalar üretebilen bir kurum haline gelebilmektir (KUZKA, 2012: 23).

KUZKA Kalkınma Kurulu, Kastamonu'dan 40, Çankırı'dan 31 ve Sinop'tan 29 temsilci olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. 12 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 3 YDO da Ajans kapsamındadır (KUZKA, 2012: 4).

2.2.24. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA)

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2009/15236 sayılı BKK ile merkez Trabzon olmak üzere Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon illerini kapsayan TR90 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Artvin 91.886, Giresun 248.547, Gümüşhane 64.082, Ordu 409.288, Rize 202.636 ve Trabzon 421.504 olmak üzere TR90 Bölge nüfusu toplam 1.437.943'tür.

“Ekonomisi güçlü, yenilikçi ve rekabetçi, sosyal yönden gelişmiş ve bütünleşmiş, altyapısı tamamlanmış, sürdürülebilir çevre ve yüksek yaşam kalitesine sahip bir Doğu Karadeniz Bölgesi” vizyonu ile çalışmalarını sürdüren Ajansın misyonu ise “ulusal ve yerel kalkınma programlarında öngörülen politikalarla uyumlu olarak kamu, özel kesim ve STK arasındaki işbirliğini geliştirerek, bölgede ekonomik, çevresel, sosyal kalkınmayı sağlamak ve bölgenin rekabet edebilirliğini ve uluslararası tanınırlığını artırmak” şeklinde ifade edilmektedir (DOKA, 2012: 9).

DOKA Kalkınma Kurulu, illerin dengeli olarak temsilini sağlayacak şekilde 100 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca, 24 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 6 YDO da Ajans kapsamındadır (DOKA, 2012: 12-13).

2.2.25. Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)

Serhat Kalkınma Ajansı, 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKK ile merkezi Kars olmak üzere Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerini kapsayan TRA2 Düzey 2 Bölgesi'nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Ağrı 290.904, Ardahan 37.424, Iğdır 99.550 ve Kars 129.047 olmak üzere TRA2 Bölge nüfusu toplam 556.925'dir.

“Bölgesindeki aktörlerle güçlü bir etkileşime sahip, güven inşa etmiş, bilgi merkezi olmuş, yetişmiş insan kaynakları ile öngörü gücü yüksek, kalkınmada lider bir SERKA” vizyonu ile çalışmalarını sürdüren Ajansın misyonu ise “bölgenin vizyonuna ulaşma hedefi ve katılımcılık ilkesi doğrultusunda, bölgenin sosyo-ekonomik yapısının gelişmesi için gerekli plan, program ve faaliyetleri başarıyla uygulamak” şeklinde ifade edilmektedir (SERKA, 2012: 13).

SERKA Kalkınma Kurulu, Ağrı’dan 34, Kars’tan 26, Iğdır’dan 21 ve Ardahan’dan 19 temsilci olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca, Ajans kapsamında 16 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 4 YDO bulunmaktadır (SERKA, 2012: 15-17).

2.2.26. Fırat Kalkınma Ajansı (FKA)

Fırat Kalkınma Ajansı, 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı BKK ile merkezi Malatya olmak üzere Bingöl, Elazığ, Malatya ve Tunceli illerini kapsayan TRB1 Düzey 2 Bölgesi’nde kurulmuştur. 2011 ADNKS sonuçlarına göre; Bingöl 147.081, Elazığ 410.625, Malatya 498.588 ve Tunceli 56.112 olmak üzere TRB1 Bölge nüfusu toplam 1.112.406’dır.

“Bölgede meydana getirdiği pozitif değişimle ülkemizin gelişmesine ilham kaynağı olan bir kalkınma ajansı olma” vizyonu ile çalışmalarını sürdüren FKA’nın misyonu ise “TRB1 Bölgesi’nin sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek için gereken plan, program ve araçları hazırlayarak paydaşlarıyla birlikte uygulamak” şeklinde ifade edilmektedir (FKA, 2012: 6).

FKA Kalkınma Kurulu, illerin nüfuslarına göre dengeli temsilini sağlayacak şekilde toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Kurul üyelerinin 33’ü Malatya’dan, 29’u Elazığ’dan, 21’i Bingöl’den ve 17’si de Tunceli’den. 16 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu ve 4 YDO da Ajans kapsamındadır (FKA, 2012: 9-10).

Ajansın 2011 yılı faaliyetlerinin ana çerçevesini; gelecek bölge planlarına altyapı oluşturulması, 2010 yılında başvuruları alınan projelerin mali ve teknik

değerlendirilmesinin yapılması, başarılı projelerin izlenme ve değerlendirme faaliyetleri kapsamında takibi, 2011 yılı içerisinde ilan edilen destek programlarının hazırlıkları ve altyapılarının oluşturulması, YDO'ların aktifleştirilmesine yönelik faaliyetler ve Ajansın koordinasyon ve işbirliğini geliştirmeye yönelik çalışmalar oluşturmuştur (FKA, 2012: 6).

2.3. Kalkınma Ajanslarının Personel Yönünden Değerlendirilmesi

Ajanslar, görevlerini daha etkili ve verimli bir şekilde yürütebilmek, alanında uzmanlaşmış, ulusal ve uluslararası düzeyde ihtiyaç duyulan niteliklere sahip personeli istihdam etmek, bu personelin niteliklerini geliştirmek ve sürdürülebilir kılmak amacıyla insan kaynakları politikalarını oluştururlar. Daha sonra bu politikalar doğrultusunda işe alımlar gerçekleştirilir. Ajans personeli iş mevzuatı hükümlerine tabi ve belirsiz süreli iş akdi ile çalıştırılmaktadır. Genel sekreter ile diğer personelin ücret ve gündelikleri ile diğer mali ve sosyal hakları Yüksek Planlama Kurulu tarafından belirlenen alt ve üst limitleri geçmemek üzere yönetim kurulunca belirlenir (Kalkınma Bakanlığı, 2011: 17).

2011 yılı sonu itibariyle ajanslarda istihdam edilen personel sayısı ve statüleri Tablo 4'te gösterilmektedir. Tablo 4'te görüldüğü üzere 26 genel sekreter, 766 uzman, 151 destek personeli ve 16 iç denetçi olmak üzere 26 Kalkınma Ajansında toplam 959 personel istihdam edilmektedir. 26 ajans arasında bünyesinde en fazla personel istihdam eden ilk dört ajans; DOKA (55), DİKA (46), MARKA (45) ve İSTKA (45)'dir. En az personel istihdam eden ajanslar ise 29 personel sayısı ile BAKKA, DOĞAKA ve İKA'dır.

Ajanslarda istihdam edilen personelin eğitim düzeyi, yabancı dil bilgisi ve cinsiyete göre dağılımı da grafikler yardımıyla değerlendirilecektir. Fakat bu değerlendirme 959 personel üzerinden değil de elde edilen bilgiler doğrultusunda 26 genel sekreter hariç kalan 933 personel üzerinden yapılacaktır.

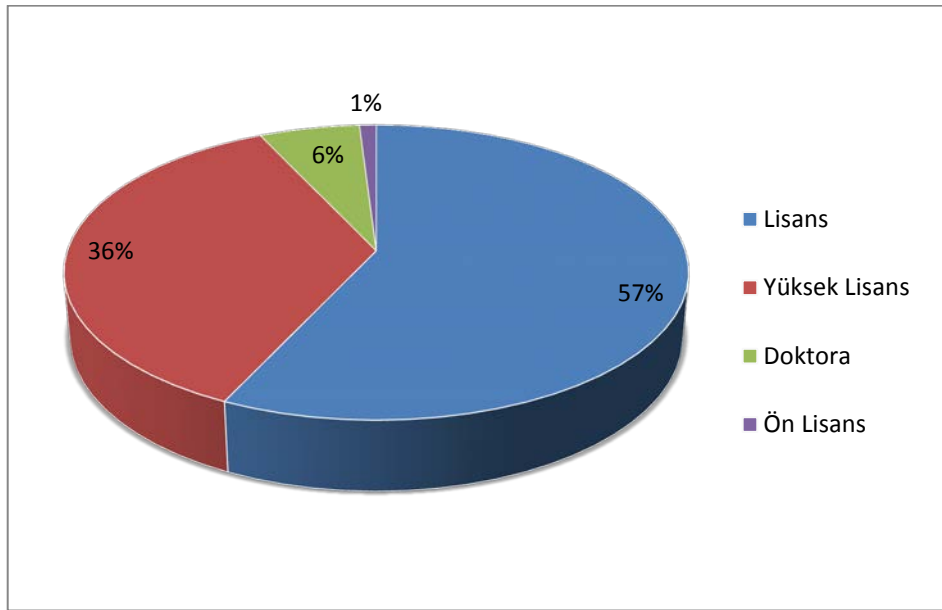
Tablo 4: Ajansların Personel Dağılımı (2011)

Ajans	Genel Sekreter	Uzman	Destek Personeli	İç Denetçi	Toplam
AHİLER	1	26	8	-	35
ANKARAKA	1	28	4	1	34
BAKA	1	24	6	1	32
BAKKA	1	23	5	-	29
BEBKA	1	27	4	1	33
ÇKA	1	29	7	1	38
DAKA	1	25	4	-	30
DİKA	1	38	6	1	46
DOĞAKA	1	24	4	-	29
DOKA	1	44	9	1	55
FKA	1	28	6	1	36
GEKA	1	37	6	-	44
GMKA	1	29	6	1	37
İKA	1	24	4	-	29
İSTKA	1	37	6	1	45
İZKA	1	28	8	1	38
KARACADAĞ	1	30	3	-	34
KUDAKA	1	29	7	-	37
KUZKA	1	27	2	1	31
MARKA	1	35	8	1	45
MEVKA	1	33	7	1	42
OKA	1	31	6	1	39
ORAN	1	25	5	1	32
SERKA	1	33	8	-	42
TRAKYAKA	1	2	6	-	35
ZEKA	1	25	6	-	32
TOPLAM	26	766	151	16	959

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü İzleme, Değerlendirme ve Analiz Dairesi Başkanı Kamil TAŞCI ile kişisel görüşme, 3 Kasım 2012.

Ajans personelinin eğitim düzeyi Grafik 1’de gösterilmektedir. 933 personelin 530’u lisans, 343’ü yüksek lisans, 54’ü doktora ve 6’sı da ön lisans düzeyinde eğitime sahiptir. Yüzde dağılımı olarak baktığımızda ise Grafik 1’de görüldüğü üzere personelin %57’si lisans, %36’sı yüksek lisans, %6’sı doktora ve %1’de ön lisans mezunlarından oluşmaktadır.

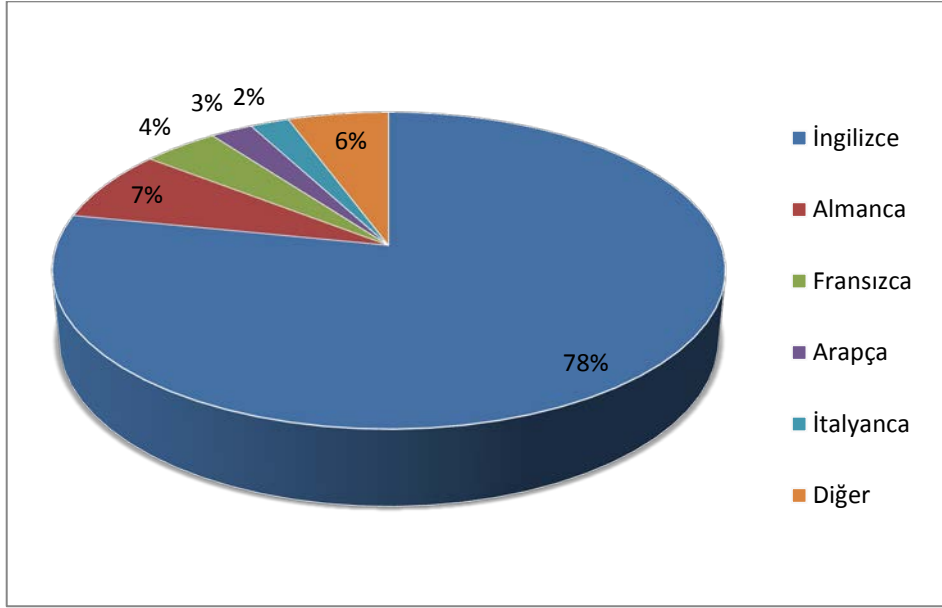
Grafik 1: Ajans Personelinin Eğitim Düzeyi

Kaynak: Kamil TAŞÇI ile kişisel görüşme, 3 Kasım 2012.

Ajans personelinin yabancı dil bilgisi ise Grafik 2’de gösterilmektedir. İngilizce bilen personel sayısı 789’dur. İngilizceden sonra en çok bilinen ikinci dil toplamda 74 personelin bildiği Almanca olmuştur. Fransızca bilen 43, Arapça bilen 24 ve İtalyanca bilen 22 personel mevcuttur. Ayrıca Grafik 2’de %6’lık kısımla gösterilen personelin bildiği diğer diller içerisinde İspanyolca, Çince, Farsça, Korece, İsveççe, Fince, Bulgarca, Urduca ve Yunanca bulunmaktadır.

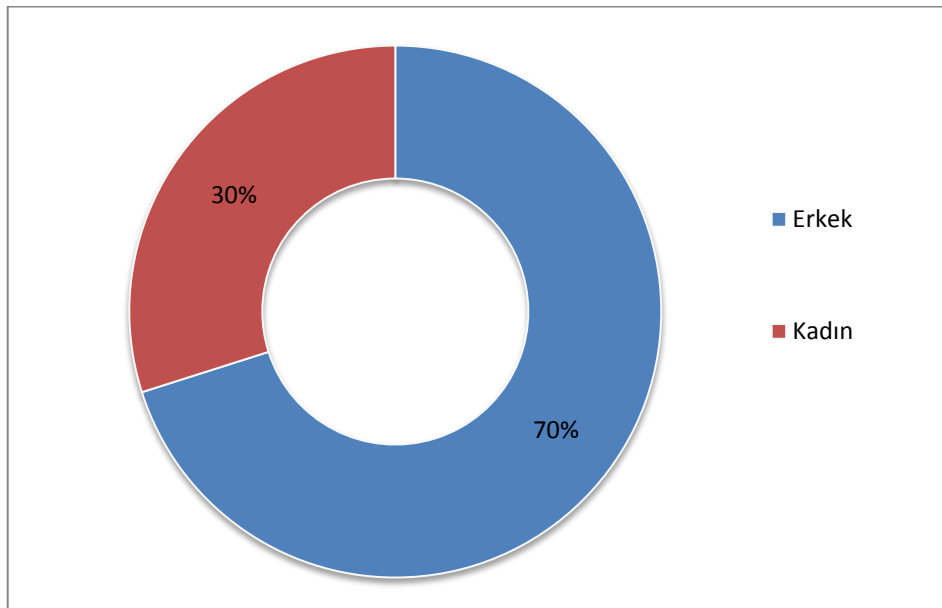
Grafik 2: Ajans Personelinin Yabancı Dil Bilgisi

Kaynak: Kamil TAŞÇI ile kişisel görüşme, 3 Kasım 2012.

Ajanslarda istihdam edilen 933 personelin cinsiyet dağılımına bakıldığında ise çalışanların 654'ü erkek, 279'u kadındır. Bu dağılım da Grafik 3'de gösterilmektedir.

Grafik 3: Ajans Personelinin Cinsiyet Dağılımı

Kaynak: Kamil TAŞÇI ile kişisel görüşme, 3 Kasım 2012.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DEKİ KALKINMA AJANSLARININ VERDİĞİ DESTEKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, öncelikle ajansların verdiği destek türleri ele alınacaktır. Daha sonra ise 2006-2011 yılları arasında ajansların hangi alanlarda ne tür destekler verdiği ve bu desteklerin değerlendirilmesi yapılacaktır.

3.1. Kalkınma Ajanslarının Verebileceği Destek Türleri

Kalkınma Ajanslarının sağlayacağı proje ve faaliyet destekleri ile ilgili iş ve işlemlerin usul ve esaslarını, bunlardan yararlanma ilke ve kurallarını düzenlemek amacıyla 08.11.2008 tarih ve 27048 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmeliğin 9. maddesine göre Ajanslar, yerel idarelerin, üniversitelerin, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, STK'nın, kar amacı güden işletmelerin, kooperatiflerin, birliklerin ve diğer gerçek tüzel kişilerin proje ve faaliyetlerine yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar dahilinde destek verebilir.

Yönetmelikte belirtilen kişi ve kurumlara destek verilebilmesi için proje ve faaliyetlerinin belirli nitelikte olmaları gerekir. Desteklenebilir nitelikteki proje ve faaliyetler şunlardır (Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği [PFDY], 2008: madde 9):

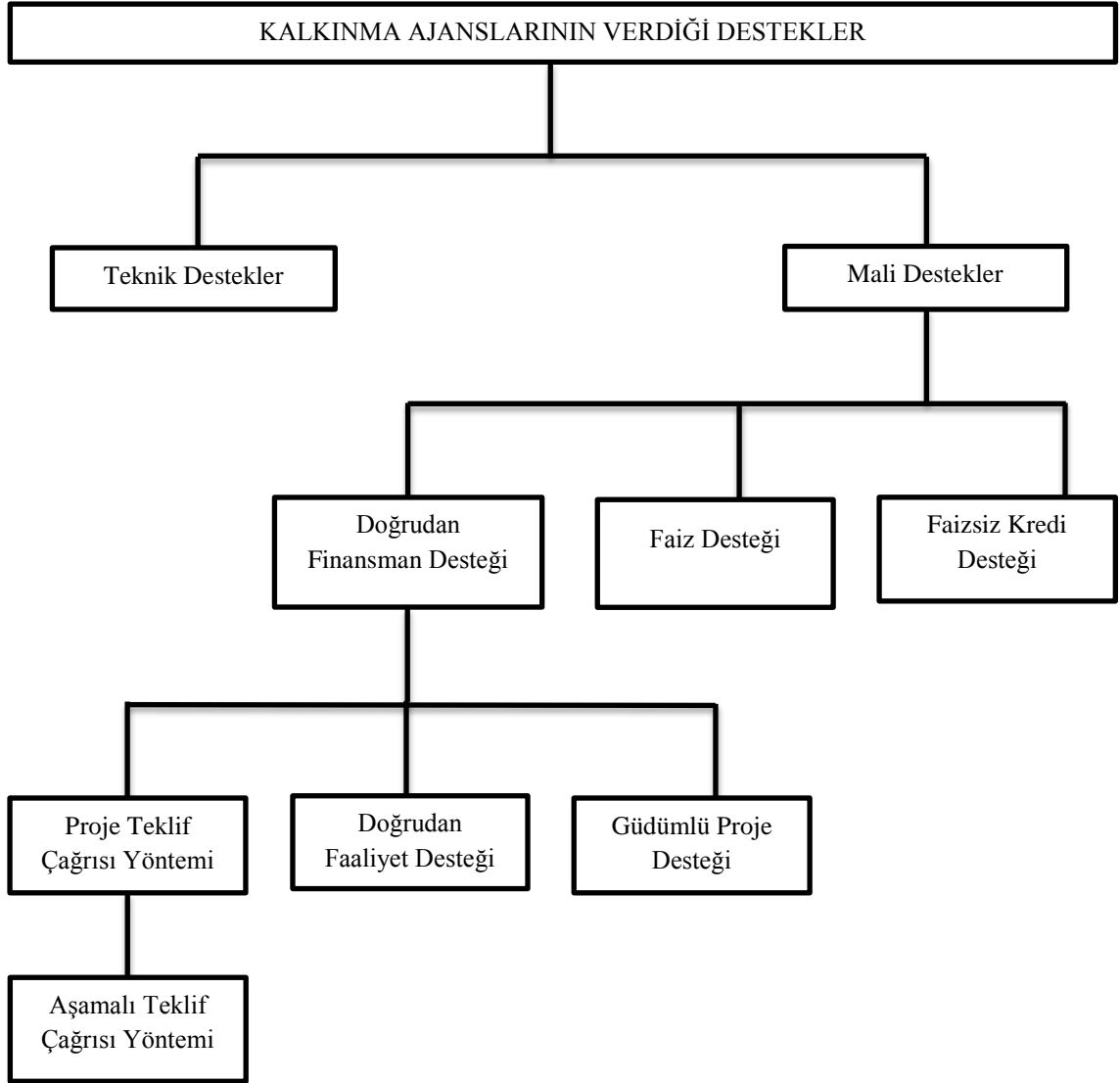
- Bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı,
- Bölge plan ve programlarına uygun olarak, bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunan,

- Kamu kesimi, özel kesim ve STK arasındaki işbirliğini ve ortaklık kültürünü geliştiren,
- Bölgenin iş ve yatırım imkanlarının tanıtımına ve geliştirilmesine yönelik,
- Bölgenin kaynak ve imkanlarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya, rekabet gücünü ve yenilik kapasitesi ile ulusal ve uluslararası düzeyde etki ve etkinliğini artırmaya yönelik her türlü analiz, strateji, plan çalışması, araştırma ve inceleme gibi,
- Yönetim, yenilikçi ve verimli üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, araştırma ve geliştirme, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, KOBİ'lerle yeni girişimcileri doğrudan veya dolaylı olarak destekleyecek,
- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapan, bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine ve kaynak teminine katkı sağlayan,
- Bölgedeki kurum ve kuruluşların insan kaynakları ve kurumsal kapasitelerinin artırılmasına, proje üretme ve uygulama kapasitelerinin güçlendirilmesine ve hizmet sunumundaki beceri ve niteliklerinin geliştirilmesine yönelik proje ve faaliyetlerdir.

Yönetmelikte ajansların destekleyebilecekleri proje ve faaliyetler belirtildiği gibi destekleyemeyecekleri proje ve faaliyetlerde belirtilmiştir. Yönetmeliğin 8. maddesine göre, siyasi veya etnik içerikli proje ve faaliyetler ile hukuka, kamu düzenine, genel sağlığa ve toplumun genel ahlak anlayışına aykırı proje ve faaliyetler ajanslar tarafından desteklenemez.

Kalkınma Ajansları, yönetmelikte belirtilen kişi ve kurumlara mali ve teknik destek verebilmektedir. Mali destekler ana başlığı altında ise çeşitli destekler verilmektedir. Verilen bu destek türlerinin sınıflandırması Şekil 2' de gösterildiği gibidir. Şekil 2'ye göre mali destekler kendi içinde doğrudan finansman desteği, faiz desteği ve faizsiz kredi desteği olarak üzere üçe ayrılır. Ayrıca, doğrudan finansman desteği de yine kendi içinde proje teklif çağrısı yöntemi, doğrudan faaliyet desteği ve güdümlü proje desteği olarak üçe ayrılır. Proje teklif çağrısı yöntemi başlığı altında ise aşamalı teklif çağrısı yöntemi de bulunmaktadır.

Şekil 2: Kalkınma Ajanslarının Destek Mekanizması

Kaynak: Destekler (t.y.), <http://www.bakka.org.tr/4/sayfa/destekler.aspx> .

Şekil 2’de görülen destek türlerini ayrı ayrı başlıklar altında kısaca açıklanmaktadır:

3.1.1. Teknik Destekler

Ajanslar adil, açık ve şeffaf kurallara tabi olmak ve kendileri tarafından yapılan herhangi bir proje teklif çağrısı ile ilişkilendirilmemek koşuluyla, yerel yönetimlerin başta planlama çalışmaları ile bölge plan ve programlarını uygulayıcı veya yerel kalkınma

kapasitesini arttırıcı faaliyetleri ile diğerk kamu kurum ve kuruluşlarının, STK'ların, organize sanayi bölgelerinin, küçük sanayi sitelerinin, teknoparkların, teknoloji geliştirme bölgelerinin, endüstri bölgelerinin, iş geliştirme merkezlerinin, birliklerin ve kooperatiflerin ve sayılan bu kurum ve kuruluşların kurduğu veya ortağı olduğu işletmelerin yerel ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilecek çalışmaları için, mevcut imkanları çerçevesinde kendi personeli eliyle ya da zorunlu hallerde hizmet alımı yoluyla kurumsal kapasiteyi geliştirmeye yönelik eğitim, danışmanlık, lobi faaliyetleri ile geçici uzman/danışman temini şeklinde teknik destek hizmetleri sağlayabilirler (PFDY, 2008: madde 32).

Ajanslar tarafından sağlanacak teknik desteğin amacı, bölgedeki yerel aktörlerin bölgesel kalkınma açısından önem arz eden, ancak kurumsal kapasite eksikliği nedeniyle hazırlık ve uygulama aşamalarında sıkıntı ile karşılaşılan çalışmalarına destek sağlamaktır.

3.1.2. Mali Destekler

Mali destekler, desteklenecek proje veya faaliyetlerin gider bütçelerinin, belirlenecek oranlarda ajans tarafından karşılanması amacını güden nakdi ödemelerdir (DPT, 2009: 7).

Ajanslar yıllık çalışma programında ve başvuru rehberinde açıkça belirtmek kaydıyla özel işletmelerin, STK'ların, kamu kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, kooperatifler ile diğerk gerçek ve tüzel kişilerin yönetmelikte belirtilen ve bu çalışmada yer verilen türlerdeki proje ve faaliyetlerine mali destek sağlayabilirler.

Kalkınma ajanslarının sağlayabileceği mali destekler; doğrudan finansman desteği, faiz desteği ve faizsiz kredi desteği olmak üzere üçe ayrılır.

3.1.2.1. Doğrudan Finansman Desteği

Ajansların yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde belli proje ve faaliyetlere yaptığı karşılıksız yardımlardır.

Doğrudan finansman desteği, ajansların esas itibariyle proje teklif çağrısı yöntemiyle kullandığı desteklerden oluşur. Ancak ajanslar istisnai olarak, proje teklif çağrısı yapmaksızın ve proje hazırlığı konusundaki yükümlülüklerinden bazılarını hafifletmek veya proje hazırlık sürecini doğrudan yönetmek suretiyle doğrudan faaliyet desteği ve güdümlü proje desteği şeklinde de doğrudan destek sağlayabilirler.

3.1.2.1.1. Proje Teklif Çağrısı Yöntemi

Proje teklif çağrısı yöntemi, herhangi bir ajans tarafından yürütülen belirli bir destek programı kapsamında, nitelikleri net bir şekilde belirlenmiş olan potansiyel başvuru sahiplerinin, önceden belirlenen konu ve koşullara uygun olarak proje teklifi sunmaya davet edilmeleridir (DPT, 2009: 8).

Proje teklif çağrısı yönteminin bir alt başlığı da aşamalı teklif çağrısı yöntemidir. Ajanslar, bölge planı ve programları ile çalışma programı önceliklerine uygun olarak, bölgenin iş ve yatırım imkanlarının geliştirilmesine, rekabet etme potansiyelinin harekete geçirilmesine, teknolojik altyapının iyileştirilmesine, girişimcilik ve yenilikçilik kapasitesinin artırılmasına hizmet eden iş geliştirme ve teknoloji geliştirme merkezi, teknopark gibi büyük bütçeli altyapı ve işletme faaliyetlerine aşamalı proje teklif çağrısı yöntemiyle destek verebilirler. Ayrıca, başta KOBİ'lere sağlananlar olmak üzere geniş yararlanıcı kitleler için alt program şeklindeki yenilikçi destek sistemlerinin ve ara destek mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik proje ve faaliyetlere; yerel yönetimlerin küçük ölçekli altyapı proje ve faaliyetlerine veya detaylı proje hazırlık süreci gerektiren diğer alanlara yönelik olarak da aşamalı proje teklif çağrısı yöntemi uygulayabilirler (DPT, 2009: 62).

Aşamalı proje teklif çağrısı yönteminde, ilk aşamada potansiyel yararlanıcıların başvuru rehberinde belirtilen esas ve usuller çerçevesinde hazırlanmış ön proje başvuruları alınır. Yapılan değerlendirme ve seçim sonucunda ön proje başvuruları yeterli bulunan proje sahiplerinden, ikinci aşamada nihai proje başvuruları alınır. Nihai proje başvuruları yönetmeliğin ilgili hükümleri çerçevesinde bağımsız değerlendirme süreci dahilinde değerlendirilerek desteklenecek projeler belirlenir (PFDY, 2008: madde 15).

3.1.2.1.2. Doğrudan Faaliyet Desteği

Doğrudan faaliyet desteği, ajansların proje teklif çağrısı yapmaksızın ve proje hazırlığı konusundaki yükümlülüklerden bazılarını hafifletmek ve süreci hızlandırmak amacıyla yaptıkları doğrudan finansman desteğidir. Doğrudan faaliyet desteği istisnai bir destek olup, bu destek türünde proje teklif çağrısı yöntemi uygulanmamaktadır (DPT, 2009: 100).

Ajanslar, bölgenin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesinde, acil tedbirlerin alınmasında ve kritik öneme sahip araştırma ve planlama çalışmalarına mali destek verebilir. Bölgenin yenilikçilik ve girişimcilik kapasitesini geliştirmeye yönelik iş geliştirme merkezleri, teknoparklar gibi kuruluşların ve bunların tesislerinin kurulması amacıyla yapılacak fizibilite benzeri ön çalışmalar gibi bölge için önemli olabilecek stratejik eylemlerin gerçekleştirilmesi için de ajanslar mali destek sağlarlar. Ayrıca büyük hacimli yatırım kararlarına kısa vadede etki edilmesi ve yatırımların yönlendirilmesine katkı sağlayacak olan faaliyetlere de doğrudan mali destek verilebilmektedir (PFDY, 2008: madde 27).

3.1.2.1.3. GÜdümlü Proje Desteği

Güdümlü proje desteğinin amacı bölgesel gelişmenin hızlandırılması, bölgenin rekabet edebilirliğinin güçlendirilmesi ve bölgedeki iş ortamının iyileştirilmesi açısından önem taşıyan projeleri ajansların öncülük etmesiyle ve koordinasyonu üstlenmesiyle gerçekleştirmektir (DPT, 2009: 106).

Güdümlü projeler, proje teklif çağrısı yöntemi uygulanmadan doğrudan destek sağlamaya yönelik olarak bölge planında öngörülen öncelikler doğrultusunda, konusu ve koşulları ajanslar öncülüğünde ve yönlendirmesinde belirlenen özel nitelikli model projelerdir. Bu projelerde genel olarak özel sektör işletmeciliğini güçlendirecek şekilde, üretim ve ihracat kapasitesinin geliştirilmesi, iyi uygulama örneklerinin oluşturulması, sektörel çeşitlenmenin ve ihtisaslaşmanın desteklenmesi, özel bilgi, beceri ve teknolojilerin geliştirilmesi, transferi veya yaygınlaştırılması esastır. Ayrıca, yeni finansman

modellerinin geliştirilmesi, üniversite sanayi işbirliğinin desteklenmesi, yeni hizmet ve üretim organizasyonlarının geliştirilmesi, işbirliği ağları ve değer zinciri oluşturulması, kümelenmelerin desteklenmesi, yeni sanayi altyapısı ve organizasyon modellerinin geliştirilmesi ve bölgedeki sektörlerin ihtiyaç duyacağı alanlarda insan kaynaklarının geliştirilmesi de bu tür projelerin önceliklerindedir (PFDY, 2008: madde 28).

Güdümlü proje desteklemeyi diğer mali destek yöntemlerden farklı kılan esas unsur, kalkınma ajanslarının öncülüğü ile başlatılmış olmasıdır. Ajanslar, ilk fikri oluşturma aşamasından itibaren genel çerçevesini ortaya koymuş olduğu projeyi uygulayabilecek aktörleri belirlemek için gerekli koordinasyonu yürütürler.

3.1.2.2. Faiz Desteği ve Faizsiz Kredi Desteği

Faiz desteği, kar amacı güden gerçek ve tüzel kişilerin ilgili aracı kuruluş ile ajans arasında imzalanacak protokolde belirtilen nitelikteki projeleri için, ilgili aracı kuruluşlardan alacakları krediler karşılığında ödeyecekleri faiz giderlerinin ajanslar tarafından karşılanmasını öngören karşılıksız yardımdır (PFDY, 2008: madde 29).

Faizsiz kredi desteği, kar amacı güden gerçek ve tüzel kişilerin ilgili aracı kuruluş ile ajans arasında imzalanan protokolde belirtilen nitelikteki projeleri için, ilgili aracı kuruluşlar eliyle kredi verilmesini ve bu mali desteğin Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Yönetmeliğinde belirtilen usul ve esaslar dahilinde ajanslara faiz ödenmeksizin taksitler halinde geri ödenmesini öngören karşılıksız yardımdır (PFDY, 2008: madde 30).

İlgili aracı kuruluş, faiz desteği ve faizsiz kredi desteği uygulamalarında ajansların anlaşmalı olduğu kurum ve kuruluşlardır. Bunlardan teknik değerlendirme yapmaya yetkin ihtisas kuruluşu olan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme (KOSGEB) ve İhracatı Geliştirme Merkezi (İGEME) aracı kamu kuruluşu olarak adlandırılırken mali değerlendirme yapmaya yetkin olanlar ise aracı finans kuruluşu olarak adlandırılmaktadır (DPT, 2009: 113).

3.2. Kalkınma Ajanslarının Verdiği Mali Destekler

3.2.1. Proje Teklif Çağrısı Yöntemiyle Verilen Destekler

Kalkınma ajansları 2008 yılından itibaren proje teklif çağrısına çıkmaya başlamışlardır. Ajansların proje teklif çağrısına çıktığı alanlar genel başlıklar olarak şu şekildedir (Kalkınma Bakanlığı, 2011: 27):

- 1) İktisadi, sosyal ve kırsal kalkınma,
- 2) Turizm ve turizm altyapı,
- 3) KOBİ,
- 4) Küçük ölçekli altyapı,
- 5) Model büyükbaş hayvancılık işletmelerinin yaygınlaştırılması,
- 6) Tarıma dayalı sanayi,
- 7) İşletmelere yönelik bilgi odaklı ekonomik kalkınma,
- 8) Sanayi ve turizmde rekabet gücünün artırılması,
- 9) Kültürel ve turistik değerler ile ekolojik dengenin korunması ve iyileştirilmesi,
- 10) İnsan kaynakları ve toplumsal yapının geliştirilmesi,
- 11) Ar-Ge ve yenilikçilik,
- 12) Kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesidir.

2008 yılında sadece ÇKA ve İZKA proje teklif çağrısına çıkmıştır. İZKA, KOBİ alanına 17.664.000 TL ve sosyal kalkınma alanına ise 11.776.000 TL kaynak ayırmıştır. ÇKA ise dört ayrı alanda proje teklif çağrısına çıkmıştır. İktisadi kalkınma alanına 11.000.000 TL, sosyal kalkınma alanına 2.000.000 TL, küçük ölçekli altyapı projelerine 4.000.000 TL ve kırsal kalkınma alanına ise 2.000.000 TL kaynak ayırmıştır (Kalkınma Bakanlığı ile kişisel görüşme, 26 Mart 2012).

2009 yılında ise beş ajans proje teklif çağrısına çıkmıştır. Bunlar; ÇKA, DAKA, İZKA, MEVKA ve OKA'dır. Bu beş ajansın duyurduğu teklif çağrısı bileşenleri ve destek miktarları Tablo 5'deki gibidir. Bu programların değerlendirme süreçleri ise 2010 yılında tamamlanmıştır. Ajansların programlara ayırdıkları kaynak miktarı 95.288.000 TL olup 2.576 proje başvurusundan 414'ü başarılı bulunarak destek almaya hak kazanmıştır. Bu

şekilde desteklenen proje sayısının toplam proje başvurusu içerisindeki oranı %16 olmuştur (Kalkınma Bakanlığı, 2011: 32).

Tablo 5: 2009 Yılında Duyurulan Mali Destek Programları

Ajans	Teklif Çağrısı Bileşenleri	Destek Miktarı (TL)
ÇKA	İktisadi Kalkınma	15.000.000
	Sosyal Kalkınma	5.000.000
	Küçük Ölçekli Altyapı	5.000.000
DAKA	KOBİ	14.178.000
İZKA	Tarım ve Kırsal Kalkınma	18.966.000
	Turizm ve Çevre	12.644.000
MEVKA	Kırsal Kalkınma	7.000.000
	Küçük Ölçekli Altyapı	3.000.000
OKA	İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılmaları	14.500.000
TOPLAM		95.288.000

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2011: 32.

2010 yılında ise iki ajans hariç geriye kalan 24 ajans da proje teklif çağrısına çıkmıştır. Bu dönem proje teklif çağrısına çıkmayan ajanslar KUZKA ve ANKARAKA'dır. Tablo 6'da 2010 yılında ajanslar tarafından duyurulan teklif çağrısı bileşenleri ve destek miktarları gösterilmektedir. Bu dönemde duyurulan programlar için ajanslar tarafından toplam 452.817.000 TL kaynak ayrılmıştır. Bu dönemde en fazla mali destek veren ajans 70.000.000 TL ile İSTKA, en az mali destek veren ajans ise 10.000.000 TL ile BAKA olmuştur.

2010 yılında proje teklif çağrısına çıkan 24 ajanstan KUDAKA, DİKA ve KARACADAĞ değerlendirme sürecini aynı yıl içinde tamamlamış ve destek almaya hak kazanan proje listelerini duyurmuştur. Söz konusu ajansların programlar için ayırdığı kaynak miktarı 55.900.000 TL olup 1.082 proje başvurusundan 228'i başarılı bulunarak destek almaya hak kazanmıştır. Desteklenen proje sayısı, toplam proje başvurularının %21'ini oluşturmaktadır. Ayrıca Türkiye-Suriye Bölgelerarası İşbirliği Programı (BİP) V. Teklif Çağrısı kapsamında KARACADAĞ'a 66 ve DİKA'ya da 96 proje başvurusu yapılmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2011: 32).

Tablo 6: 2010 Yılında Duyurulan Mali Destek Programları

Ajans	Teklif Çağrısı Bileşenleri	Destek Miktarı (TL)
AHİKA	Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı (MDP)	4.700.000
	Tarıma Dayalı Sanayi MDP	5.000.000
	Küçük Ölçekli Altyapı MDP	3.300.000
BAKA	Sanayi ve Turizm Sektörlerinde Rekabetçiliğin Artırılması MDP (Kar Amacı Güden)	7.000.000
	Sanayi ve Turizm Sektörlerinde Rekabetçiliğin Artırılması MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	3.000.000
BAKKA	İşletmelerin Ekonomik ve Rekabet Kabiliyetini Artırmaya Yönelik MDP	11.000.000
BEBKA	Sanayi ve Turizmde Rekabet Gücünün Artırılması MDP	8.000.000
	Sanayi ve Turizmde Rekabet Gücünün Artırılması MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	4.000.000
ÇKA	İktisadi Kalkınma	17.500.000
	Sosyal Kalkınma	12.500.000
	Küçük Ölçekli Altyapı	10.000.000
DAKA	KOBİ MDP	11.100.000
	Model Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinin Yaygınlaştırılması MDP	7.400.000
DİKA	KOBİ'ler Yoluyla Girişimciliğin Artırılması	10.000.000
	Küçük Ölçekli Altyapı	8.000.000
	Türkiye-Suriye BİP V. Teklif Çağrısı	2.500.000
DOĞAKA	İktisadi Kalkınma MDP (Kar Amacı Güden)	6.500.000
	İktisadi Kalkınma MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	4.500.000
	Sosyal Kalkınma MDP	2.500.000
DOKA	Turizmde Bölge Potansiyelinin Harekete Geçirilmesine Yönelik MDP (Kar Amacı Güden)	5.000.000
	Turizmde Bölge Potansiyelinin Harekete Geçirilmesine Yönelik MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	5.000.000
	Turizme Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı MDP	4.500.000
FKA	Ekonomik Gelişme MDP	11.000.000
GEKA	İktisadi Kalkınma MDP (Kar Amacı Güden)	7.000.000
	İktisadi Kalkınma MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	3.300.000
	İktisadi Kalkınma MDP (Küçük Ölçekli Altyapı)	5.700.000
GMKA	İktisadi Kalkınma MDP (Kar Amacı Güden)	8.000.000
	İktisadi Kalkınma MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	4.000.000

Tablo 6: (Devamı)

Ajans	Teklif Çağrısı Bileşenleri	Destek Miktarı (TL)
İKA	İktisadi Gelişme MDP (Kar Amacı Güden)	8.500.000
	İktisadi Gelişme MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	3.000.000
	Küçük Ölçekli Altyapı MDP	4.000.000
İSTKA	İşletmelere Yönelik Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma MDP	20.000.000
	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yönelik Bilgi Odaklı Ekonomik MDP	20.000.000
	Sosyal İçerme ve Toplumsal Bütünleşme Küçük Ölçekli Altyapı MDP	15.000.000
	İşletmelere Yönelik Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi MDP	7.500.000
	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yönelik Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi MDP	7.500.000
İZKA	Kırsalda Ekonomik Çeşitlilik	6.000.000
	Turizmde Rekabet Edebilirlik ve Yenilik	12.000.000
KARACADAĞ	Ekonomik Gelişme	12.500.000
	Turizm Altyapısı	10.400.000
	Türkiye- Suriye BİP V. Teklif Çağrısı	2.500.000
KUDAKA	KOBİ MDP	10.000.000
	Tarım-Turizm-Sanayi MDP	5.000.000
MARKA	KOBİ'lerin Rekabet Gücünün Artırılması MDP	15.000.000
MEVKA	İktisadi Kalkınma MDP	15.000.000
	Sosyal Kalkınma MDP	5.000.000
OKA	Küçük Ölçekli Altyapı Geliştirme, Kültürel, Turistik Değerleri ve Ekolojik Dengeleri Koruma ve İyileştirme MDP	18.000.000
ORAN	İktisadi Kalkınma MDP	14.417.000
	Küçük Ölçekli Altyapı Projeleri MDP	4.000.000
SERKA	KOBİ'ler için İktisadi Gelişme MDP	8.500.000
	İktisadi Gelişme MDP (Küçük Ölçekli Altyapı)	3.500.000
TRAKYAKA	Rekabet Gücünün Artırılması MDP (Kar Amacı Güden)	9.000.000
	Rekabet Gücünün Artırılması MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	2.000.000
	Küçük Ölçekli Altyapı MDP	2.500.000
ZEKA	Bölgesel Potansiyelin Harekete Geçirilmesi MDP	20.000.000
TOPLAM		452.817.000

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2011: 28-31.

Diğer taraftan yine 2010 yılı içinde teklif çağrısına çıkan ajanslardan 21'i değerlendirme süreçlerini 2011 yılında tamamlamıştır. Bu ajansların programlara ayırdıkları kaynak miktarı 391.917.000 TL olup 8.242 proje başvurusundan 1.445'i başarılı bulunarak destek almaya hak kazanmıştır. Böylece toplam proje başvurularının %17,5'i desteklenmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2012: 74).

2010 yılında proje teklif çağrısı yöntemiyle yapılan mali destek programlarını toplu olarak değerlendirdiğimizde, 452.817.000 TL kaynak ayrılan projelere toplam 9.471 proje başvurusu yapılmıştır. Yapılan proje başvurularından 1.736 tanesi başarılı bulunarak destek almaya hak kazanmıştır. Böylece 2010 yılındaki teklif çağrılarını için yapılan toplam proje başvurularının %18,3'ü desteklenmiştir.

Kalkınma ajanslarının 2011 yılında hangi proje teklif çağrısı bileşenine ne kadar mali destek verdiği ise Tablo 7'de gösterilmektedir. 2011 yılında DAKA ve GEKA olmak üzere iki ajans hariç diğer 24 ajans proje teklif çağrısına çıkmıştır. 2011 yılında ajanslar duyurulan projeler için toplamda 462.590.000 TL kaynak ayırmıştır. Bu dönemde en fazla mali destek veren ajans 50.000.000 TL ile İSTKA olurken en az mali destek veren ajanslar ise 15.000.000 TL ile BAKKA, DOKA, MEVKA ve SERKA olmuştur.

2011 yılında proje teklif çağrısında bulunan 24 ajansın ANKARAKA, DİKA, DOĞAKA, FKA, İKA, İSTKA, KARACADAĞ, KUZKA, MEVKA ve SERKA bazı programların değerlendirme sürecini aynı yıl içinde tamamlamıştır. Değerlendirme süreci tamamlanan programlar için ayrılan kaynak miktarı 172.200.000 TL olup 1.786 proje başvurusundan 563'ü başarılı bulunarak destek almaya hak kazanmıştır. Böylece toplam proje başvurularının %16'sı desteklenmiştir. Diğer programların değerlendirme süreçleri ise devam etmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2012: 74).

Tablo 7: 2011 Yılında Duyurulan Mali Destek Programları

Ajans	Teklif Çağrısı Bileşenleri	Destek Miktarı (TL)
AHİKA	Turizm MDP	6.500.000
	Tarım ve Kırsal Kalkınma MDP	2.510.000
	İmalat Sanayinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi MDP	6.500.000
ANKARAKA	Turizm Potansiyelinin Harekete Geçirilmesi	16.000.000
	Yenilikçi Uygulamalar MDP	9.000.000
BAKA	Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi MDP (Kar Amacı Güden)	5.000.000
	Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	2.500.000
	Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi MDP (Kar Amacı Güden)	4.500.000
	Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	1.750.000
	Tarıma Dayalı Sanayinin Geliştirilmesi MDP (Kar Amacı Güden)	4.500.000
	Tarıma Dayalı Sanayinin Geliştirilmesi MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	1.750.000
BAKKA	İşletmelerin Ekonomik Gücünü ve Rekabet Kabiliyetini Artırmaya Yönelik MDP	11.000.000
	Sosyal Kalkınma MDP	3.000.000
BEBKA	Çevre ve Enerji MDP (Kar Amacı Güden)	4.500.000
	Çevre ve Enerji MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	4.500.000
	Ar-Ge ve Yenilikçilik MDP	5.000.000
	Sosyal Kalkınma MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	2.000.000
ÇKA	Rekabet Gücünün Artırılması MDP	17.000.000
	Göçle Gelen Nüfusun Sosyal ve İktisadi Uyumunun Sağlanması MDP	6.000.000
	Bölge İçi Gelişmişlik Farklarının Azaltılması MDP (Kar Amacı Güden)	2.000.000
	Bölge İçi Gelişmişlik Farklarının Azaltılması MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	2.000.000
DİKA	Sektörel Gelişme MDP	10.000.000
	Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi MDP	4.000.000
	Müşterek Sanayi ve Ticaret Alanlarının İyileştirilmesi MDP	3.000.000
DOĞAKA	Tarıma Dayalı Sanayinin Geliştirilmesi MDP	10.000.000
	Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Küçük Ölçekli Altyapı MDP	7.000.000
DOKA	Turizme Yönelik Küçük Altyapı MDP	5.000.000
	Tarıma Dayalı Sanayi MDP	10.000.000
FKA	Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi	7.000.000
	Turizm Sektörünün Geliştirilmesi	4.500.000
	Ekonomik Gelişme MDP	8.700.000
	Tarımda Model İşletmeler MDP	6.000.000

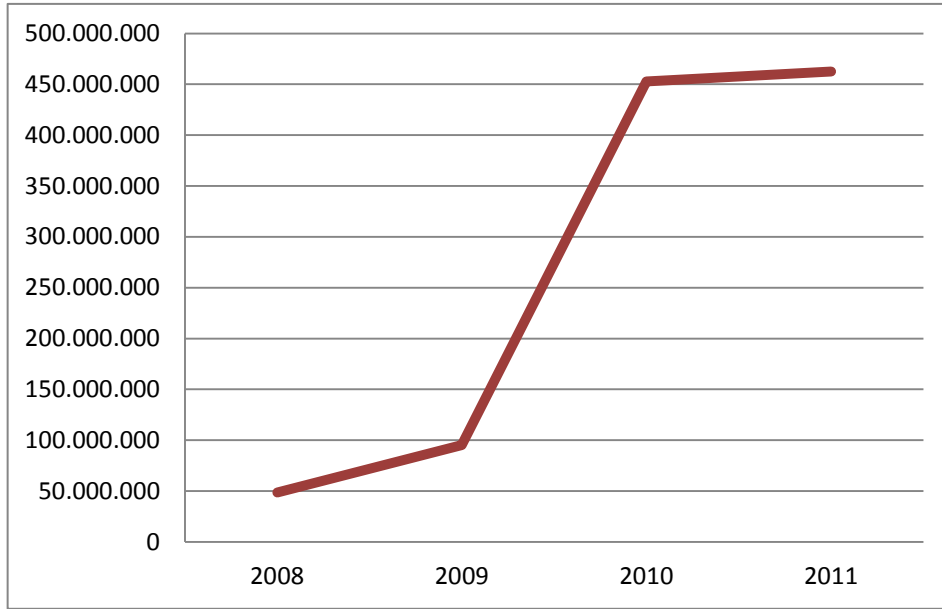
Tablo 7: (Devamı)

Ajans	Teklif Çağrısı Bileşenleri	Destek Miktarı (TL)
GMKA	İhracat ve Yenilikçilik MDP	11.000.000
	Sosyal Kalkınma MDP	4.200.000
İKA	Üniversite-Sanayi-Toplum MDP	6.000.000
	Turizm MDP	8.000.000
	Küçük Ölçekli Altyapı MDP	6.500.000
İSTKA	İşletmelere Yönelik Çevre ve Enerji Dostu İstanbul MDP	20.000.000
	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yönelik Çevre ve Enerji Dostu İstanbul MDP	15.000.000
	Engelsiz İstanbul MDP	15.000.000
İZKA	Teknoloji Üretim ve Yenilik MDP	14.000.000
KARACADAĞ	Ekonomik Gelişme MDP	13.000.000
	Turizm Altyapısı MDP	6.200.000
KUDAKA	KOBİ MDP	11.000.000
	Küçük Ölçekli Altyapı MDP	5.000.000
KUZKA	KOBİ MDP	11.500.000
	Çevre ve Turizm Altyapısı MDP	4.500.000
MARKA	KOBİ'lerin Rekabet Gücünün Artırılması MDP-2	11.149.000
	Ar-Ge ve Yenilikçilik MDP (Kar Amacı Güden)	1.079.000
	Ar-Ge ve Yenilikçilik MDP (Kar Amacı Gütmeyen)	3.852.000
MEVKA	İktisadi İşletmelerde Rekabetçiliğin Geliştirilmesine Yönelik MDP	11.500.000
	Kırsal Kalkınma MDP	3.500.000
OKA	İnsan Kaynakları ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi MDP	3.000.000
	KOBİ'lerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dış Ticaretin Geliştirilmesi MDP	15.000.000
ORAN	Yeni Ürün, Yenilikçilik ve Ar-Ge MDP	7.300.000
	Jeotermal ve Madencilik MDP	4.500.000
	Turizm Altyapısının Geliştirilmesi MDP	5.000.000
SERKA	Küçük Ölçekli Altyapı MDP	4.500.000
	İktisadi Gelişme MDP-2	5.250.000
	Örnek Kombine Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinin Geliştirilmesi MDP	5.250.000
TRAKYAKA	İktisadi Kalkınma MDP	9.500.000
	Sosyo-Ekonomik Kalkınma MDP	5.500.000
	Küçük Ölçekli Altyapı MDP	5.000.000
ZEKA	Odak Sektörler MDP	12.200.000
	Sürdürülebilir Kırsal-Kentsel Altyapı MDP	5.900.000
TOPLAM		462.590.000

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı ile kişisel görüşme, 26 Mart 2012.

Ajanslar, MDP'ler için başvuru rehberlerinin hazırlanması ve proje teklif çağrılarının ilanı, bilgilendirme ve eğitim faaliyetleri potansiyel başvuru sahiplerine proje hazırlama eğitimleri ve yardım masaları, bağımsız değerlendiricilerin seçimi ve değerlendirme komitelerinin oluşturulması, proje tekliflerinin alımı ve değerlendirilmesi, projelerin ön incelemesi, teknik ve mali değerlendirme ve bütçe revizyonları gibi faaliyetler de yürütmüşlerdir.

Grafik 4: Proje Teklif Çağrısı Yöntemiyle Verilen Desteklerin Yıllara Göre Dağılımı (TL)

Ajansların proje teklif çağrısı yöntemiyle verdiği mali desteklerin yıllara göre dağılımı ise Grafik 4'te gösterildiği gibidir. Ajanslar projeler için 2008 yılında 48.440.000 TL, 2009 yılında 95.288.000 TL, 2010 yılında 452.817.000 TL ve 2011 yılında ise 462.590.000 TL kaynak ayırmıştır. Bu yöntemle verilen mali desteklerde Grafik 4'te de görüldüğü üzere yıldan yıla bir artış olduğu gözlenmektedir.

3.2.2. Verilen Doğrudan Faaliyet Destekleri

Doğrudan faaliyet destek programları kapsamında; bölgede öne çıkan sektörlerle yönelik sektörel araştırma çalışmaları, teknoloji geliştirme bölgesi ve teknoloji merkezleri

kurulmasına yönelik fizibilite çalışmaları, engellilere ve kadınlara yönelik sosyal araştırma çalışmaları desteklenmektedir.

Ajanslar 2010 yılından itibaren doğrudan faaliyet desteği vermeye başlamışlardır. 2010 yılında 8 ajans doğrudan faaliyet desteği programı ilanına çıkmıştır. Bu dönemde doğrudan faaliyet desteği programları için ajanslar tarafından ayrılan toplam kaynak miktarı 5.221.355 TL'dir. İlan edilen bu tür destek programları için toplam 559 proje başvurusu yapılmış ve bunlardan 111'i başarılı bulunarak destek almaya hak kazanmışlardır. Başarılı bulunan proje sayısının toplam proje başvurusu içerisindeki oranı %19,9 olmuştur. 2010 yılında yürütülen doğrudan faaliyet desteği programları için ayrılan kaynak ve proje sayılarına ilişkin bilgiler Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8: 2010 Yılında Duyurulan Doğrudan Faaliyet Desteği Programları

Ajans	Duyurulan Destek Miktarı (TL)	Proje Başvuru Sayısı	Başarılı Bulunan Proje Sayısı	Başarılı Bulunan Proje Sayısı/Toplam (%)
ANKARAKA	724.000	130	17	13,1
DİKA	609.000	52	13	25,0
DOĞAKA	740.000	88	15	17,0
FKA	550.000	79	11	13,9
KARACADAĞ	1.117.000	61	28	45,9
KUDAKA	580.000	44	10	22,7
KUZKA	200.000	43	6	14,0
OKA	640.000	62	11	17,7
TOPLAM	5.221.355	559	111	19,9

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2011: 33.

Ajanslar 2011 yılında da doğrudan faaliyet desteği programı yürütmeye devam etmiştir. Tablo 9'da 2011 yılında yürütülen doğrudan faaliyet desteği programları için ayrılan kaynak ve proje sayılarına ilişkin bilgiler verilmektedir. Tablo 9'da görüldüğü üzere 2011 yılında 23 ajans doğrudan faaliyet desteği programı yürütmüştür. Yürütülen bu programlar için toplamda 19.419.000 TL kaynak ayrılmıştır. Toplam 1.302 proje başvurusu yapılan doğrudan faaliyet desteği programları için başarılı bulunarak desteklenen proje sayısı ise 398'dir. Böylece başarılı bulunan proje sayısının toplam proje başvurusu içerisindeki oranı %30,6 olmuştur.

Verilen doğrudan faaliyet desteklerinin yıllara göre dağılımına baktığımızda ise 2010 yılından 2011 yılına gelindiğinde bu tür desteklerde 14.197.645 TL artış olduğu görülmektedir. Ayrıca başarılı bulunan proje sayısının toplam proje sayısı içerisindeki oranında da %10,7'lik bir artış görülmektedir.

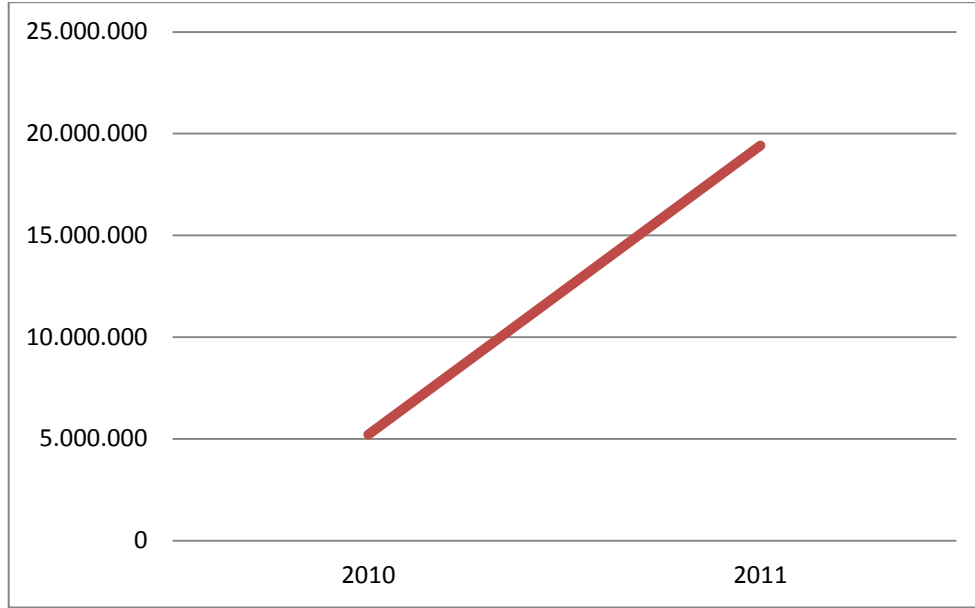
Tablo 9: 2011 Yılında Duyurulana Doğrudan Faaliyet Desteği Programları

Ajans	Duyurulan Destek Miktarları (TL)	Proje Başvuru Sayısı	Başarılı Bulunan Proje Sayısı	Başarılı Bulunan Proje Sayısı/Toplam (%)
ANKARAKA	1.000.000	83	20	24,1
BAKA	1.100.000	82	24	29,3
BAKKA	780.000	19	11	57,9
BEBKA	900.000	71	19	26,8
DAKA	800.000	56	12	21,4
DİKA	1.100.000	72	23	31,9
DOĞAKA	850.000	130	20	15,4
DOKA	1.359.000	72	29	40,3
FKA	700.000	44	14	31,8
GEKA	650.000	87	12	13,8
GMKA	400.000	23	10	43,5
İKA	500.000	53	15	28,3
İSTKA	1.000.000	41	13	31,7
İZKA	880.000	53	17	32,1
KARACADAĞ	630.000	50	22	44,0
KUDAKA	500.000	23	10	43,5
MARKA	2.472.000	128	36	28,1
MEVLANA	598.000	60	36	60,0
OKA	750.000	41	11	26,8
ORAN	500.000	24	10	41,7
SERKA	400.000	38	6	15,8
TRAKYAKA	600.000	36	12	33,3
ZEKA	950.000	16	16	100
TOPLAM	19.419.000	1.302	398	30,6

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2012: 77.

Grafik 5'te doğrudan faaliyet desteklerinin yıllara göre dağılımı gösterilmektedir. Bu tür destekler artan bir seyir izlemektedir. Verilen doğrudan faaliyet destek tutarı 2010'da 5.221.355 TL iken 2011 yılında 19.419.000 TL'ye yükselmektedir.

Grafik 5: Verilen Doğrudan Faaliyet Desteklerinin Yıllara Göre Dağılımı (TL)

3.2.3. Verilen GÜDÜMLÜ Proje Destekleri

Daha önce de belirttiğimiz gibi güdümlü proje desteği de bir mali destek çeşididir. Kalkınma ajansları bu yöntemle de mali destek verebilir. Sayıları çok fazla olmamakla birlikte 2011 yılında güdümlü proje desteği yürüten ajanslar vardır. O halde ajanslar tarafından yürütülen güdümlü proje desteklerini inceleyelim.

DOKA'nın kapsadığı bölge fındıkta Türkiye üretiminin büyük bir kısmını karşılamaktadır. Bu yüzden DOKA, fındığın katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi amacıyla Ordu ve Giresun illerinde ilgili kurum ve kuruluşlarla ortaklaşa gerçekleştirilmesi planlanan Bölgesel Çikolata Vadisi GÜDÜMLÜ Projesi için paydaşlarla görüşmeler yaparak ön hazırlıklar için çalışmaktadır. Bu kapsamda Belçika ve İsviçre çikolata sektör profilleri de incelenerek Çikolata Sektör Raporu hazırlanmış ve Çikolata Sektörü, Bölgesel Çikolata Markasının oluşturulması Modeli fındık üretiminin yoğun bir şekilde yapıldığı bölgede

çikolata üretiminde mevcut durumu daha iyi ortaya koymak için hazırlanmıştır. DOKA bu proje için çalışmalarına devam etmektedir (DOKA, 2012: 48).

FKA, 2011 yılında güdümlü proje desteği kapsamında Malatya İl Özel İdaresi tarafından hazırlanan “Geleneksel ve Kültürel Sanatlar Fuar ve Sergi Alanı Düzenlenerek Turizm Cazibe Merkezi Oluşturulması” isimli projeyi başarılı bulmuş ve proje destek almaya hak kazanmıştır. Projenin bütçesi 1.860.000 TL iken ajans desteği ise 1.674.000 TL’dir. Proje kapsamında Malatya ilini markalaştıracak, ilin sivil mimari tarzının modellendiği 16 adet yapı, çevre düzenlemesi, sosyal ihtiyaç alanları, sanatsal çalışmalar ve üretim atölyeleri oluşturulacaktır. Ayrıca bölge tarihi ve kültürel unsurlarının betimlendiği heykel, rölyef ve açı hava teşhir mekânları tesis edilecektir (FKA, 2012: 52).

GEKA da 2011 yılında “Muğla’da Uluslararası Fuar Alanı” yapılması için güdümlü proje geliştirme faaliyeti yürütmüştür. Projeye ilgili başlangıç toplantısı ve mutabakat toplantısı düzenlenmiştir. Bu toplantılar sonucunda muhtemel proje uygulayıcısı olarak Muğla Ticaret ve Sanayi Odası seçilmiştir. Bu projeye ilgili fizibilite çalışmaları yapılmakta ve faaliyetler devam etmektedir (GEKA, 2012: 49).

2011 yılında güdümlü proje faaliyeti yürüten bir diğer ajans da İZKA’dır. Proje konusu İzmir Teknoloji Geliştirme Bölgesi (İZTEKGEB)’nin kapasitesinin geliştirilmesi olarak belirlenmiştir. İZKA, projenin başvuru sahibi olan, İZTEKGEB’in yönetici şirketiyle çalışmalara başlamıştır. Proje kapsamında İZTEKGEB için Kuluçka Merkezi ve Katalizör birimlerden oluşan bir İnovasyon Merkezinin kurulması planlanmaktadır. Projeye ilişkin faaliyetler devam etmektedir (İZKA, 2012: 44).

OKA, 2010 yılında başlatılan çalışmaların devamı olarak 2011 yılında “Samsun Fuar ve Kongre Merkezi” güdümlü proje faaliyetlerini yürütmüştür. Bu projenin 18 ay sürmesi planlanmaktadır. Sözleşme bütçesi 12.023.981,63 TL olan projeye ajans desteği 7.000.000 TL’dir. Gerçekleştirilen ilk izleme ziyaretinden sonra proje hesabına sözleşmede belirtilen ajans mali destek miktarının %60’ı olan 4.200.000 TL’lik ön ödeme miktarı yatırılmıştır. Samsun Fuar ve Kongre Merkezi’ne ait yapım çalışmaları devam etmektedir (OKA, 2012: 64).

MARKA da 2011 yılında bölgenin rekabet gücünün artırılması, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması amaçları altında yer alan stratejik hedeflere ulaşma amacı gözetilerek konusu ve koşulları MARKA öncülüğünde ve yönlendirmesinde belirlenecek olan projelere, güdümlü proje desteği sağlanması konusunda çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda proje konularının belirlenmesi ve işbirliği ağlarının değerlendirilmesi amacıyla, Türk Standartları Enstitüsü Başkanlığı, Otomotiv Sanayi Derneği, Taşıt Araçları Yan Sanayi Derneği, BEBKA ve İSTKA yetkilileri ile toplantılar ve ortak çalışma grupları gerçekleştirilmiştir. Takip eden dönemlerde bu ortak çalışmalar sonucunda güdümlü proje desteği konusuna karar verilecektir (MARKA, 2012: 125).

DOĞAKA da güdümlü proje faaliyeti yürüten ajanslardan biridir. Ajans 2010 yılı çalışma programı kapsamında bütçesinden güdümlü proje desteği için 1.650.000 TL kaynak tahsis etmiştir. 2010 yılında başlayan çalışmalar sonrasında DOĞAKA 2011 yılında proje konusunu belirlemiştir. Ajans yapılan teknik ve mali değerlendirme sonucunda Kahramanmaraş İl Özel İdaresi tarafından Kahramanmaraş Belediyesi ortaklığı ile hazırlanan “Tarihi Katip Han Sergi, Fuar ve Ticaret Alanı Projesi” için güdümlü proje desteği vermeyi uygun görmüştür. Söz konusu projenin faaliyetleri devam etmektedir (DOĞAKA, 2012: 46).

2011 yılında güdümlü proje faaliyeti yürüten ajanslardan sonuncusu da KUDAKA’dır. Ajansın bölgede yer alan kamu kurumları, STK’lar ve özel sektör temsilcileri ile birlikte belirlediği ve öncülük ettiği Erzincan için geliştirilen “İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM)” projesi Kalkınma Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Daha sonra proje yürütücüsü Erzincan Ticaret ve Sanayi Odası, proje ortakları Erzincan İl Özel İdaresi ve Erzincan Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü temsilcileri ile proje koordinasyonunda sorumlu KUDAKA temsilcisinin katılımıyla proje sözleşmesi imzalanmıştır. Projenin KUDAKA tarafından desteklenecek miktarı 1.500.000 TL’dir. Bu proje kapsamında Erzincan Organize Sanayi Bölgesinde 20 işletmenin üretim yapıp, hizmet verebileceği bir iş geliştirme merkezi kurulacaktır (KUDAKA, 2012: 47).

3.3. Kalkınma Ajanslarının Verdiği Teknik Destekler

Ajanslar teknik destek programları yürütme faaliyetine yine 2010 yılında başlamışlardır. Bu dönemde 7 ajans teknik destek programı yürütmüştür. Yürütülen bu programlar için toplam 4.073.300 TL kaynak ayrılmıştır. Toplam 627 proje başvurusu yapılan teknik destek programları için başarılı bulunan toplam proje sayısı ise 451'dir. Böylece başarılı bulunan proje sayısının toplam proje başvurusu içerisindeki oranı %71,9 olmuştur. 2010 yılında yürütülen teknik destek programları için ayrılan kaynak ve proje sayılarına ilişkin bilgiler Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10: 2010 Yılında Duyurulan Teknik Destek Programları

Ajans	Duyurulan Destek Miktarı (TL)	Proje Başvuru Sayısı	Başarılı Bulunan Proje Sayısı	Başarılı Bulunan Proje Sayısı/Toplam (%)
DİKA	400.000	50	40	80,0
DOĞAKA	740.800	115	79	68,7
KARACADAĞ	600.000	43	35	81,4
KUDAKA	170.000	21	19	90,5
MARKA	765.000	155	97	62,6
MEVKA	830.000	138	94	68,1
ZEKA	567.500	105	87	82,9
TOPLAM	4.073.300	627	451	71,9

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2011: 34

Ajanslar 2011 yılında da teknik destek programları yürütmeye devam etmiştir. Tablo 11'de 2011 yılında yürütülen teknik destek programları için ayrılan kaynak ve proje sayılarına ilişkin bilgiler verilmektedir. Tablo 11'de görüldüğü üzere 2011 yılında ajanslar tarafından teknik destek programları için 8.619.000 TL kaynak ayrılmıştır. Yürütülen bu programlar için toplam 1.503 proje başvurusu yapılmış ve bu projeler içinden 883 proje başarılı bulunarak destek almaya hak kazanmıştır. Böylece başarılı bulunan proje sayısının toplam proje başvurusu içerisindeki oranı %58,7 olmuştur.

Teknik destek programları kapsamında, proje hazırlama, iş planı ve yöntemleri, insan kaynakları yönetimi, tarihi eser restorasyonlarına yönelik fizibilite hazırlama,

tarımsal üretim ve ürün zararlıları ile mücadele, markalaşma ve patent, engellilere yönelik iletişim becerilerini geliştirme eğitimleri ile kültürler arası diyalogu artırarak AB ve Türkiye arasında karşılıklı anlayışı ve sivil toplum ilişkilerini geliştirmek, tercüme ve raporlama gibi değişik sektör ve konularda da uzmanlık eğitimleri düzenlenmiş ve çalışmalara katkı sağlanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2011: 34).

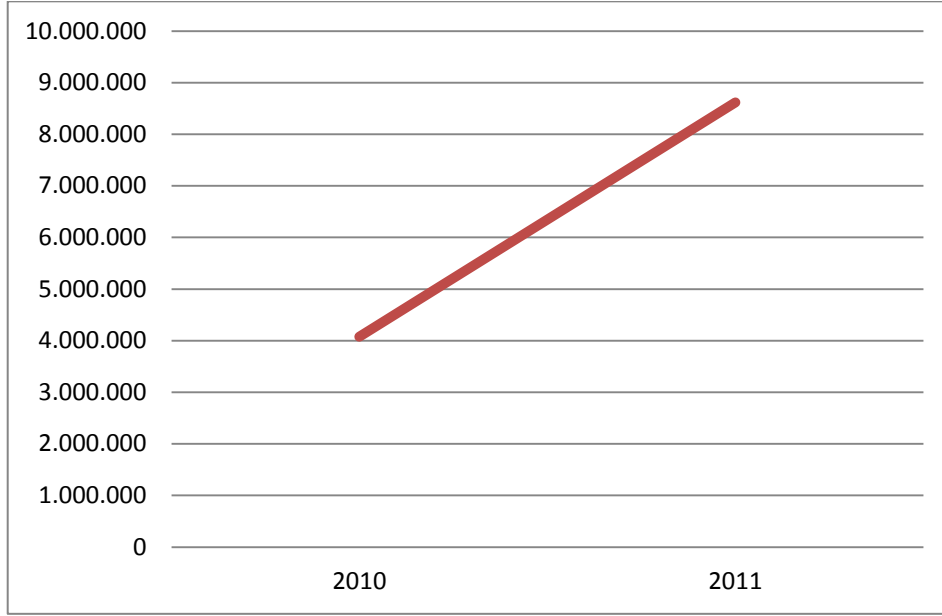
Tablo 11: 2011 Yılında Duyurulan Teknik Destek Programları

Ajans	Duyurulan Destek Miktarı (TL)	Proje Başvuru Sayısı	Başarılı Bulunan Proje Sayısı	Başarılı Bulunan Proje Sayısı/Toplam (%)
AHİKA	550.000	144	66	45,8
ANKARAKA	500.000	36	28	77,7
BEBKA	500.000	90	45	50,0
DAKA	262.000	7	4	57,1
DİKA	400.000	72	62	86,1
DOĞAKA	500.000	190	96	50,5
DOKA	679.000	146	72	49,3
FKA	450.000	47	36	76,6
GMKA	418.000	67	39	58,2
İKA	200.000	48	45	93,8
KARACADAĞ	130.000	60	21	35,0
KUDAKA	500.000	15	11	73,3
MARKA	1.200.000	222	89	40,1
MEVKA	800.000	137	101	73,7
SERKA	400.000	60	46	76,7
TRAKYAKA	600.000	75	55	73,3
ZEKA	530.000	87	67	77,0
TOPLAM	8.619.000	1.503	883	58,7

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2012: 81.

Teknik desteklerin yıllara göre dağılımına baktığımızda verilen destek miktarı 2010 yılında 4.073.300 TL iken 2011 yılında 8.619.000 TL'dir. Bu tür destekler de artan bir seyir izlemektedir. Öyle ki 2010'dan 2011'e gelindiğinde teknik desteklerde 4.546.000 TL'lik bir artış olduğu görülmektedir. Teknik desteklerdeki artış Grafik 6 'da gösterilmektedir. Öte yandan başarılı bulunan proje sayısının toplam proje başvurusu içerisindeki oranında ise %13,2'lik bir azalma olmuştur.

Grafik 6: Verilen Teknik Desteklerin Yıllara Göre Dağılımı (TL)

3.4. Destek Programı Uygulama Sonuçları

Ajanslar tarafından uygulanan teknik ve mali desteklerin sonuçları, bölgeye olan geri dönüşü destek programlarının değerlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Tamamlanan destek programlarının sonunda oluşan istihdam, makine ve ekipman alımı, meslek edindirme ve bilgilendirme eğitimleri ile ilgili ulaşabildiğimiz bazı sonuçlar şu şekilde örneklendirilebilir:

KUDAKA tarafından yürütülen ve 2011 yılı sonuna kadar tamamlanan 2010 yılına ait KOBİ mali destek programları kapsamında; proje yararlanıcıları tarafından toplam 669 adet makine, ekipman, 5 adet araç ve 45 adet kalite belgesi alınmış, 293 kişilik yeni istihdam sağlanmıştır. 2011 yılında çıkılan KOBİ mali destek programı kapsamında ise proje yararlanıcıları tarafından toplam 225 adet makine ekipman ve araç aynı zamanda 12 adet kalite belgesi ve 205 kişilik yeni istihdam sağlanmıştır. Ayrıca yine 2011 yılında yürütülen teknik destek programı kapsamında girişimcilik eğitimi verilen 630 girişimciden 68'i KOSGEB'den aldıkları yeni girişimci desteği ile kendi işlerini kurmuştur (KUDAKA, 2012: 45-49).

DAKA tarafından uygulanan ve 2011 yılında tamamlanan 2009 yılına ait KOBİ mali destek programı sonucu 65 projenin hayata geçirilmesiyle 631 kişi sıfırdan istihdam edilmiştir (DAKA, 2012: 56).

ÇKA tarafından iktisadi kalkınma mali destek programı alanında uygulanan projeler neticesinde bölgede faaliyet gösteren KOBİ'lerin üretim kapasitesi ile ihracatı artırılarak rekabet gücü yükselmiş, bölge istihdamına da önemli katkılar sağlanmıştır. Bu alanda uygulanan projeler ile yaklaşık 2.100 kişilik istihdam yaratılırken firmalarda ortalama %25 ciro, %22 istihdam ve %17'de ihracat artışı olmuştur. Yine bu projeler kapsamında 250 yeni makine de bölge sanayisine kazandırılmıştır. ÇKA'nın uyguladığı sosyal kalkınma mali destek programları kapsamında ise 4.000 kişiye meslek edindirme kursları verilmiştir. Ayrıca projeler kapsamında bölge halkından yaklaşık 20.000 kişiye tarım, doğa, çevre, sağlık, turizm ve ihracat alanlarında bilgilendirme eğitimleri verilmiştir (ÇKA, 2012: 2).

İZKA ise 2008 yılından itibaren gerçekleştirdiği yatırım tanıtım ve tamamlanan destek programları kapsamında 2.432 kişilik yeni istihdam yaratılırken, 485.000.000 Euro yatırım sağlanmıştır (İZKA, 2012: 72).

Son olarak KARACADAĞ tarafından uygulanan 2010 yılı ekonomik gelişme mali destek programı kapsamında tamamlanan projelerle 386 kişilik yeni istihdam ve 278 adet yeni makine alımı sağlanmıştır. Ayrıca yine 2010 yılında uygulanan teknik destek programı kapsamında ise 2.155 kişiye toplam 1.500 saat eğitim verilmiştir (KARACADAĞ, 2012: 55-59).

3.5. Düzey 2 Bölge Planları İtibariyle Destek Programlarının Uygunluğu

Ülkemizdeki kalkınma ajanslarının her biri kuruluşlarından sonra öncelikli iş olarak kapsadığı alanlarla ilgili bölge planları hazırlamışlardır. Ajanslar bu bölge planlarını katılımcı bir yaklaşımla kendi bölgelerindeki kamu kesimi ve özel kesim ile STK'ları bir araya getirerek oluşturmuşlardır. Daha sonra bu planlar DPT Müsteşarlığınca incelenip onaylanarak yayımlanmaktadır.

Bölge planı; bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliği sağlamak, ulusal düzeyde üretilen politika, plan ve stratejiler ile yerel düzeyde yürütülen faaliyetler arasındaki bütünlüğü sağlamak, bölgesel program ve projelere temel oluşturmak üzere hazırlanan strateji, koordinasyon ve yönlendirme belgesi olarak tanımlanmaktadır (GMKA, 2010: i).

Hazırlanan bölge planlarında öncelikle o bölgenin ekonomik ve sosyal yapıları incelenip mevcut durum analizi yapılarak bölgenin üstün ve zayıf olduğu yönlerin ortaya çıkartılmasına çalışılmaktadır. Daha sonra ise bölgenin problemlerine çözüm getirebilmek, bölgeyi geliştirip, kalkındırabilmek için belli başlı gelişme eksenleri veya stratejik amaçlar belirlenmektedir. Son olarak da planda belirlenen gelişme eksenleri ve amaçlara yönelik temel politikalar oluşturulmaktadır.

Tablo 12’de ülkemizdeki ajansların hazırladığı bölge planlarının onay tarihleri verilmektedir. 2010 yılı sonu itibariyle ANKARAKA ve KUZKA haricinde 24 Düzey 2 bölgesinin tamamı için ön bölgesel gelişme planı veya bölge planı hazırlanmıştır. ANKARAKA ve KUZKA’nın ise 2011 yılında bölge planları onaylanmıştır. 2010 yılında ön bölgesel gelişme planları onaylanan DAKA, DİKA, KARACADAĞ ve KUZKA ise 2011 yılında 2011-2013 bölge planları hazırlamışlar ve yine ayı yıl içinde bu planlar onaylanmıştır. OKA ise yeni bir bölge planı hazırlamamış zaten mevcut olan Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi Ana Planını çalışmalarını yönlendiren belge olarak kullanmıştır.

Tablo 12’deki ajans sıralaması baz alınarak 26 kalkınma ajansı tarafından hazırlanan bölge planları, bu planlarda belirlenen gelişme eksenleri ve amaçlar ele alınarak, bu doğrultuda destekledikleri proje konularının karşılaştırılması yapılacaktır.

Tablo 12: Bölge Planı Onay Durumu

Ajans	Düzy 2 Bölgesi	Bölge Planının Onay Durumu
AHİKA	TR71	08.10.2010 tarihinde onaylandı.
ANKARAKA	TR51	2011 yılında onaylandı.
BAKA	TR61	02.12.2010 tarihinde onaylandı.
BAKKA	TR81	24.09.2010 tarihinde onaylandı.
BEBKA	TR41	01.11.2010 tarihinde onaylandı.
ÇKA	TR62	13.12.2010 tarihinde onaylandı.
DAKA	TRB2	Ön bölgesel Gelişme Planı 25.12.2009 tarihinde, Bölge Planı 2011 yılında onaylandı.
DİKA	TRC3	Ön Bölgesel Gelişme Planı 05.04.2010 tarihinde, Bölge Planı 31.05.2011 tarihinde onaylandı.
DOĞAKA	TR63	13.09.2010 tarihinde onaylandı.
DOKA	TR90	16.12.2010 tarihinde onaylandı.
FKA	TRB1	16.09.2010 tarihinde onaylandı.
GEKA	TR32	05.11.2010 tarihinde onaylandı.
GMKA	TR22	15.12.2010 tarihinde onaylandı.
İKA	TRC1	18.10.2010 tarihinde onaylandı.
İSTKA	TR10	01.12.2010 tarihinde onaylandı.
İZKA	TR31	16.06.2010 tarihinde onaylandı.
KARACADAĞ	TRC2	Ön Bölgesel Gelişme Planı 25.03.2010 tarihinde, Bölge Planı 2011 yılında onaylandı.
KUDAKA	TRA1	Ön Bölgesel Gelişme Planı 09.06.2010 tarihinde, Bölge Planı 19.07.2011 tarihinde onaylandı.
KUZKA	TR82	2011 yılında onaylandı.
MARKA	TR42	28.09.2010 tarihinde onaylandı.
MEVKA	TR52	11.10.2010 tarihinde onaylandı.
OKA	TR83	Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi Ana Planı mevcuttur.
ORAN	TR72	05.10.2010 tarihinde onaylandı.
SERKA	TRA2	15.10.2010 tarihinde onaylandı.
TRAKYAKA	TR21	14.10.2010 tarihinde onaylandı.
ZEKA	TR33	29.11.2010 tarihinde onaylandı.

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2011: 25-26.

3.5.1. Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİKA)

AHİKA tarafından hazırlanan 2010-2013 TR71 (Nevşehir, Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde) Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Hazırlanan bu projede bölgenin mevcut durumunun ortaya çıkarılması amacıyla, bölgeye ait istatistiki veriler hem ulusal hem de yerel kaynaklardan elde edilerek karşılaştırmalı analizler yapılmıştır. Böylece, Ajans bölgeyi geliştirerek dünya markası bir bölge oluşturmak adına dört temel gelişme eksenini belirlemiştir. Bu gelişme eksenleri şu şekildedir (AHİKA, 2010: 3):

- İnsan Kaynakları: İnsan kaynaklarını rekabetçi bir anlayışla geliştirerek bölgedeki girişimcilik ve istihdamı artırmak.
- Dünya Çapında Turizm: Bölgesel gelişmede turizmi öncü bir sektör konumuna ulaştırarak bölgenin önemli bir varış noktası ve uluslararası bir marka haline gelmesini sağlamak.
- Rekabet Edebilirlik: Tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde katma değeri yüksek ürünler üreterek bölgenin rekabet edebilirliğini artırmak.
- Yaşam Kalitesi: Katılımcı ve sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı ile sosyal bütünleşmeyi sağlayarak yaşam kalitesini artırmak.

AHİKA, belirlediği bu dört gelişme eksenini doğrultusunda çalışmalarını sürdürmektedir. Ajans, bu gelişme eksenleriyle paralel olarak 2010 ve 2011 yıllarında kırsal kalkınma, tarıma dayalı sanayi, küçük ölçekli altyapı, turizm, tarım ve kırsal kalkınma ve imalat sanayinde yenilikçiliğin geliştirilmesi başlıkları altında projelere mali destek vermiştir.

Desteklenen projeler incelendiğinde gerçekten de gelişme eksenleri ve projeler arasında uygunluk olduğu görülmektedir. Örneğin; dünya çapında gelişme eksenine uygun olarak turizm ile ilgili projeler, rekabet edebilirlik gelişme eksenine uygun olarak tarım ve tarıma dayalı sanayi ile ilgili projeler ve son olarak yaşam kalitesi gelişme eksenine uygun olarak da kırsal kalkınma ile ilgili projeler desteklenmiştir.

3.5.2. Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA)

ANKARAKA tarafından ve TR51 Ankara Bölgesi için hazırlanan 2011-2013 Ankara Bölge Planı, 2011 yılında onaylanmıştır. Bu bölge planını hazırlama sürecinde katılımcılık anlayışı ile toplumun farklı kesimleri tarafından benimsenecek bir plan ortaya çıkması için azami gayret sarf edilmiştir. Bu plan Ankara'da yaşayanların yaşam kalitesini yükseltecek, bölgede istihdam olanaklarını artıracak, sektörlerin rekabet gücünü geliştirecek, bölge içi gelişmişlik farklarını azaltacak hedef ve stratejileri içermektedir. Planda belirlenen dört temel amaç şöyledir (ANKARAKA, 2011: 45):

- Bireylerine eşit ve kaliteli yaşam imkanı sunan, katılımcı ve sosyal bağları güçlü, beşeri potansiyelini geliştirerek kalkınan Ankara.
- İstihdamla istikrarlı büyüyen rekabetçi Ankara.
- Yenilikçi ulaşım ve iletişim hizmetlerinin sunulduğu erişilebilir bölge Ankara.
- Çevresel sürdürülebilirliği gözeten, mekan ve yaşam kalitesi yüksek Ankara.

ANKARAKA, bu temel amaçların hepsi için ayrı ayrı stratejik amaçlar ve hedefler de belirlemiştir. Çalışmalarını da bu temel amaçlar, stratejik amaçlar ve hedefler doğrultusunda sürdürmeye gayret göstermiştir. Ajans 2008-2011 aralığında dört yıl baz alındığında sadece 2011 yılında mali destek programı yürütmüştür. Desteklenen bu proje teklif çağrıları da turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi ve yenilikçi uygulamalar başlığı altında olmuştur. Desteklenen projelere başlıklarına bakıldığında Ajansın henüz belirlediği temel amaçlara tam olarak uygun projeler desteklemediği görülmektedir.

3.5.3. Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA)

BAKA tarafından hazırlanan 2010-2013 TR61 (Isparta, Antalya, Burdur) Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Bölge planı hazırlanırken bölge genelinde ulaşılabilen paydaşların sürece katılımı sağlanarak bölge önceliklerinin belirlenmesi ve gereken farkındalığın oluşturulması sağlanmıştır. Planda yapılan mevcut durum analizi sonucunda altı temel amaç belirlenmiştir. Bu temel amaçlar (BAKA, 2010: 122):

- Tarımın geliştirilmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanması,
- Turizmin geliştirilmesi ve kullanılmayan potansiyelin değerlendirilmesi,
- Sanayide rekabet edebilirliğin güçlendirilmesi,
- Ulaşım altyapısının geliştirilmesi,
- Sosyal sermaye ve sosyal altyapının geliştirilmesi şeklindedir.

BAKA, 2010 ve 2011 yıllarında tam da belirlediği bu temel amaçlara uygun olarak proje teklif çağrısına çıkmış ve destekler vermiştir. Ajansın desteklediği proje başlıkları sanayi ve turizm sektörlerinde rekabetçiliğin artırılması, Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesi, turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi şeklindedir.

Ajansın belirlediği temel amaçlar ve desteklediği projeler karşılaştırıldığında aradaki uygunluk görülmektedir. Tarım, sanayi ve turizm hem projelerin hem de temel amaçların odaklandığı konulardır.

3.5.4. Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)

BAKKA tarafından hazırlanan Batı Karadeniz Bölgesi (Zonguldak, Karabük, Bartın) 2010-2013 Bölge Planı, 2010 tarihinde onaylanmıştır. Ajans, bu planda bölgenin mevcut durumunu tespit etmeye yönelik incelemelerde bulunmuş ve yapılacak faaliyetlere yön verecek öncelik alanlarını belirlemiştir.

Hazırlanan bölge planında öngörülen önceliklerden birisi kırsal kalkınmanın sağlanmasıdır. Turizmin çeşitlendirilerek geliştirilmesi de öncelikli alan olarak görülmektedir. Öncelik alanlarından bir diğeri de yaşam kalitesinin ve kentlilik bilincinin artırılarak sosyal kalkınmanın sağlanması olarak belirlenmiştir. Ayrıca öncelikli alanlar olarak da madencilik, sanayi, ticaret ve enerji ele alınmıştır (BAKKA, 2010: 14-16).

Batı Karadeniz Bölge Planında ajansın faaliyetlerine yön verecek iki temel amaç belirlenmiştir. Bu temel amaçlar (BAKKA, 2010: 89).

- Girişimciliği ve yenilikçiliği destekleyerek sektörel çeşitliliği sağlamak,
- Sürdürülebilir sosyal kalkınmayı sağlamaktır.

BAKKA'nın desteklediği projelere baktığımızda belirlenen iki amaçla da uygun olduğu görülmektedir. Örneğin; girişimciliğe yönelik olarak işletmelerin ekonomik ve rekabet kabiliyetini artırmayı amaçlayan ve sürdürülebilir sosyal kalkınmayı sağlamak adına ise Ajans tarafından sosyal kalkınma mali destek programları yürütülmüştür.

3.5.5. Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA)

BEBKA tarafından hazırlanan 2010-2013 TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik) Bölge Planı, 2010 tarihinde onaylanmıştır. Bu plan katılımcı sosyal bir süreçle, yenilikçi ve stratejik bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Planda bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel tüm sektörlerine ilişkin mevcut durum tespit çalışmaları yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda gelişme eksenleri, amaç ve stratejiler belirlenmiştir. Belirlenen altı gelişme eksenini şöyledir (BEBKA, 2010: 10):

- Sanayide verimlilik ve rekabetçilik,
- Tarımda verimlilik ve kırsal kalkınma,
- Turizmde çeşitlilik,
- Sosyal kalkınma ve istihdam,
- Sürdürülebilir çevre ve enerji,
- Ulaşım ve lojistik.

BEBKA, 2010 ve 2011 yıllarında sanayi ve turizmde rekabet gücünün artırılması, çevre ve enerji, Ar-Ge ve yenilikçilik ve son olarak da sosyal kalkınma mali destek programlarını yürütmüştür. Belirlenen gelişme eksenleri ve desteklenen projelere bakıldığında turizm, çevre ve enerji, sanayi ve sosyal kalkınma her ikisinde de ortak konulardır. Bu da gösteriyor ki desteklenen projeler belirlenen gelişme eksenlerine uygun yürütülmektedir.

3.5.6. ukurova Kalkınma Ajansı (KA)

KA tarafından hazırlanan 2010-2013 TR62 (Adana, Mersin) Çukurova Bölge Planı, 2010 tarihinde onaylanmıştır. Planda öncelikle bölgenin mevcut durum analizi ve durum değerlendirmeleri yapılmıştır. Daha sonra elde edilen bilgiler doğrultusunda tematik eksenler belirlenmiş ve bu eksenlerin her biri içinde belirlenmiş olan hedeflere yönelik genel ve özel stratejiler oluşturulmuştur. ukurova Bölge Planında belirlenen tematik eksenler (KA, t.y.: 7):

- Rekabet gücü,
- Sosyal uyum,
- Yaşam kalitesi,
- Çevredir.

KO 2008, 2009, 2010 ve 2011 yılları boyunca belirlediği bu dört tematik eksene uygun projeler desteklemiştir. Ajansın desteklediği mali destek programları; iktisadi kalkınma, sosyal kalkınma, küçük ölçekli altyapı, göçle gelen nüfusun sosyal ve iktisadi uyumunun sağlanması, rekabet gücünün artırılması ve bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılması başlıklı projelerden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere desteklenen bu projeler bölge planında belirtilen tematik eksenlerle uygunluk göstermektedir.

3.5.7. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)

DAKA tarafından hazırlanan TRB2 (Van, Bitlis, Hakkari, Muş) Bölgesi 2011-2013 Bölge Planı, 2011 yılında onaylanmıştır. Ajansın planı hazırlama aşamaları; mevcut durum analizi, mevcut durumun raporlanması, vizyon tespiti, amaç, hedef ve strateji tespiti son olarak da entegre planın oluşturulması şeklindedir.

DAKA, bölge planını oluştururken Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2003)'nı örnek almıştır. Bu şekilde bölgesi için belirlediği temel amaçlar şöyledir (DAKA, 2011: 128):

- Tarımsal üretimde verimlilik, çeşitlilik ve katma değerin artırılması.
- Tarım dışı potansiyel sektörlerin harekete geçirilmesi.
- Beşeri ve sosyal sermayenin geliştirilmesi.
- Kentsel ve kırsal altyapının iyileştirilmesi.

DAKA, 2009 ve 2010 yıllarında iki proje başlığı altında mali destek programı yürütmüştür. Bunlardan biri KOBİ diğeri ise model büyükbaş hayvancılık işletmelerinin yaygınlaştırılması mali destek programlarıdır. Burada model büyükbaş hayvancılık işletmelerinin yaygınlaştırılması aslında planda belirlenen tarımsal üretimde verimlilik, çeşitlilik ve katma değerin artırılması temel amacının altında yer alan hedef ve stratejilere yönelik desteklenen bir projedir. KOBİ'lere yönelik mali destek programı ise hem tarım dışı potansiyel sektörlerin harekete geçirilmesi hem de beşeri ve sosyal sermayenin geliştirilmesi amaçlarının alt hedef ve stratejileri için desteklenen bir projedir. Buda DAKA'nın desteklediği projelerin planda belirlenen temel amaçlara uygun olduğunu göstermektedir.

3.5.8. Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA)

DİKA tarafından hazırlanan TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Düzey 2 Bölgesi 2011-2013 Bölge Planı, 2011 yılında onaylanmıştır. TRC3 Bölge Planı, dört ili bir bütün olarak değerlendiren, mevcut durumu ve ihtiyaçları analiz eden, paydaşlarla birlikte bölgenin temel gelişme eksenlerinde stratejiler belirleyen bir yol haritası niteliğindedir.

DİKA hazırlamış olduğu bölge planında yapılan değerlendirmeler sonucunda beş gelişme eksenini belirlemiştir. Belirlenen gelişme eksenleri (DİKA, 2011: 70):

- Beşeri gelişme ve sosyal içerme,
- İyileştirilmiş kentsel çevre ve sürdürülebilir şehirleşme,
- Uygun yatırım ortamı ve rekabetçilik,
- Sektörel gelişme,
- Kurumsal kapasite ve bölgesel kalkınmanın yönetişimi şeklindedir.

DİKA, belirlediği bu gelişme eksenlerine uygun olarak 2010 ve 2011 yıllarında altı farklı mali destek programı yürütmüştür. Ajansın desteklediği bu proje başlıkları; KOBİ'ler yoluyla girişimciliğin artırılması, küçük ölçekli altyapı, Türkiye-Suriye BİP V. teklif çağrısı, sektörel gelişme, kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve son olarak müşterek sanayi ve ticaret alanlarının iyileştirilmesi şeklindedir.

3.5.9. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)

DOĞAKA tarafından hazırlanan TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) 2010-2013 Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Ajans, bölge planı çalışmasıyla bölgenin iktisadi ve sosyal kaynaklarını kalkınma yönünde en etkin ve verimli bir şekilde kullanmayı amaçlamaktadır. DOĞAKA, bu kapsamda beş amaç ve bu amaçlara karşılık beş gelişme eksenini belirlemiştir. Belirlenen amaçlar ve gelişme eksenleri (DOĞAKA, 2010: viii):

- Bölgede özellikle yüksek işsizliğin önlenmesi ve kalifiye işgücü ihtiyacının karşılanması amacıyla beşeri sermayenin rekabetçi sektörlerle uyumlu bir şekilde geliştirilmesi,
- Bölge kaynaklarının ekonomiye kazandırılması amacıyla yatırım ortamının iyileştirilmesi,
- Bölgenin mevcut sanayi ve ticaret potansiyelinin katma değer ve ürün çeşitliliği bakımından artırılması amacıyla sanayi ve ticaretin geliştirilmesi,
- Bölgede tarım sektöründe yapısal dönüşümün sağlanması, verimlilik ve kalitenin yükseltilmesi amacıyla tarımsal rekabet gücünün artırılması,
- Bölgenin turizm cazibe merkezi haline gelebilmesi amacıyla kültür ve turizm potansiyelinin artırılması şeklinde sıralanmaktadır.

DOĞAKA belirlemiş olduğu bu amaçlar ve gelişme eksenlerine uygun olarak 2010 ve 2011 yıllarında dört farklı alanda mali destek programı yürütmüştür. Ajansın desteklediği bu projelerin başlıkları; iktisadi kalkınma, sosyal kalkınma, tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi ve turizm altyapısının geliştirilmesi şeklindedir. Gelişme eksenlerinde üzerinde durulan tarım, sanayi, turizm ve genel anlamda iktisadi kalkınma konuları desteklenen proje başlıklarında da görülmektedir.

3.5.10. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA)

DOKA tarafından hazırlanan TR90 (Trabzon, Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize) 2010-2013 Doğu Karadeniz Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Ajans, bölge planı ile bölgede paydaşların görüşleri doğrultusunda ortaya çıkarılan analizde yer alan zayıf yön ve tehditleri en aza indirmek, bölgenin güçlü yanlarını öne çıkarmak ve bölge potansiyelini harekete geçirerek iç ve dış kaynakları, fırsatları bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına pozitif bir şekilde yansıtmayı ilke edinmiştir.

DOKA hazırladığı planda üç temel gelişme eksenini belirlemiştir. Bunlar; güçlü ve rekabetçi ekonomi, sosyal gelişme ve bütünleşme son olarak da gelişmiş altyapı ve sürdürülebilir çevredir. Ajans, bu gelişme eksenleri çerçevesinde belirlediği genel amaçların takibini öngörmektedir. Bu amaçlar (DOKA, 2010: 2):

- Bölge ekonomisinin rekabet gücünü ve istihdamı artırmak,
- Bölgenin turizm potansiyelini harekete geçirmek,
- Bölgede tarımsal çeşitliliği artırmak ve tarıma dayalı sanayiye güçlendirmek,
- Katılımcı sosyal gelişmenin ve toplumsal bütünleşmenin sağlanması,
- Sağlık hizmetlerinin kalite ve erişebilirliğinin artırılması,
- Kültür hayatının ve spor altyapısının geliştirilmesi,
- Bölgenin ulaşım ve çevre altyapısını geliştirmek,
- Bölgenin doğal yapısını ve kaynaklarını korumak şeklindedir.

DOKA'nın 2010 ve 2011 yıllarında desteklediği; turizmde bölge potansiyelinin harekete geçirilmesi, turizme yönelik küçük ölçekli altyapı ve tarıma dayalı sanayi mali destek programlarına bakıldığında Ajansın şimdilik daha çok güçlü ve rekabetçi ekonomi gelişme eksenine uygun projeler desteklediği söylenebilir.

3.5.11. Fırat Kalkınma Ajansı (FKA)

FKA tarafından hazırlanan TRB1 (Malatya, Bingöl, Elazığ, Tunceli) 2010-2013 Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Ajansın hazırladığı plan bölgenin mevcut durumunu yansıtarak istenen noktaya ulaşabilmek için ileriye daha iyi görmeyi, daha güçlü

ve kalıcı adımlar atabilmeyi sağlarken bölgenin sorunlarına çözüm üretebilecek altyapıyı oluşturmaktadır.

TRB1 Bölge Planı kapsamında sosyal gelişim, tarım ve gıda, sanayi ve hizmet, teknik altyapı, kırsal kalkınma ve çevre eksenli altı stratejik amaç belirlenmiştir. Belirlenen stratejik amaçlar (FKA, 2010: v-vi):

- Sosyal yapının ve beşeri sermayenin güçlendirilmesi,
- Tarım ve gıda sektörlerinin geliştirilmesi,
- Sanayi ve hizmet sektörlerinin geliştirilmesi,
- Teknik altyapının geliştirilmesi,
- Kırsal kesimde yaşam kalitesinin artırılması,
- Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması şeklindedir.

FKA, 2010 ve 2011 yıllarında turizm ve sanayi altyapısının geliştirilmesi, turizm sektörünün geliştirilmesi son olarak da tarımda model işletmeler ve ekonomik gelişme mali destek programları yürütmüştür. Desteklenen bu proje alanlarına baktığımızda Ajansın şuan için daha çok planda belirlediği sanayi ve hizmet bir de tarım ve gıda eksenlerine yönelik destekler verdiği söylenebilir.

3.5.12. Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA)

GEKA tarafından hazırlanan TR33 Düzey 2 Bölgesi (Denizli, Aydın, Muğla) 2010-2013 Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Bu plan bölgenin sahip olduğu doğal, tarihsel, kültürel ve ekonomik değerler ile diğer potansiyelleri, ihtiyaçları, sorunları ve gelecek beklentilerini ortaya koyarken ulusal ve bölgesel öncelikleri de uyumlaştırmaktadır.

Ajans bu planda mevcut durum analizini yaptıktan sonra gelişme eksenlerini şu şekilde belirlemiştir (GEKA, 2010: 242-247):

- Markalaşma ve yenilikçilik,
- Sektörlerin rekabet gücü,

- Sosyal kalkınma ve kültürel gelişme,
- Sağlıklı ve yaşanabilir çevre,
- İyileştirilmiş altyapı ve afet yönetimi.

Belirlenen bu gelişme eksenleri altında amaçlananlar bölge ürünlerini markalaştırarak pazarlama; tarım, sanayi ve turizm sektöründe verimliliği ve çeşitliliği artırma; sosyal altyapıyı geliştirerek yaşam kalitesini yükseltme; istihdam olanaklarını geliştirerek işgücüne katılımı artırma; doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanılmasını sağlama ve ulaştırma kapasitesini güçlendirmektir. Ajans, bu gelişme eksenleri ve amaçların ışığında 2010 yılında iktisadi kalkınma genel başlığı altında işletmelere, kar amacı gütmeyen kuruluşlara ve küçük ölçekli altyapılara yönelik mali destek programı yürütmüş ve bu konuda başarılı bulunan projeler desteklemiştir.

3.5.13. Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA)

GMKA tarafından hazırlanan TR22 (Balıkesir, Çanakkale) 2010-2013 Güney Marmara Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Bölgedeki kurum ve kuruluşların, üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin katılımıyla ilk kez yapılan bu planlama çalışması uzun vadede ulaşılmak istenen yer doğrultusunda atılacak adımların stratejisini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda ilk bölge planı çalışmasında gelişme eksenleri şu şekilde belirlenmiştir (GMKA, 2010: i):

- Çevreye duyarlı, yenilikçi, rekabet gücü yüksek sektörlerin oluşturulması için Ar-Ge, yenilikçilik ve markalaşma bilincinin geliştirilmesi ve bunun için gerekli altyapı çalışmalarının yapılması.
- Bölgenin doğal güzelliklerinin, tarihi mirasının ve kültürel kaynaklarının sağladığı potansiyelleri harekete geçirecek bölgesel gelişmenin sağlanması.
- Bölgedeki nitelikli iş gücünü, bölgenin öncelikleri doğrultusunda yönlendirerek bölge halkının refah düzeyinin yükseltilmesi ve sosyal dayanışmanın geliştirilmesi.

Ajans, bu eksenler ışığında çalışmalarını sürdürmektedir. Bu doğrultuda 2010 ve 2011 yıllarında belirlediği gelişme eksenlerine uygun olarak ihracat ve yenilikçilik, iktisadi

kalkınma ve sosyal kalkınma mali destek programlarını yürüterek bu başlık altındaki projelere destek vermiştir.

3.5.14. İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA)

İKA tarafından hazırlanan TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) 2010-2013 Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Ajans, bu çalışmayı bölgenin sosyo-ekonomik eğilimlerini, gelişme potansiyelini ve sektörel hedeflerini belirlemeye üzere hazırlamıştır. Yapılan çalışma ve analizler sonucunda bölgenin geleceğine ilişkin öngörüler belirlenmiştir.

İKA, TRC1 Bölgesi için dört öncelikli sektör tespit etmiştir. Bunlar; lojistik, sanayi, turizm ve tarımdır. Bu kapsamda Ajans, bölgesel amaçlarını bu sektörleri temel alarak belirlemiştir. Belirlenen bölgesel amaçlar (İKA, 2010: 191):

- Orta Doğu'da lojistik merkez haline gelmek,
- Tarımsal işletmeleri rekabetçi ve etkin bir yapıya kavuşturmak,
- Turizm sektöründe destinasyon (varış yeri) merkezi olmak,
- Sanayi rekabet gücünü artırmak şeklindedir.

İKA, belirlediği öncelikli sektör ve bölgesel amaçlarına uygun olarak 2010 ve 2011 yıllarında mali destek programları yürütmüştür. Bu kapsamda desteklenen proje başlıkları; turizm, üniversite-sanayi-toplum, iktisadi gelişme ve küçük ölçekli altyapı şeklindedir.

3.5.15. İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)

İSTKA tarafından hazırlanan 2010-2013 İstanbul Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Plan, başta yerel yönetimler olmak üzere kamu kurumlarının hazırlayacakları stratejik planları da yönlendiren üst ölçekli bir plan niteliğindedir. İstanbul Bölge Planı; kapsamlı, tüm kaynakların etkin kullanıldığı, plandan etkilenen kişilerin dahil olduğu kapsayıcı, bilgilendirici, şeffaf ve bütüncül bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

Planda, İSTKA'nın da çalışmalarına yön verecek olan gelişme eksenleri belirlenmiştir. Belirlenen gelişme eksenleri (İSTKA, 2010: 22-23):

- Küresel rekabet edebilirlik,
- Sosyal kalkınma,
- Çevresel ve kültürel sürdürülebilirlik,
- Kentsel mekan kalitesi,
- Ulaşım ve erişilebilirliktir.

Bu genel gelişme eksenleri altında daha özel stratejik birçok amaç da belirlenmiştir. İSTKA da çalışmalarını belirlediği bu gelişme eksenleri ve stratejik amaçlar doğrultusunda sürdürmektedir. Ajans gelişme eksenlerine uygun olarak 2010 yılında işletmelere ve kar amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik bilgi odaklı ekonomik kalkınma, sosyal içerme ve toplumsal bütünleşme küçük ölçekli altyapı ve yaratıcı endüstrilerin geliştirilmesi başlıklı mali destek programları yürütmüştür. Ajans 2011 yılında da mali destek programları yürütmeye devam etmiştir. Bunlar, işletmelere ve kar amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik çevre ve enerji dostu İstanbul ile engelsiz İstanbul mali destek programlarıdır.

3.5.16. İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)

İZKA tarafından hazırlanan 2010-2013 İzmir Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Plan, bölgenin sosyo-ekonomik kalkınmasıyla ilgili tüm aktörleri içeren, katılımcılık odaklı bir süreçten geçilerek hazırlanmıştır. Planda, bölgede yapılan araştırma ve çalışma sonucu İzmir'in sosyo-ekonomik kalkınması ve bunun sürdürülebilmesi için dört temaya odaklanılmıştır. Odaklanan bu dört tema İZKA'nın çalışmalarına yön verecek olan gelişme eksenleri olarak kabul edilmiştir. Kabul edilen bu gelişme eksenleri (İZKA, 2010: 29):

- İşletmelerde rekabet edebilirlik,
- İstihdam ve sosyal bütünleşme,
- Sürdürülebilir çevre,
- Güçlendirilmiş altyapı ve üstyapı şeklinde sıralanmaktadır.

İZKA, belirlenen bu gelişme eksenlerine uygun olarak 2008-2011 yılları arasında yedi farklı proje başlığı altında mali destek programları yürütmüştür. Bunlar; KOBİ, turizm ve kalkınma, turizm ve çevre, turizmde rekabet edebilirlik ve yenilik, teknoloji üretim ve yenilik bir de son olarak sosyal kalkınma mali destek programlarıdır. Ajans bu program başlıkları altında başarılı bulduğu projeleri desteklemiştir.

3.5.17. Karacadağ Kalkınma Ajansı (KARACADAĞ)

KARACADAĞ tarafından hazırlanan TRC2 Bölgesi (Diyarbakır, Şanlıurfa) 2011-2013 Bölge Planı, 2011 yılında onaylanmıştır. TRC2 Bölge Planı; mevcut durum analizine, bölge aktörlerinin katkısıyla yapılan sorun önceliklendirme-çözüm önerileri çalışmaları ile ulusal politika ve önceliklere uygun olarak hazırlanmış olup bölgesel gelişmeyi sağlayacak birbirini tamamlayıcı nitelikte dört gelişme ekseninden oluşmaktadır. Planda yer alan gelişme eksenleri (KARACADAĞ, 2011: 7):

- İstihdam kapasitesi ve rekabet gücü,
- Beşeri ve sosyal sermaye, sosyal dayanışma,
- Bölge mekan organizasyonu, yaşam ve mekan kalitesi,
- Doğal kaynaklar ve kültürel miras şeklindedir.

KARACADAĞ, belirlediği bu gelişme eksenleri kapsamında 2010 ve 2011 yılında mali destek programları yürütmüş ve başarılı bulduğu projelere destek sağlamıştır. Ajansın yürüttüğü mali destek programlarının başlıkları; ekonomik gelişme, turizm altyapısı ve Türkiye-Suriye BİP V. teklif çağrısıdır.

3.5.18. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)

KUDAKA tarafından hazırlanan TRA1 Düzey 2 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) Bölge Planı, 2011 yılında onaylanmıştır. Bölge planının hazırlık sürecinde çok sayıda paydaş ziyaretleri, sektörel toplantılar ve çalıştaylar düzenlenmiştir. Bu görüşmelerin sonucunda yerelin durum tespiti yapılmış ve plan katılımcı bir yaklaşımla hazırlanarak toplumun mümkün olan en geniş kesimi tarafından benimsenmesi için çaba sarf edilmiştir.

Ajans, yapılan çalışmalar sonucunda planda yer alan beş temel strateji belirlemiştir. Belirlenen temel stratejiler (KUDAKA, 2011: 10):

- Bilgi altyapısının geliştirilmesi,
- Sosyal altyapının geliştirilmesi,
- Teknik altyapının geliştirilmesi,
- Sermaye birikiminin ve doğrudan yatırımın sağlanması,
- Bilgi düzeyinin ve teknolojik altyapının geliştirilmesi olarak sıralanmıştır.

Belirlenen bu temel stratejilerin yanı sıra tarım, sanayi ve ticaret de öncelikli sektörler olarak ele alınmış bu kapsamda proje ve faaliyetler üzerinde durulmuştur. Ajans, 2010 ve 2011 yıllarında hem temel stratejilere hem de öncelikli sektörlerle yönelik mali destek programları yürüterek uygun projelere destek sağlamıştır. KUDAKA'nın yürüttüğü mali destek programları, KOBİ ve tarım-turizm-sanayi başlıkları altında olmuştur.

3.5.19. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)

KUZKA tarafından hazırlanan TR82 Düzey 2 Bölgesi (Kastamonu, Çankırı, Sinop) 2011-2013 Bölge Planı 2011 yılında onaylanmıştır. TR82 Bölge Planı; ulusal bütünlüğün çizdiği çerçeve içerisinde bölgenin hangi öznel durumlara sahip olduğunu, ekonomik ve sosyal yönden üstünlük ve zayıflıklarını, en önemlisi de ortaya konulan mevcut durum neticesinde alınması gereken tedbirleri içeren stratejik bir metindir.

Planda sürekli üreten, birlikte yükselen, doğal dokusuyla fark yaratan bir Kuzey Anadolu Bölgesi olabilmek adına dört temel amaç belirlenmiştir. Belirlenen amaçlar (KUZKA, 2011: 143):

- Canlı ve paylaşımcı sosyal yaşam,
- Bilgiye dayalı öğrenen ekonomi,
- Çok merkezli mekânsal örüntü,
- Kendini yeniden üreten doğa şeklindedir.

Ajans, belirlenen bu amaçlar dışında bölgedeki turizm potansiyeline de dikkat çekmektedir. Bu ncelik ve amaçlar dikkate alınarak 2011 yılında Ajans tarafından KOBİ, evre ve turizm mali destek programları yürütülmüş başarılı bulunan projeler desteklenmiştir.

3.5.20. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA)

MARKA tarafından hazırlanan TR4 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova) 2010-2013 Doğu Marmara Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Hazırlanan bölge planı; sürdürülebilirlik, katılımcılık, gelecek referanslılık, bütüncül bakış açısı, bilimsellik ve uygulanabilirlik ilkeleri etrafında şekillendirilmiştir.

MARKA'nın çalışmalarına yön vermesi adına planda dört temel amaç belirlenmiştir. Belirlenen temel amaçlar (MARKA, 2010: 170-171):

- Rekabet gücünün artırılması,
- Beşeri zenginliklerin geliştirilmesi,
- Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve teknik altyapının güçlendirilmesi,
- Tarımsal kalkınmanın sağlanması şeklinde dir.

Ajans 2010 ve 2011 yıllarında daha çok rekabet gücünün artırılması ile beşeri zenginliklerin geliştirilmesi temel amaçlarına yönelik mali destek programları yürüterek uygun proje ve faaliyetlere destek vermiştir. Bu yıllarda yürütülen mali destek programları, KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması ile Ar-Ge ve yenilikçiliktir.

3.5.21. Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)

MEVKA tarafından hazırlanan TR52 Düzey 2 Bölgesi (Konya, Karaman) 2010-2013 Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Planın temelini bölgenin gelecek tasavvuru, bugünkü durumu ve kaynakları ile bu kaynakların ne şekilde kalkınma amaçlarına hizmet edeceği oluşturmaktadır.

Genel olarak ifade edilen mevcut durum yapısı, bölgede paydaşlarla yapılan komisyon çalışmaları ve çalıştaylar sonucunda beş temel tematik eksen belirlenmiştir. Belirlenen eksenler (MEVKA, 2010: 120):

- Bölgenin rekabetçilik düzeyinin artırılması,
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi ve istihdamın artırılması,
- Sosyo-kültürel yapının güçlendirilmesi,
- Doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- Bölgenin cazibesinin artırılması şeklindedir.

MEVKA, belirlenen bu tematik eksenler doğrultusunda 2009, 2010 ve 2011 yıllarında beş farklı başlık altında mali destek programı yürütmüş ve başarılı bulunan projeler desteklenmiştir. Yürütülen mali destek programları; kırsal kalkınma, küçük ölçekli altyapı, iktisadi kalkınma, sosyal kalkınma ve iktisadi işletmelerde rekabetçiliğin geliştirilmesi başlıklarından oluşmaktadır.

3.5.22. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)

OKA, yeni bir bölge planı hazırlamamış DPT koordinasyonunda 2006 yılında hazırlanan Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi (YHGP) Ana Planına göre çalışmalarına yön vermektedir. YHGP, TR83 Düzey 2 Bölgesi (Samsun, Amasya, Çorum, Tokat) için hazırlanmıştır. Tıpkı diğer bölge planlarında olduğu gibi YGHP’de de öncelikle mevcut durum analizi yapılmıştır. Daha sonra bölgenin hızlı ve sürdürülebilir şekilde kalkınmasını sağlamak için stratejik amaçlar belirlenmiştir. Belirlenen stratejik amaçlar (DPT, 2006: 14):

- Etkin bir mekansal organizasyon oluşturulması,
- İnsan kaynaklarının ve toplumsal yapının geliştirilmesi,
- İşletmelerinin rekabet gücünün artırılması ve dışa açılma,
- Ekolojik dengelerin, çevrenin korunması ve durumunun iyileştirilmesi şeklinde belirlenmiştir.

OKA, belirlenen bu stratejik amaçlara uygun olarak 2009 yılında işletmelerin rekabet gücünün artırılması ve dışa açılma mali destek programını; 2010 yılında küçük ölçekli altyapı geliştirme, kültürel, turistik değerleri ve ekolojik dengeleri koruma ve iyileştirme mali destek programını son olarak da 2011 yılında insan kaynakları ve toplumsal yapının geliştirilmesi ile KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması ve dış ticaretin geliştirilmesi mali destek programlarını yürütmüştür. Bu kapsamda başarılı bulunan projelere Ajans tarafından destek verilmiştir.

3.5.23. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN)

ORAN tarafından hazırlanan TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Bölge planı, bölgenin sorunlarına ve gereksinimlerine merkezden ziyade yerinden çareler üretmeyi hedeflemektedir.

Yapılan incelemelerle Ajans; rekabet edebilirliğin artırılması, insan kaynaklarının geliştirilmesi, yatırım altyapısının ve kentsel altyapının iyileştirilmesi şeklinde dört amaç belirlemiştir. Bu amaçlar altında ise bölge adına daha özel hedefler belirlenmiştir. Belirlenen hedeflerin bazıları (ORAN, 2010: 163):

- Stratejik sektörlerin geliştirilmesi,
- İşletmelerde yenilikçi ürün üretiminin sağlanması,
- Bireysel kapasite ve becerilerin geliştirilmesi,
- Sanayi altyapısı ve tarımsal altyapının iyileştirilmesi,
- Kış ve termal turizm altyapısının güçlendirilmesi,
- Bölgede maden rezervlerinin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması,
- Çevre altyapısı ve sosyal altyapının iyileştirilmesi şeklindedir.

ORAN, belirlenen bu amaç ve hedeflere uygun olarak 2010-2011 yıllarında beş farklı alanda mali destek programı yürütmüştür. Yeni ürün, yenilikçilik ve Ar-Ge, iktisadi kalkınma, küçük ölçekli altyapı, jeotermal ve madencilik ile turizm altyapısının geliştirilmesi yürütülen mali destek programlarıdır.

3.5.24. Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)

SERKA tarafından hazırlanan TRA2 Düzey 2 Bölgesi (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) 2010-2013 Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Bölge planı, bölgedeki tüm aktörlerin kalkınma girişimlerinin ana hatlarını belirleyecek ve Ajansın destek faaliyetlerine esas teşkil edecek stratejik bir plan olarak hazırlanmıştır.

Yapılan mevcut durum analizi sonrası bölge için dört temel amaç belirlenmiştir. Belirlenen temel amaçlar (SERKA, 2010: 125):

- Yaşam kalitesini artırmak,
- Tarım ve hayvancılıkta üretimin verimliliğini ve katma değerini artırmak,
- Turizm potansiyelini harekete geçirerek bölgeyi markalaştırmak,
- İşletmelerin rekabet edebilirlik kapasitelerini artırmak şeklindedir.

SERKA, belirlenen bu temel amaçlara uygun olarak 2010-2011 yıllarında mali destek programları yürütmüştür. KOBİ'ler için iktisadi gelişme, örnek kombine büyükbaş hayvancılık işletmelerinin geliştirilmesi ve küçük ölçekli altyapı iktisadi gelişme yürütülen mali destek programlarıdır. Bu programlara başvuran projelerden başarılı olanlar Ajans tarafından desteklenmiştir.

3.5.25. Trakya Kalkınma Ajansı (TRAKYAKA)

TRAKYAKA tarafından hazırlanan TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) 2010-2013 Trakya Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Trakya Planı, Ajansın ilk birkaç yıllık süreç içinde uygulayacağı iktisadi, sosyal, kültürel ve çevresel politikaların genel çerçevesini çizmektedir. Bu kapsamda, ilk bölge planı döneminde aşağıda sıralanan alanlarda adımlar atılacaktır (TRAKYAKA, 2010: 118):

- Ekonominin çevre dostu, rekabetçi ve teknoloji kapasitesi yüksek sektörler lehine dönüştürülmesine paralel olarak markalaşma, inovasyon ve Ar-Ge altyapısının geliştirilerek rekabet gücünün artırılması,

- Bölgenin coğrafi konumu dolayısıyla sahip olduğu avantajlardan daha etkin yararlanması ve mekansal planlama yaklaşımı ile altyapısının geliştirilerek ekonomik ve sosyal bir cazibe merkezi haline getirilmesi,
- Çevre kirliliğinin azaltılarak kontrol altına alınması yönünde çevresel sürdürülebilirliğin ve enerji verimliliğinin sağlanması,
- Toplumun tüm kesimlerinin eğitim, sağlık, sosyal hizmetler gibi temel hizmetlerden etkin bir şekilde yararlanmasının sağlanması ile birlikte gelir dağılımının iyileştirilerek, refah düzeyinin yükseltilmesi ve sosyal dayanışmanın geliştirilmesi.

Sıralanan bu adımlar; rekabet gücünün artırılması, altyapının planlı gelişiminin sağlanması, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ile sosyal yapı ve beşeri sermayenin geliştirilmesi stratejik amaçları çerçevesinde belirlenmiştir. TRAKYAKA, belirlenen bu amaç ve buna bağlı olarak atılacak adımları dikkate alarak 2010-2011 yıllarında dört farklı alanda mali destek programı yürütmüştür. Kar amacı güden ve gütmeyen kuruluşlara yönelik rekabet gücünün artırılması, küçük ölçekli altyapı, iktisadi kalkınma ve sosyo-ekonomik kalkınma yürütülen mali destek programlarıdır. Bu kapsamda, uygun ve başarılı bulunan projeler Ajans tarafından desteklenmiştir.

3.5.26. Zafer Kalkınma Ajansı (ZEKA)

ZEKA tarafından hazırlanan TR33 Bölgesi (Kütahya, Afyonkarahisar, Manisa, Uşak) 2010-2013 Bölge Planı, 2010 yılında onaylanmıştır. Planın hazırlanış sürecinde katılımcılık ilke edinilmiş, planda yer verilen strateji ve politikalar tüm bölge paydaşlarının görüş ve önerileri doğrultusunda, ulusal ölçekli politikalarda esas alınarak belirlenmiştir.

Hazırlanan planda bölgenin mevcut durumu ortaya konulduktan sonra, bölgede ekonomik ve sosyal gelişmenin hangi öncelikler kapsamında gerçekleştirilmesi gerektiği üzerinde çalışmalar yürütülmüştür. Böylece dört gelişme eksenine ortaya çıkmıştır. Bu gelişme eksenleri (ZEKA, 2010: 14):

- Tarım, sanayi ve turizmde rekabet gücünün artırılması,
- Kırsal kalkınmanın sağlanması,

- Beşeri gelişmenin sağlanması,
- Altyapının geliştirilmesi şeklinde sıralanmaktadır.

ZEKA, belirlenen bu gelişme eksenleri kapsamında 2010-2011 yıllarında üç farklı başlık altında mali destek programı yürütmüştür. Bunlar; bölgesel potansiyelin harekete geçirilmesi, odak sektörler ve sürdürülebilir kırsal-kentsel altyapı mali destek programlarıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde bölgesel farklılıkların azaltılması için yıllarca kalkınma planları hazırlanmıştır. Fakat, ulusal kalkınma planlarındaki hedeflerin gerçekleştirilmesi için uygulanan politikalar aksine bölgeler arasındaki dengesizliği artırmıştır. Türkiye bu noktada; bölgelerarası gelişmişlik farklarını azaltmak, ekonomiyi canlandırmak ve ilerletmek, bölgelerdeki gerek sektörel gerekse genel kalkınma sorunlarını tespit edip bunların çözümü noktasında stratejiler belirlemek ve bu stratejileri hayata geçirmek için küreselleşme ile AB uyum sürecinin de güçlü etkisiyle bölgesel kalkınma ajanslarını kurmuştur.

Ülkemizde kuruldukları günden itibaren BKA'larla ilgili çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır. Bir görüşe göre, ajanslar kuruluş yapısı ve teşkilatlanması gereği Anayasaya aykırılık teşkil eden ve bölücü özellikleri bünyesinde taşıyan kuruluşlardır. Bir başka görüşe göre ise, AB'ye uyum sürecinde ve bölgesel farklılıkların azaltılmasında gerek faaliyet gerekse finansman ihtiyacının karşılanması açısından son derece önemlidir. Türkiye'de il özel idareleri, istatistiki bölge birimleri gibi bölgesel tabanlı çalışmalar olmasına rağmen bölge kavramından uzak durulmaya çalışılmıştır. Bunun sebebi ülkenin üniter yapısına zarar geleceği düşüncesidir. Ajansların bölge ölçeğinde faaliyet göstermesi de bu açıdan eleştirilere yol açmıştır. Ancak ülkemizdeki ajansların 5449 sayılı Kanun ile oluşturulan yapısında, yönetim ile denetim açısından merkezi idarenin güdümü olması ve bölgesel kavramının atılarak sadece kalkınma ajansları adı altında kurulmaları dolayısıyla böyle bir şüphe oluşturacak ciddi veriler görülmemektedir.

Türkiye'nin bölgesel kalkınma ile ilgili eski deneyimleri gösteriyor ki bölgelerin sorunları uzaktan planlama ile çözülememekte; imkanları potansiyeli, içerdiği gömülü yerel gelişme bilgileri uzaktan algılanamamaktadır. Bu yüzden yeni planlama ve idari örgütlenme anlayışı içinde uygun kurumsal altyapının oluşturulmasıyla birlikte planlama, ilgili bölgelerde tavandan tabana değil tabandan tavana etkileşimli bir süreçle

yapılmaktadır. Bu etkileşimli sürecin öncü kurumu kalkınma ajanslarıdır. Bu yolda ajansların etkin aracı ise bölge planı ve destek programlarıdır.

Ülkemizdeki kalkınma ajansları kurumsallaşma süreçlerini tamamladıktan sonra bölge halkı ile bölgedeki kurum ve kuruluşların görüş ve destekleriyle bölge planlarını hazırlamışlardır. Aslında bölge planları, ajansların ekonomik sosyal ve kültürel alanlarda bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştireceği kalkınma stratejisinin gelişme eksenlerini, hedeflerini ve önceliklerini ortaya koyan temel politika belgeleridir. Ajanslar bu doğrultuda proje faaliyetleri ile teknik ve mali destek programlarını yürütmektedir.

Hazırlanan bölge planları ve yeni kalkınma anlayışında incelemeler sonucunda öne çıktığını gördüğümüz amaçlar; girişimcilik, yenilik, KOBİ politikaları yoluyla bölgenin rekabet gücünün artırılması, sektörel gelişme, kurumsal ve beşeri sermayenin güçlendirilmesi, bölgenin içsel büyüme dinamiklerinin desteklenmesi ve istihdamın artırılması şeklinde sıralanabilir. Kalkınma ajansları tarafından bu amaçlara yönelik olarak 2008 yılından başlayıp 2011 yılını da içine alan süreçte turizmden, KOBİ desteklerine, rekabet gücünün artırılmasına, iktisadi-sosyal-kırsal kalkınmadan küçük ölçekli altyapıya kadar çok geniş bir yelpazede destek programları uygulanmıştır. Ayrıca uygulanan destek programlarının türü ve projeler için ayrılan kaynak miktarları da yıldan yıla artış göstermiştir. Süreç gösteriyor ki ajansların uyguladıkları destek programları önümüzdeki dönemlerde daha da genişleyen bir yelpazede ve artan destek miktarlarıyla devam edecektir.

Buradaki tek eleştiri konusu ajansların uyguladığı proje ve destek programlarının izleme, değerlendirme ile sonuçlarına yönelik bilgilerin detaylı bir şekilde halka duyurulmaması yönündeki eksikliklerdir. Bu yüzden ajansların ve uygulanan destek programlarının etkinliği konusunda kesin sonuçlara varılması biraz güçleşmektedir. Bu noktadan hareketle kalkınma ajanslarının bu konuyla ilgili yazılı çalışmalara ağırlık vermeleri ve bu çalışmaların da herkese açık bir şekilde yayınlanması gerekmektedir. Bu sayede hem uygulanan destek programlarının hem de ajansların etkinliği ve sağladıkları katkılar daha somut bir şekilde ortaya koyulmuş olacaktır.

Bu eksiklik dışında elde edebildiğimiz bazı destek programları uygulama sonuçlarından yola çıkarak genel bir değerlendirme yapmak gerekirse ajanslar yüksek nitelikli personeli ve istihdam yapısıyla kurum, kuruluş ile şahıslara sağladığı idari, mali ve teknik destekler sayesinde başta girişimciler olmak üzere bütün yerel aktörlerin kalkınma çabalarına katılımını teşvik etmektedir. Ayrıca sağladığı proje ve faaliyet desteklerinde kişi, kurum ve kuruluşların ortak proje üretme ve yönetme kültürü ile yeteneğini geliştirmekte; sahiplenme ve işbirliği duygusunu güçlendirmekte ve bölgenin girişimcilik potansiyelini harekete geçirmektedir. Böylece ajanslar uyguladıkları yerinde destek programları sayesinde bölge halkını sürece dahil ederek bölgenin girişimcilik potansiyelini harekete geçirip, bölgede istihdamı artırarak bölge ekonomilerini canlandırmaktadır. Bu yüzden kalkınma ajansları bölgesel kalkınmada oldukça önemli bir yere sahiptir. Kalkınma ajansları, uyguladıkları destek programlarının pozitif katkıları sayesinde zaman içinde gelişmişlik farklarını azaltırken buna paralel olarak ülkemizin de büyümesi ve ilerlemesine katkı sağlayacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Ahiler Kalkınma Ajansı (2010), **Bölge Planı 2010-2013**, <http://www.ahi-ka.org.tr/upload/word/belge%20plani.pdf> (20.09.2012).
- Ahiler Kalkınma Ajansı (2012), **Ajans Faaliyet Raporu 2011 Yılı**, <http://www.ahi-ka.org.tr/upload/pdf/raporlar/2011yilifaaliyetara.pdf> (15.09.2012).
- Altınışık, İsa ve Hasan Sencer, Peker (2010), “Bölgesel Kalkınma Ajansları, Ekonomik Önemi, Avrupa Birliği ve Türkiye’deki Durumları”, **Bütçe Dünyası Dergisi**, Sayı 34, 146-156.
- Ankara Kalkınma Ajansı (2011), **Ankara Bölge Planı 2011-2013**, <http://85.111.0.25/files/2011-2013-Ankara-Bolge-Plani.pdf> (20.09.2012).
- Ankara Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, <http://www.ankaraka.org.tr/tr/files/yayinlar/2011-faaliyet-raporu.pdf> (15.09.2012).
- Bandırma İktisadi Araştırmalar Enstitüsü (2007), **Bölgesel Kalkınma Ajansları**, Mayıs 2007 Bilgilendirme Kitapçığı Dizisi Yayın No: BK-2/2007.
- Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (2010), **Bölge Planı 2010-2013**, <http://www.baka.org.tr/bolge-plani-S87.html> (20.09.2012).
- Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Ajans Faaliyet Raporu**, <http://www.baka.org.tr/uploads/4794faaliyetraporu.pdf> (15.09.2012).
- Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (2010), **Bölge Planı 2010-2013**, http://www.bakka.gov.tr/Doc/Sayfa/BAKKABolgePlaniSurum_1_539842.pdf (20.09.2012).
- Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, <http://www.bakka.gov.tr/Doc/Sayfa/BAKKA%202011%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf> (15.09.2012).
- Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansları Kurulmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı (2006), **T.C. Resmi Gazete**, 26220, 6 Temmuz 2006.

- Berber, Metin ve Ebru, Çelepçi (2005), “Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayışlar: Bölgesel Kalkınma Ajansları”, **Doğu Karadeniz Bölgesi Kalkınma Sempozyumu**, 145-156, Trabzon.
- Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (2010), **TR41 Bursa Eskişehir Bilecik Bölge Planı 2010-2013**, http://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/files/bolge_plani.pdf (20.09.2012).
- Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, <http://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/files/2011FaaliyetRaporu.pdf> (15.09.2012).
- Can, Ergüder (2011), **Bölgesel Kalkınmada Kalkınma Ajanslarının Rolü İzmir Kalkınma Ajansı Örneği**, İzmir: Altın Nokta Yayınevi.
- Cilavdaroğlu, Ahmet Alptekin (2008), **Bölgesel Kalkınma Ajansları, Türkiye’de Kuruluş ve İşleyiş Sorunları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakmak, Erol (2006), **Yerel Ekonomi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları**, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Çukurova Kalkınma Ajansı (t.y.), **Bölgesel Vizyon ve Stratejiler**, <http://www2.cka.org.tr/files/BolgeselVizyonStratejiler.pdf> (20.09.2012).
- Çukurova Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Ajans Faaliyet Raporu**, <http://www.cka.org.tr/dosyalar/%C3%87.K.A.%20Y%C4%B1ll%C4%B1k%20Faaliyet.pdf> (15.09.2012).
- Demirci, Aytül Güneşer (2003), “Bölgesel Kalkınma Ajansları”, **Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi**, Yıl 4, Sayı 15, 16-20.
- (2005), “Farklı Ülkelerde Bölge Kalkınma Ajansları”, Menaf Turan (Der.), **Bölge Kalkınma Ajansları Nedir? Ne Değildir?**, içinde (181-196), Ankara: Paragraf Yayınevi.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2000), **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Raporu**, Ankara: DPT Yayınları.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2005), **Türkiye Avrupa Birliği Mali İşbirliği Kapsamındaki Bölgesel Kalkınma Programları**, Ankara: DPT Yayınları.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2006), **Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi Bölgesel Gelişme Ana Planı**, Ankara: DOLSAR Mühendislik Şirketi.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2008), **Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyon Raporu**, Yayın No: 2766, Ankara: DPT Yayınları.

- Devlet Planlama Teşkilatı (2009), **Kalkınma Ajansları Destek Yönetimi Kılavuzu**, Ankara: Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.
- Dicle Kalkınma Ajansı (2010), **Ön Bölgesel Gelişme Planı**, http://www.dika.org.tr/upload/archive/files/On_Bogesel_Gelisme_Planı.pdf (10.09.2012).
- Dicle Kalkınma Ajansı (2011), **TRC3 Bölge Planı (2011-2013)**, Mardin: Arkadaş Matbaası.
- Dicle Kalkınma Ajansı (2012), **Faaliyet Raporu 2011**, http://www.dika.org.tr/upload/archive/files/Faaliyet_Raporu_2011_son.pdf (20.09.2012).
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (2010), **TR 63 Bölge Planı 2010-2013**, http://dogaka.org.tr/images/stories/sdp/dogaka_bolge_plani.pdf (20.09.2012).
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, http://www.dogaka.org.tr/images/2012/kkb/yayinlar/2011_yillik_faaliyet_raporu.pdf (15.09.2012).
- Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (2011), **TRB2 Bölgesi 2011-2013 Bölge Planı**, http://www.daka.org.tr/panel/files/files/belgeler/planlama/BOLGE_PLANI_2011-2013.pdf (20.09.2012).
- Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (2012), **Faaliyet Raporu 2011**, http://www.daka.org.tr/panel/files/files/belgeler/kurumsal/2011_Faaliyet_Raporu.pdf (15.09.2011).
- Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (2010), **TR90 Doğu Karadeniz Bölge Planı 2010-2013**, <http://www.doka.org.tr/files/yayin/BolgePlan/BolgePlani/index.html> (20.09.2012).
- Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, <http://www.doka.org.tr/files/2011faaliyetraporu.pdf> (15.09.2012).
- Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (2010), **TR42 Doğu Marmara Bölge Planı 2010-2013**, <http://www.maraka.org.tr/uploads/files/plan.pdf> (20.09.2012).
- Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, <http://www.maraka.org.tr/Uploads/Files/2011%20Y%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf> (15.09.2012).
- Erçin, Erhan (2004), **Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası**, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.
- Eroğlu, Müzeyyen ve Melike, Kum (2010), "Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının İdari Teşkilat İçindeki Yeri", **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 35, 175-198.
- EURADA (t.y.), **What We Do?**, <http://www.eurada.org/whatwedo.php?menu=2> (01.09.2012).

- EURADA (1999), **Creation, Development and Manegement of RDAs: Does It Have To Be So Difficult?**, Bruxelles.
- Fırat Kalkınma Ajansı (2010), **TRB1 2010-2013 Bölge Planı**, <http://www.fka.org.tr/ContentDownload/TRB1%202010-2013%20B%C3%B6lge%20Plan%C4%B1.pdf> (20.09.2012).
- Fırat Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu (1 Ocak-31 Aralık 2011)**, <http://www.fka.org.tr/ContentDownload/2011%20Ajans%20Faaliyet%20Raporu.pdf> (15.09.2012).
- Güney Ege Kalkınma Ajansı (2010), **TR32 Düzey 2 Bölgesi (Aydın-Denizli-Muğla) 2010-2013 Bölge Planı**, http://www.geka.org.tr/yukleme/GEKA_BOLGE_PLANI_SUNUMU.pdf (20.09.2012).
- Güney Ege Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, <http://www.geka.org.tr/yukleme/dosya/993acfc3cfa2e870b283441b99bf1ae7.pdf> (15.09.2012).
- Güney Marmara Kalkınma Ajansı (2010), **TR22 Güney Marmara Bölge Planı (2010-2013)**, http://www.gmka.org.tr/uploads/downloads/dosya/bolge_plani_7.pdf (20.09.2012).
- Güney Marmara Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, http://www.gmka.org.tr/uploads/downloads/dosya/gmka_2011_faaliyet_raporu.pdf (15.09.2012).
- Halkier, Henrik (2006), “Regional Development Agencies and Multilevel Governance: European Perspectives”, **Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, (1-28), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Hasanoğlu, Mürteza ve Ziya, Aliyev (2006), “Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 60, 81-103.
- Hughes, James T. (1998), “The Role of Development Agencies in Regional Policy: An Academic and Practioner Approach”, **Urban Studies**, Vol. 35, No.4, 615-626.
- Ildırar, Mustafa (2003), **Bölgesel Kalkınma Teorisi ve Gelişme Stratejileri**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (2004), **Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri**, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- İpekyolu Kalkınma Ajansı (2010), **TRC1 (Gaziantep-Adıyaman-Kilis) Bölge Planı 2010-2013**, http://www.ika.org.tr/NewsDownload/TRC1_BOLGE_PLANI.pdf (20.09.2012).

- İpekyolu Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu (1 Ocak-31 Aralık)**, <http://www.ika.org.tr/SayfaDownload/2011%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf> (15.09.2012).
- İstanbul Kalkınma Ajansı (2010), **2010-2013 İstanbul Bölge Planı**, <http://www.istka.org.tr/Portals/iska/images/B%C3%B6lge%20Plan%C4%B1.pdf> (20.09.2012).
- İstanbul Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, http://www.istka.org.tr/Portals/iska/images/2011_YILI_FAAL%C4%B0YET_RAPORU.pdf (15.09.2012).
- İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı (2002), **T.C. Resmi Gazete**, 24884, 22 Eylül 2002.
- İzmir Kalkınma Ajansı (2008), **Avrupa’da Kalkınma Ajansları**, Yayın No: İZKA-A/2008-01, İzmir.
- İzmir Kalkınma Ajansı (2010), **İzmir Bölge Planı 2010-2013**, İzmir: Arkadaş Matbaası.
- İzmir Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Faaliyet Raporu**, İzmir: Arkadaş Matbaası.
- Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun (2006), **T.C. Resmi Gazete**, 26074, 8 Şubat 2006.
- Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği (2008), **T.C. Resmi Gazete**, 27048, 8 Kasım 2008.
- Kalkınma Bakanlığı (2011), **Kalkınma Ajansları 2010 Yılı Faaliyet Raporu**, Ankara: Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.
- Kalkınma Bakanlığı (2012), **Kalkınma Ajansları 2011 Yılı Faaliyet Raporu**, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara: Başak Matbaacılık.
- Karaarslan, Gökçe (2008), **Avrupa Birliği ve Türkiye’de Bölgesel Politikalar ve Kalkınma Ajansları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karacadağ Kalkınma Ajansı (2011), **TRC2 Bölgesi 2011-2013 Bölge Planı**, http://www.karacadag.org.tr/ContentDownload/B%C3%B6lge_Plan%C4%B1_Ozeti_TR.pdf (20.09.2012).
- Karacadağ Kalkınma Ajansı (2012), **Faaliyet Raporu 2011**, <http://www.karacadag.org.tr/ContentDownload/2011%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf> (15.0.2012).
- Kayasü, Serap ve Diğerleri (2003), **Yerel/Bölgesel Kalkınma ve Rekabet Gücünün Artırılması: Bölgesel Kalkınma Ajansları**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Koçberber, Seyit (2006), “Kalkınma Ajansları ve Sayıştay Denetimi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 61, 37-55.

- Kumral, Neşe (1993), **Bölgesel Gelişme Politikası Aracı Olarak Ekonomik Kalkınma Ajansları ve Girişimciliğin Teşviki**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (2011), **TR82 Düzey 2 Bölgesi 2011-2013 Bölge Planı**, <http://www.kuzka.org.tr/download/TR-82-bolge-plani.pdf> (20.09.2012).
- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, http://www.kuzka.org.tr/ContentDownload/NY3P12011_Ajans_Yillik_Faaliyet_Raporu.pdf (15.09.2012).
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (2011), **TRA1 Düzey 2 2011-2013 Bölge Planı**, http://www.kudaka.org.tr/2011_Bolge_Planı/#/1/ (20.09.2012).
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Ajans Faaliyet Raporu**, <http://www.kudaka.org.tr/download/malisaydamlik/4.pdf> (15.09.2012).
- Maç, Nazlı (2006), **Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türkiye**, Konya: Konya Ticaret Odası.
- Mevlana Kalkınma Ajansı (2010), **TR52 Düzey 2 Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı**, http://www.mevka.org.tr/Content/ViewArticle/tr52_2010-2013_bolge_plani?articleID=1QQjPAVS6WI%3D (20.09.2012).
- Mevlana Kalkınma Ajansı (2011), **2011 Yılı Ajans Ara Faaliyet Raporu**, <http://planlama.mevka.org.tr/dosya/fr/MEVKA-2011-Ajans-Ara-Faaliyet-Raporu.pdf> (15.09.2012).
- Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (2010), **TR72 Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı**, http://www.oran.org.tr/materyaller/Editor/document/TR72_2010-2013_BOLGE_PLANI.pdf (20.09.2012).
- Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Faaliyet Raporu**, http://oran.org.tr/materyaller/Editor/document/Faaliyet_Raporlari/ORAN_2011_Yili_Faaliyet_Raporu.pdf (15.09.2012).
- Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, <http://www.oka.org.tr/ContentDownload/OKA2011YILI%20FAALİYETRAPORU.pdf> (15.09.2012).
- Ozansoy, Cüneyt (2004), “Türkiye İdare Sisteminde Bir Parantez: GAP Olgusu”, İlhan Özyay (Ed.), **Günışığında Yönetim**, içinde (207-265).
- Özen, Pınar (2005), **Bölge Kalkınma Ajansları**, Türkiye Ekonomi Politikaları Vakfı (TEPAV).

- Roberts, Peter W. And Greg, Lloyd (2000), “Regional Development Agencies in England: New Regional Strategic Regional Planning Issues”, **Regional Studies**, 34(1), 75-79.
- Serhat Kalkınma Ajansı (2010), **TRA 2 Düzey II Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı**, http://www.serka.org.tr/tra2_bolge_plani.asp (20.09.2012).
- Serhat Kalkınma Ajansı (2012), **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, Ankara: Öncü Basımevi.
- Tennessee Valley Authority (t.y.), “A Short History of TVA”, <http://www.tva.com/about/history.htm> (10.09.2012).
- Trakya Kalkınma Ajansı (2010), **TR21 Trakya Bölge Planı 2010-2013**, <http://www.trakyaka.org.tr/uploads/docs/061120126vr54S.pdf> (20.09.2012).
- Trakya Kalkınma Ajansı (2011), **2011 Yılı Ara Faaliyet Raporu**, <http://www.trakyaka.org.tr/uploads/docs/15082012DHJQ-q.pdf> (15.09.2012).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2011), “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları”, <http://tuikap.tuik.gov.tr/adnksdagitabb/adnks.zul> (10.09.2012).
- URL, “Destekler” (t.y.), <http://www.bakka.org.tr/4/Sayfa/destekler.aspx> (10.08.2012).
- URL, “Organizasyon Yapısı” (t.y.), <http://www.bakka.org.tr/39/Sayfa/organizasyon-yapisi.aspx> (10.08.2012).
- Zafer Kalkınma Ajansı (2010), **TR33 Bölgesi Bölge Planı 2010-2013**, <http://www.zafer.org.tr/bolgemiz/planlama-faaliyetleri/tr33bolgesi-bolge-plani.html> (20.09.2012).
- Zafer Kalkınma Ajansı (2012), **Faaliyet Raporu 2011**, http://www.zafer.org.tr/jdownloads/Kurumsal%20Dokmanlar/Faaliyet%20RaporlarAe/zeka_faaliyet_raporu_2011.pdf (15.09.2012).

ÖZGEÇMİŞ

Tuba GÜNAY, 02.04.1988'de Trabzon'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Trabzon'da tamamladı. 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünde lisans eğitimine başladı. 2009 yılında bölüm üçüncüsü olarak lisans eğitimini tamamladı. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında Yüksek Lisans programına başladı. Yabancı dili İngilizcedir.